

Wojewódzka Biblioteka Publiczna i Centrum Animacji Kultury
w Poznaniu

PORADNIK
BIBLIOGRAFICZNO-METODYCZNY

Kwartalnik

Poznań 2018

Przewodniczący Zespołu Redakcyjnego

Iwona Smarsz

Redaguje zespół:

Aneta Szczepaniak-Głębocka

Andrzej Dudziak

ISSN 0238-9142

Materiał szkoleniowy

Powielono w Wojewódzkiej Bibliotece Publicznej i Centrum Animacji Kultury w Poznaniu

A-5 325 egz.

S P I S T R E Ś C I

	str.
Ważniejsze wydarzenia i rocznice 2018 roku.....	5
I. KALENDARZ ROCZNIC, OBCHODÓW I WYDARZEŃ	
(Oprac. Andrzej Dudziak).....	9
II. ZESTAWIENIA BIBLIOGRAFICZNE	
Marcin Jaworski – Festiwale – nowe zjawisko w życiu literackim	22
Marcin Radomski – Etapy niepodległości. Wolna Polska, ale w jakich granicach?	29
Andrzej Dudziak – Skauting i harcerstwo w Polsce i na świecie	41
Bibliografie osobowe: Janusz Głowacki	60
Wojciech Młynarski.....	65
III. MATERIAŁY METODYCZNE	
Małgorzata Derwich – Co ty wiesz o...? (Józefie Strusiu) czyli... Odkrywamy na nowo słynnego człowieka renesansu rodem z Poznania	71
IV. MATERIAŁY REGIONALNE	
A. Przegląd nowości regionalnych	86
B. Imprezy kulturalne w bibliotekach publicznych woj. wielkopolskiego..	97
C. Wojewódzka Biblioteka Publiczna i Centrum Animacji Kultury na łamach prasy	135
V. KRONIKA.....	138

WAŻNIEJSZE WYDARZENIA I ROCZNICE 2018 ROKU

Rocznice 2018 ogłoszone przez Sejm RP:

Rok Jubileuszu 100-lecia odzyskania przez Polskę niepodległości

Rok Pamięci Powstania Wielkopolskiego

Rok Jubileuszu 250-lecia Konfederacji Barskiej

Rok Zbigniewa Herberta

Rok Arcybiskupa Ignacego Tokarczuka

Rok Ireny Sendlerowej

Rok Praw Kobiet

Rocznice 2018 ogłoszone przez Senat RP:

Rok Harcerstwa

Rocznice:

- 1050. rocznica ustanowienia biskupstwa w Poznaniu – czerwiec
- 450. rocznica śmierci Józefa Strusia – marzec
- 250. rocznica urodzin Jędrzeja Śniadeckiego – listopad
- 200. rocznica śmierci Marcello Bacciarellego – styczeń
- 200. rocznica urodzin Gustawa Ehrenberga – luty
- 200. rocznica urodzin Marcelego Mottego – marzec
- 200. rocznica śmierci Jana Henryka Dąbrowskiego – czerwiec
- 200. rocznica urodzin Emily Jane Bronte – lipiec
- 200. rocznica urodzin Iwana Turgieniewa – listopad
- 150. rocznica urodzin Edmonda Rostanda – kwiecień
- 150. rocznica urodzin Stanisława Przybyszewskiego – maj
- 150. rocznica śmierci Gioacchino Rossiniego – listopad
- 150. rocznica śmierci Hipolita Cegielskiego – listopad
- 125. rocznica śmierci Jana Matejki – listopad
- 125. rocznica śmierci Piotra Czajkowskiego – listopad

- 100. rocznica urodzin Adama Bahdaja – styczeń
- 100. rocznica śmierci Tadeusza Micińskiego – luty
- 100. rocznica śmierci Claude'a Debussy – marzec
- 100. rocznica śmierci Lucjana Rydla – kwiecień
- 100. rocznica odzyskania przez Polskę niepodległości – listopad
- 100. rocznica śmierci Guillaume Apollinaire'a – listopad
- 100. rocznica zakończenia I wojny światowej – listopad
- 100. rocznica przyznania praw wyborczych Polkom w dekreście Naczelnika Państwa Józefa Piłsudskiego o ordynacji wyborczej do Sejmu Ustawodawczego
- 100. rocznica śmierci Edmonda Rostanda – grudzień
- 100. rocznica wybuchu powstania wielkopolskiego – grudzień

- 90. rocznica utworzenia Ligi Ochrony Przyrody – styczeń
- 90. rocznica zarządzenia o założeniu Biblioteki Narodowej – luty
- 90. rocznica śmierci Roalda Amundsena – czerwiec
- 90. rocznica utworzenia Związku Młodzieży Wiejskiej „Wici” – czerwiec

- 80. rocznica urodzin Andrzeja Babińskiego – styczeń
- 80. rocznica urodzin Rolanda Topora – styczeń
- 80. rocznica urodzin Władimira Wysockiego – styczeń
- 80. rocznica śmierci Karola Huberta Rostworowskiego – luty
- 80. rocznica śmierci Władysława Grabskiego – marzec
- 80. rocznica śmierci Aleksandra Świętochowskiego – kwiecień
- 80. rocznica śmierci Mustafy Kemala Atatürka – listopad

- 75. rocznica śmierci Franciszka Witaszka – styczeń
- 75. rocznica bitwy pod Stalingradem – luty
- 75. rocznica śmierci Siergieja Rachmaninowa – marzec
- 75. rocznica śmierci Stefana Balickiego – marzec
- 75. rocznica wybuchu powstania w getcie warszawskim – kwiecień
- 75. rocznica utworzenia I Dywizji Wojska Polskiego im. Tadeusza Kościuszki – maj
- 75. rocznica śmierci Władysława Sikorskiego – lipiec
- 75. rocznica ludobójstwa dokonanego na ludności polskiej przez nacjonalistów z Organizacji Ukraińskich Nacjonalistów i Ukraińskiej Powstańczej Armii – lipiec
- 75. rocznica śmierci Tadeusza Zawadzkiego „Zośki” – sierpień
- 75. rocznica bitwy pod Lenino – październik
- 75. rocznica śmierci Edwarda Szymańskiego – grudzień

- 70. rocznica utworzenia wydawnictwa „Pallottinum” w Poznaniu – styczeń

- 70. rocznica śmierci Siergieja Eisensteina – luty
- 70. rocznica śmierci Witolda Pileckiego – maj
- 70. rocznica śmierci Louisa Jeana Lumièr – czerwiec
- 70. rocznica śmierci Augusta Hlonda, prymasa Polski – październik
- 70. rocznica śmierci Ferencza Lehara – październik

- 60. rocznica śmierci Floriana Znanieckiego – marzec
- 60. rocznica śmierci Rogera Martina du Gard – sierpień
- 60. rocznica śmierci Liona Feuchtwangera – grudzień

- 50. rocznica śmierci Leopolda Infelda – styczeń
- 50. rocznica śmierci Jurija Gagarina – marzec
- 50. rocznica śmierci Martina Luthera Kinga – kwiecień
- 50. rocznica śmierci Zofii Kossak – kwiecień
- 50. rocznica śmierci Kamila Giżyckiego – kwiecień
- 50. rocznica śmierci Heleny Bobińskiej – czerwiec
- 50. rocznica śmierci Salvatore Quasimodo – czerwiec
- 50. rocznica śmierci ojca Pio (Francesca Forgione) – wrzesień
- 50. rocznica śmierci Nikifora Krynickiego (Epifaniusza Dworniaka) – październik
- 50. rocznica śmierci Kazimierza Tymienieckiego – październik
- 50. rocznica śmierci Uptona Sinclaira – listopad
- 50. rocznica śmierci Arnolda Zweiga – listopad
- 50. rocznica śmierci Johna Steinbecka – grudzień

- 40. rocznica śmierci Stanisława Dygata – styczeń
- 40. rocznica śmierci Zygmunta Szwejkowskiego – luty
- 40. rocznica śmierci Janusza Meissnera – luty
- 40. rocznica śmierci Aleksandra Kamińskiego – marzec
- 40. rocznica lotu kosmicznego Mirosława Hermaszewskiego – czerwiec
- 40. rocznica śmierci Henryka Zygałskiego – sierpień
- 40. rocznica śmierci Jana Parandowskiego – wrzesień

- 30. rocznica śmierci Teodora Parnickiego – grudzień

- 25. rocznica śmierci Józefa Czapskiego – styczeń
- 25. rocznica śmierci Williama Goldinga – czerwiec

- 20. rocznica śmierci Halldóra Laxnessa – luty
- 20. rocznica ratyfikacji konkordatu między Stolicą Apostolską a Rzeczpospolitą Polską – luty
- 20. rocznica śmierci Macieja Słomczyńskiego – marzec
- 20. rocznica śmierci Zbigniewa Herberta – lipiec

- 20. rocznica śmierci Adama Hollanka – lipiec
- 20. rocznica śmierci Akiro Kurosawy – wrzesień
- 20. rocznica śmierci Mariana Brandysa – listopad

- 15. rocznica śmierci Janusza Pajewskiego – grudzień

- 10. rocznica śmierci Arthura C. Clarke'a – marzec
- 10. rocznica śmierci Mieczysława Alberta Krąpca – maj
- 10. rocznica śmierci Ireny Sendlerowej – maj
- 10. rocznica śmierci Sydneya Pollacka – maj
- 10. rocznica śmierci Aleksandra Isajewicza Sołżenicyna – sierpień

- 5. rocznica śmierci Hilarego Koprowskiego – kwiecień
- 5. rocznica śmierci Toma Clancy'ego – październik
- 5. rocznica śmierci Wojciecha Kilara – grudzień

Dalsze szczegółowe daty rocznic zawierają kalendaria kwartalne „Poradnika Bibliograficzno-Metodycznego”.

I. KALENDARZ ROCZNIC, OBCHODÓW I WYDARZEŃ

Poniższy kalendarz, to wybrane daty rocznic, obchodów i wydarzeń na I kwartał 2018 roku. Szerszy zestaw dat na I kwartał znajduje się w „Poradnikach Bibliograficzno-Metodycznych” z lat ubiegłych.

S t y c z e ń

(475)	I	1543	– Zm. Klemens Janicki, poeta, przedstawiciel humanistycznej poezji polsko-łacińskiej (ur. 17 XI 1516; <i>dzień śmierci nieznanym</i>)
	1 I		– Światowy Dzień Pokoju proklamowany przez papieża Pawła VI, obchodzony od 1968 roku przez Kościół katolicki
	1 I		– Dzień Domeny Publicznej – tego dnia wygasają prawa autorskie do twórczości autorów, którzy zmarli 70 lat temu
(195)	1 I	1823	– Ur. Sándor Petőfi, poeta węgierski (zm. 31 VII 1849)
(155)	1 I	1863	– Ur. Pierre de Coubertin, francuski filozof, historyk, socjolog, współorganizator nowożytnych igrzysk olimpijskich (zm. 2 IX 1937)
(65)	1 I	1953	– Zm. Ludomir Różycki, kompozytor (ur. 18 IX 1883)
(45)	1 I	1973	– Zm. Franciszek Behounek, pisarz czeski, autor książek dla dzieci i młodzieży (ur. 27 X 1898)
(100)	2 I	1918	– Ur. Adam Bahdaj, prozaik, tłumacz, autor książek dla dzieci i młodzieży (zm. 7 V 1985)
(5)	2 I	2013	– Zm. Teresa Sławomira Torańska, dziennikarka i pisarka (ur. 1 I 1944)
	3 I		– Dzień Pamięci Ofiar Reżimu Hitlerowskiego proklamowany przez prezydenta RFN Romana Herzoga 3 stycznia 1996 r.
(95)	3 I	1923	– Zm. Jaroslav Hašek, pisarz czeski (ur. 30 IV 1883)

- (50) 3 I 1968 – Zm. Hanna Mortkowicz-Olczakowa, poetka, prozai-
k, tłumaczka, autorka książek dla dzieci i mło-
dzieży (ur. 19 X 1905)
- (200) 5 I 1818 – Zm. Marcello Bacciarelli, malarz włoski tworzący
w Polsce (ur. 16 II 1731)
- (80) 5 I 1938 – Ur. Andrzej Babiński, poeta poznański (zm. 14 V
1984)
- (205) 6 I 1813 – Ur. Hipolit Cegielski, wielkopolski przemysłowiec
i działacz społeczno-kulturalny, polityk, nauczyciel,
językoznawca (zm. 30 XI 1868)
- (170) 6 I 1848 – Ur. Christo Botew, bułgarski poeta, publicysta, bo-
hater narodowy walk wyzwoleniczych przeciw Tur-
kom (zm. 1 VI 1876)
- (80) 7 I 1938 – Ur. Roland Topor, Francuz polskiego pochodze-
nia, autor opowiadań i sztuk teatralnych, rysownik
(zm. 16 IV 1997)
- (325) 8 I 1693 – Zm. Jan Andrzej Morsztyn, poeta, najwybitniejszy
przedstawiciel polskiego baroku, tłumacz, dyploma-
ta (ur. 24 VI 1621)
- (75) 8 I 1943 – Zm. Franciszek Witaszek, lekarz, działacz ruchu
oporu związany z Wielkopolską (ur. 8 IX 1908)
- (70) 8 I 1948 – Utworzenie Wydawnictwa „Pallottinum” w Pozna-
niu
- (110) 9 I 1908 – Ur. Simone de Beauvoir, francuska pisarka, filo-
zof, feministka (zm. 14 IV 1986)
- (90) 9 I 1928 – Utworzenie Ligi Ochrony Przyrody
- (240) 10 I 1778 – Zm. Karol Linneusz (Carl von Linne (szw.); Caro-
lus Linnnaeus (łac.)), szwedzki przyrodnik, twórca
systematyki roślin i zwierząt (ur. 23 V 1707)
- (155) 10 I 1863 – W Londynie otwarto pierwszą na świecie linię
metra
- (135) 10 I 1883 – Ur. Aleksiej Nikołajewicz Tołstoj, pisarz rosyjski,
klasyk socrealizmu (zm. 23 II 1945)

- (55) 10 I 1963 – Zm. Tadeusz Szeligowski, patron Filharmonii Poznańskiej, polski kompozytor i pedagog, autor oper, baletów, utworów kameralnych i pieśni, związany z Wielkopolską (ur. 13 IX 1896)
- (390) 12 I 1628 – Ur. Charles Perrault, bajkopisarz, poeta i prozaik francuski (zm. 15 V 1703)
- (140) 12 I 1878 – Ur. Ferenc Molnar, pisarz, dramaturg i dziennikarz węgierski, od 1930 r. na emigracji (zm. 1 IV 1952)
- (115) 12 I 1903 – Ur. Tadeusz Kraszewski, powieściopisarz i dziennikarz związany z Wielkopolską (zm. 4 IV 1973)
- (25) 12 I 1993 – Zm. Józef Czapski, malarz, eseista, krytyk sztuki, autor wspomnień, pisarz emigracyjny (ur. 3 IV 1896)
- (115) 13 I 1903 – Ur. Irena Jurgielewiczowa, pisarka, autorka utworów dla dzieci i młodzieży, pedagog (zm. 28 V 2003)
- 14 I – Światowy Dzień Migranta i Uchodźcy obchodzony przez Kościół katolicki
- (120) 14 I 1898 – Zm. Lewis Carroll (właśc. Charles Lutwidge Dodgson), angielski pisarz, matematyk, logik i fotograf (ur. 27 I 1832)
- (50) 15 I 1968 – Zm. Leopold Infeld, fizyk, autor prac z teorii względności, współpracownik Alberta Einsteina (ur. 20 VII 1898)
- (155) 17 I 1863 – Ur. Konstantin Stanisławski, radziecki reżyser, aktor, teoretyk teatru (zm. 7 VIII 1938)
- (120) 17 I 1898 – Zm. Jan Marcelli Moty, filolog, nauczyciel, felietonista, działacz społeczny związany z Poznaniem (ur. 5 III 1818)
- (35) 18 I 1983 – Zm. Stanisław Hebanowski, tłumacz, aktor, reżyser, związany z teatrami w Poznaniu, Gdańsku i Szczecinie (ur. 25 I 1912)

- (145) 20 I 1873 – Ur. Johannes Wilhelm Jensen, pisarz duński, laureat Nagrody Nobla w 1944 r. (zm. 25 XI 1950)
- 21 I – Dzień Babci
- (55) 21 I 1963 – Ur. Mariusz Sabiniewicz, aktor teatralny i filmowy, związany z Teatrem Nowym w Poznaniu (zm. 26 IV 2007)
- 22 I – Dzień Dziadka
- (230) 22 I 1788 – Ur. George Gordon Byron, poeta angielski (zm. 19 IV 1824)
- (155) 22 I 1863 – Wybuch powstania styczniowego
- (25) 22 I 1993 – Zm. Kobo Abe (właśc. Abe Kimifusa), pisarz japoński (ur. 7 III 1924)
- (235) 23 I 1783 – Ur. Stendhal (właśc. Marie-Henri Beyle), pisarz francuski (zm. 23 III 1842)
- (145) 23 I 1873 – Ur. Karol Irzykowski, pisarz i krytyk polski okresu międzywojennego (zm. 2 XI 1944)
- (120) 23 I 1898 – Ur. Siergiej Eisenstein, radziecki reżyser filmowy i teatralny, scenarzysta (zm. 11 II 1948)
- 24 I – Dzień Środków Masowego (Społecznego) Przekazu (obchodzony przez Kościół katolicki w Polsce we wrześniu)
- 25 I – Ogólnopolski Dzień Sekretarki i Asystentki ogłoszony w 1997 r. przez miesięcznik „Sekretariat” oraz Europejskie Stowarzyszenie Profesjonalnych Sekretarek – Polska
- (105) 25 I 1913 – Ur. Witold Lutosławski, kompozytor i dyrygent (zm. 7 II 1994)
- (80) 25 I 1938 – Ur. Władimir Wysocki, rosyjski aktor teatralny i filmowy, poeta i pieśniarz (zm. 25 VII 1980)
- 26 I – Dzień Islamu obchodzony przez Kościół katolicki w Polsce

- 27 I – Międzynarodowy Dzień Pamięci o Ofiarach Holocaustu ustanowiony przez ONZ
- 28 I – Dzień Ochrony Danych Osobowych
- 28 I – Międzynarodowy Dzień Mobilizacji przeciwko wojnie nuklearnej obchodzony od 1966 r. z inicjatywy Światowej Rady Pokoju
- 28 I – Światowy Dzień Pomocy Chorym na Trąd obchodzony od 1954 roku w ostatnią niedzielę stycznia
- (115) 28 I 1903 – Ur. Aleksander Kamiński, pedagog, pisarz i działacz harcerski (zm. 15 III 1978)
- (105) 29 I 1913 – Zm. Władysław Bełza, poeta, publicysta, *autor słynnego wiersza „Katechizm polskiego dziecka” z 1900 r.* (ur. 17 X 1847)
- (40) 29 I 1978 – Zm. Stanisław Dygat, prozaik, tłumacz, scenarzysta filmowy (ur. 5 XII 1914)
- (85) 31 I 1933 – Zm. John Galsworthy, pisarz angielski, laureat Nagrody Nobla w 1932 r. (ur. 14 VIII 1867)

L u t y

- (100) II 1918 – Zm. Tadeusz Miciński, poeta, prozaik, dramaturg (ur. 9 XI 1873; dokładna data śmierci nieznana)
- (130) 1 II 1888 – Ur. Franciszek Kleeberg, generał, dowódca grupy operacyjnej „Polesie” w kampanii wrześniowej 1939 r. (zm. 5 IV 1941)
- 2 II – Dzień Handlowca
- (155) 2 II 1863 – Ur. Maria Rodziewiczówna, powieściopisarka i nowelistka (zm. 16 XI 1944)
- (75) 2 II 1943 – Zakończenie bitwy pod Stalingradem

- (550) 3 II 1468 – Zm. Jan Gutenberg (właśc. Johannes Gensfleisch zum Gutenberg), wynalazca i twórca metody druku za pomocą ruchomych czcionek (ur. 24 VI 1400)
- (125) 3 II 1893 – Zm. Teofil Lenartowicz, poeta, rzeźbiarz (ur. 27 II 1822)
- (55) 3 II 1963 – Zm. Stefan Wierczyński-Vrtel, bibliograf, bibliotekarz, historyk literatury polskiej i słowiańskiej, profesor UP (ur. 26 XII 1886)
- (330) 4 II 1688 – Ur. Pierre Marivaux, pisarz i dramaturg francuski (zm. 12 II 1763)
- (80) 4 II 1938 – Zm. Karol Hubert Rostworowski, pisarz, dramaturg, poeta (ur. 3 XI 1877)
- (75) 4 II 1943 – Ur. Wanda Rutkiewicz, polska alpinistka i himalaistka, autorka i współautorka filmów i książek alpinistycznych (zm. 12 V 1992)
- (10) 4 II 2008 – Zm. Stefan Meller, polski dyplomata, historyk, publicysta, profesor nauk humanistycznych, minister spraw zagranicznych (ur. 4 VII 1942)
- (125) 5 II 1893 – Ur. Roman Ingarden, filozof, estetyk, jeden z głównych przedstawicieli filozofii fenomenologicznej (zm. 14 VI 1970)
- (190) 8 II 1828 – Ur. Juliusz (właśc. Jules) Verne, pisarz francuski (zm. 24 III 1905)
- (20) 8 II 1998 – Zm. Halldór Laxness, pisarz islandzki, laureat Nagrody Nobla w 1955 r. (ur. 23 IV 1902)
- (120) 10 II 1898 – Ur. Bertolt Brecht (właśc. Eugen Berthold Friedrich Brecht), dramaturg niemiecki (zm. 14 VIII 1956)
- (95) 10 II 1923 – Zm. Konrad Roentgen (właśc. Konrad Wilhelm Röntgen), fizyk niemiecki, laureat Nagrody Nobla w 1901 r. (ur. 27 III 1845)
- 11 II – Europejski Dzień Numeru 112 ogłoszony przez Unię Europejską

- 11 II – Światowy Dzień Chorego obchodzony w dniu Matki Boskiej z Lourdes (ustanowiony 13 V 1992 roku przez papieża Jana Pawła II)
- (70) 11 II 1948 – Zm. Siergiej Eisenstein, radziecki reżyser filmowy i teatralny, scenarzysta (ur. 23 I 1898)
- (40) 11 II 1978 – Zm. Zygmunt Szweykowski, historyk literatury, profesor UP i UAM (ur. 7 IV 1894)
- (255) 12 II 1763 – Zm. Pierre Marivaux, pisarz i dramaturg francuski (ur. 4 II 1688)
- (205) 12 II 1813 – Ur. Walenty Stefański, księgarz, działacz demokratyczny, założyciel Związku Plebejuszy (zm. 30 VI 1877)
- (75) 12 II 1943 – Ur. Wacław Kisiielewski, pianista, współtwórca z Markiem Tomaszewskim duetu fortepianowego Marek i Wacek (zm. 12 VII 1986)
- 13 II – Światowy Dzień Radia
- 13 II – Światowy Dzień Małżeństwa
- (135) 13 II 1883 – Zm. Richard Wagner, niemiecki kompozytor, poeta i prozaik (ur. 22 V 1813)
- 14 II – Dzień Patronów Europy, św. Cyryla, mnicha i św. Metodego, biskupa
- (220) 14 II 1798 – Ur. Konstancja Łubieńska, literatka i publicystka wielkopolska (zm. 16 I 1867)
- (200) 14 II 1818 – Ur. Gustaw Ehrenberg, poeta, działacz polityczny (zm. 28 IX 1895)
- (60) 14 II 1958 – Memorandum rządu PRL w sprawie strefy bezatomowej w Europie Środkowej
- (260) 16 II 1758 – Ur. Julian Ursyn Niemcewicz, pisarz, poeta, tłumacz (zm. 21 V 1841)
- (35) 16 II 1983 – Zm. Kazimiera Iłłakowiczówna, poetka, prozaik, tłumaczka, od 1947 roku związana z Poznaniem (ur. 6 VIII 1889)

- 17 II – Światowy Dzień Kota
- (345) 17 II 1673 – Zm. Molière (właśc. Jean Baptiste Poquelin), komediopisarz francuski (ur. 15 I 1622 – data chrztu)
- (35) 18 II 1983 – Zm. Jadwiga Popowska, poetka i dziennikarka poznańska (ur. 18 II 1901)
- (10) 18 II 2008 – Zm. Alain Robbe-Grillet, francuski pisarz i filmowiec, członek Akademii Francuskiej, przedstawiciel „nouveau roman” (ur. 18 VIII 1922)
- (545) 19 II 1473 – Ur. Mikołaj Kopernik, astronom polski (zm. 24 V 1543)
- (15) 20 II 2003 – Zm. Jan Józef Szczepański, pisarz, reportażysta, scenarzysta filmowy, tłumacz (ur. 12 I 1919)
- 21 II – Międzynarodowy Dzień Języka Ojczystego
- 21 II – Międzynarodowy Dzień Walki z Kolonializmem
- (120) 21 II 1898 – Ur. Tadeusz Cyprian, prawnik, profesor UAM, fotografik (zm. 8 VIII 1979)
- 22 II – Dzień Myśli Braterskiej obchodzony przez organizacje skautowe całego świata
- (170) 22 II 1848 – Wybuch rewolucji lutowej we Francji. Początek Wiosny Ludów
- (120) 22 II 1898 – Ur. Karol Bunsch, pisarz polski (zm. 24 XI 1987)
- (115) 23 II 1903 – Ur. Julius Fučík, pisarz czeski, krytyk literacki, dziennikarz i działacz polityczny (zm. 8 IX 1943)
- (35) 23 II 1983 – Zm. Mieczysław Jastrun (właśc. Mojsze Agatsztajn), poeta, eseista, prozaik, tłumacz (ur. 29 X 1903)
- (20) 23 II 1998 – Ratyfikacja konkordatu między Stolicą Apostolską a Rzeczpospolitą Polską
- (90) 24 II 1928 – Zarządzenie o założeniu Biblioteki Narodowej, której zadaniem jest prowadzenie dzieł wyrażających pracę umysłową narodu

- (155) 25 II 1863 – Zm. Henryk Marconi, architekt włoski działający w Polsce (ur. 7 I 1792)
- (75) 25 II 1943 – Ur. George Harrison, angielski muzyk i kompozytor, członek zespołu The Beatles (zm. 29 XI 2001)
- (35) 25 II 1983 – Zm. Tennessee Williams (właśc. Thomas Lanier Williams), dramaturg amerykański (ur. 26 III 1911)
- (105) 27 II 1913 – Ur. Irwin Shaw (właśc. Irwin Gilbert Shamforoff), amerykański pisarz, dramaturg i scenarzysta (zm. 16 V 1984)
- (485) 28 II 1533 – Ur. Michel de Montaigne, pisarz moralista francuski (zm. 13 IX 1592)
- (195) 28 II 1823 – Ur. Joseph Ernest Renan, francuski historyk religii, filozof kultury i filolog orientalny (zm. 2 X 1892)
- (75) 28 II 1943 – Utworzenie Związku Patriotów Polskich w ZSRR
- (40) 28 II 1978 – Zm. Janusz Meissner, prozaik, lotnik (ur. 21 I 1901)

M a r z e c

- 1 III – Narodowy Dzień Pamięci „Żołnierzy Wyklętych” ustanowiony z inicjatywy prezydenta Lecha Kaczyńskiego dla uczczenia żołnierzy niepodległościowego podziemia
- 1 III – Międzynarodowy Dzień Walki przeciwko Zbrojeniom Atomowym, obchodzony w rocznicę wybuchu amerykańskiej bomby wodorowej na atolu Bikini w 1954 roku
- (80) 1 III 1938 – Zm. Władysław Grabski, polityk, ekonomista i historyk, autor reformy walutowej w Polsce (ur. 7 VII 1874)
- 3 III – Międzynarodowy Dzień Pisarzy ustanowiony przez Międzynarodowy PEN-Club w 1984 r.

- (340) 4 III 1678 – Ur. Antonio Vivaldi, kompozytor włoski (zm. 28 VII 1741)
- (200) 5 III 1818 – Ur. Jan Marcełi Motty, filolog, nauczyciel, felietonista, działacz społeczny związany z Poznaniem (zm. 17 I 1898)
- (110) 5 III 1908 – Ur. Teodor Parnicki, prozaik, eseista (zm. 5 XII 1988)
- (65) 5 III 1953 – Zm. Sergiusz Prokofiew, kompozytor radziecki (ur. 23 IV 1891)
- (40) 5 III 1978 – Zm. Zbigniew Załuski, pisarz, publicysta, działacz społeczny (ur. 31 VII 1926)
- 6 III – Europejski Dzień Pamięci o Sprawiedliwych ustanowiony przez Parlament Europejski w 2012 roku
- (450) 6 III 1568 – Zm. Józef Struś, poznański lekarz, uczonec, humanista, nadworny lekarz Zygmunta Starego i Zygmunta Augusta, w latach 1557-1559 burmistrz Poznania (ur. 1510, dokładna data nieznana)
- (130) 6 III 1888 – Zm. Louisa May Alcott, pisarka amerykańska (ur. 29 XI 1832)
- (110) 6 III 1908 – Ur. Włodzimierz Puchalski, przyrodnik, fotografik i filmowiec (zm. 19 I 1979)
- (45) 6 III 1973 – Zm. Pearl Buck, powieściopisarka i nowelistka angielska, laureatka Nagrody Nobla w 1938 r. (ur. 26 VI 1892)
- (10) 6 III 2008 – Zm. Gustaw Holoubek, polski aktor teatralny i filmowy, reżyser i pedagog (ur. 21 IV 1923)
- 8 III – Dzień Kobiet – święto ustanowione na II Międzynarodowym Zjeździe Kobiet Socjalistek w Kopenhadze w 1910 r.
- 8 III – Światowy Dzień Nerek obchodzony w drugi czwartek marca
- (100) 9 III 1918 – Zm. Frank Wedekind, dramaturg i poeta niemiecki, aktor (ur. 24 VII 1864)

- (110) 12 III 1908 – Zm. Edmondo de Amicis, pisarz włoski (ur. 31 X 1846)
- (145) 13 III 1873 – Ur. Maryla Wolska, poetka okresu Młodej Polski (zm. 25 VI 1930)
- (130) 13 III 1888 – Ur. Anton Makarenko, pisarz i pedagog rosyjski (zm. 1 IV 1939)
- (105) 13 III 1913 – Zm. Walery Przyborowski, pisarz i historyk (ur. 27 XI 1845)
- 15 III – Międzynarodowy Dzień Konsumenta
- 15 III – Światowy Tydzień Mózgu
- (115) 15 III 1903 – Ur. Józef Czechowicz, poeta (zm. 9 IX 1939)
- (40) 15 III 1978 – Zm. Aleksander Kamiński, pedagog, pisarz i działacz harcerski (ur. 28 I 1903)
- (75) 16 III 1943 – Ur. Andrzej Warchał, scenarzysta, autor opracowania plastycznego i reżyser filmów animowanych, dokumentalnych i aktorskich, satyryk, aktor „Piwnicy pod Baranami”, literat. (zm. 16 V 2008)
- 17 III – Światowy Dzień Morza obchodzony na wniosek Międzynarodowej Morskiej Organizacji Doradczej IMCO w rocznicę wejścia w życie konwencji o powołaniu tej organizacji w 1958 r.
- 18 III – Europejski Dzień Mózgu obchodzony w Polsce od 1998 roku z inicjatywy Polskiego Stowarzyszenia na rzecz Krzewienia Wiedzy o Mózgu
- (110) 18 III 1908 – Ur. Jan Śpiewak, poeta i tłumacz (zm. 22 XII 1967)
- (75) 18 III 1943 – Zm. Hanka Sawicka (właśc. Hanna Szapiro), działaczka ruchu robotniczego i młodzieżowego, współzałożycielka ZWM, zmarła na Pawiaku (ur. 19 XII 1917)
- 19 III – Światowy Dzień Inwalidy

- (10) 19 III 2008 – Zm. Arthur C. Clarke, pisarz angielski, twórca literatury science fiction (ur. 16 XII 1917)
- (190) 20 III 1828 – Ur. Henryk Ibsen, dramaturg norweski (zm. 23 V 1906)
- (170) 20 III 1848 – Wybuch powstania wielkopolskiego (Wiosna Ludów)
- 21 III – Międzynarodowy Dzień Walki z Dyskryminacją Rasową obchodzony od 1967 r. na wniosek ONZ
- 21 III – Światowy Dzień Poezji ustanowiony przez UNESCO na Konferencji Generalnej w listopadzie 1998 roku
- 21 III – Dzień Ziemi obchodzony w dniu wiosennego przesilenia, ogłoszony z inicjatywy sekretarza generalnego ONZ w 1971 r.
- 21 III – Światowy Dzień Zespołu Downa
- (45) 21 III 1973 – Zm. Jan Marcin Szancer, malarz i grafik, ilustrator (ur. 12 XI 1902)
- (20) 21 III 1998 – Zm. Maciej Słomczyński, tłumacz literatury angielskiej, autor (pseud. Joe Alex) powieści kryminalnych (ur. 10 IV 1920)
- 22 III – Światowy Dzień Wody obchodzony od 1993 r., ustanowiony podczas Szczytu Ziemi (konferencji ONZ) w Rio de Janeiro w 1992 r.
- 22 III – Dzień Ochrony Bałtyku ustanowiony przez Komisję Helsińską w 1997 r.
- 23 III – Światowy Dzień Meteorologii
- (60) 23 III 1958 – Zm. Florian Znaniecki, socjolog, profesor Uniwersytetu Poznańskiego (ur. 15 I 1882)
- 24 III – Narodowy Dzień Życia ustanowiony uchwałą Sejmu RP 27 sierpnia 2004 roku
- (70) 24 III 1948 – Ur. Jerzy Kukuczka, himalaista, zginął w Himalajach podczas kolejnej wyprawy (zm. 24 X 1989)

- 25 III – Dzień Świętości Życia wprowadzony przez Kościół katolicki w Polsce na apel Jana Pawła II
- (100) 25 III 1918 – Zm. Claude Debussy, kompozytor francuski, przedstawiciel impresjonizmu w muzyce (ur. 22 VIII 1862)
- (535) 26 III 1483 – Ur. Rafael (właśc. Raffaello Santi lub Raffaello Sanzio), malarz włoski (zm. 6 IV 1520)
- (90) 26 III 1928 – Ur. Jerzy Mańkowski, pisarz poznański (zm. 4 XII 1979)
- 27 III – Międzynarodowy Dzień Teatru obchodzony w rocznicę otwarcia sezonu Teatru Narodów w Paryżu w 1957 r.
- (95) 27 III 1923 – Ur. Shusaku Endo, japoński pisarz katolicki, prozaik, dramaturg i eseista (zm. 29 IX 1996)
- (50) 27 III 1968 – Zm. Jurij Gagarin, pierwszy kosmonauta świata (ur. 9 III 1934)
- (35) 27 III 1983 – Zm. Hanna Malewska, autorka powieści historycznych (ur. 21 VI 1911)
- (150) 28 III 1868 – Ur. Maksym Gorki (właśc. Aleksiej Pieszkow), pisarz rosyjski (zm. 18 VI 1936)
- (75) 28 III 1943 – Zm. Siergiej Rachmaninow, kompozytor rosyjski i pianista (ur. 1 IV 1873)
- (155) 29 III 1863 – Zm. Józef Piotr Lompa, prozaik, publicysta, działacz śląski (ur. 29 VI 1797)
- (75) 29 III 1943 – Zm. Stefan Balicki, powieściopisarz, krytyk literacki, publicysta poznański (ur. 17 III 1899)
- (55) 29 III 1963 – Zm. Pola Gojawiczyńska, pisarka (ur. 1 IV 1896)
- (165) 30 III 1853 – Ur. Vincent van Gogh, malarz holenderski (zm. 29 VII 1890)
- (70) 31 III 1948 – Zm. Egon Erwin Kisch, pisarz czeski, piszący po niemiecku (ur. 29 IV 1885)

II. ZESTAWIENIA BIBLIOGRAFICZNE

Marcin Jaworski

FESTIWALE – NOWE ZJAWISKO W ŻYCIU LITERACKIM

Teoria

O festiwalach jako ważnym elemencie życia literackiego i współczesnej kultury da się opowiadać z kilku punktów widzenia – literaturoznawczego, socjologicznego, kulturoznawczego a także, *last but not least* (ostatni, ale nie mniej ważny – przyp. red.), organizacyjnego. Każda z tych perspektyw pozwala zobaczyć zjawisko w różnych kontekstach, w zbliżeniu albo na szerszym tle. Opis festiwalu literackich może być elementem zarysu aktualnej polityki kulturalnej państwa, samorządu czy organizacji pozarządowych, może współtworzyć diagnozę współczesnego stanu literatury, może wreszcie składać się na obraz współczesnej kultury i cywilizacji w epoce późnej nowoczesności czy (wedle innej kategoryzacji) ponowoczesności.

Humanistyka wypracowała precyzyjne narzędzia do opisu zjawisk z pogranicza życia społecznego i literatury. Dziś najważniejszym punktem odniesienia są prace Pierre'a Bourdieu, autora fundamentalnej dla socjologii literatury pracy *Reguły sztuki. Geneza i struktura pola literackiego*¹ opublikowanej w 1992 roku. Pokazał on, że da się o literaturze pisać, łącząc refleksję estetyczną i walory edukacyjne z wiedzą historyczną, ekonomiczną, socjologiczną, urbanistyczną... Zdefiniowane i opisane przez niego pole literackie nowoczesności, a zatem literatura od drugiej połowy XIX wieku po koniec wieku XX (a może nawet po dziś dzień), umożliwiło spojrzenie na tę dziedzinę sztuki inaczej, w szerszym kontekście niż pozwalały na to dotychczasowa teoria i filozofia literatury (strukturalizm, nurty poststrukturalne, antropologia...) oraz z wykorzystaniem różnych narzędzi teoretycznych jednocześnie. Odpowiada to zresztą dzisiejszej tendencji do transdyscyplinarnego uprawiania nauki. Świadectwem przydatności tej metody w odniesieniu do polskiego pola literackiego był zrealizowany przez krakowską Korporację Ha!art projekt badawczy „Literatura polska po 1989 roku w świetle badań Pierre'a Bourdieu”², do którego efektów odwołam się niżej.

¹ P. Bourdieu, *Reguły sztuki. Geneza i struktura pola literackiego*, przeł. A. Zawadzki, Kraków 2015.

² Szczegółowe informacje o projekcie znajdują się na stronie internetowej: <http://www.ha.art.pl/bourdieu> (dostęp: 19.11.2017 r.).

Warto pamiętać, że w polskiej humanistyce drugiej połowy XX wieku refleksja nad życiem literackim pojawiała się wielokrotnie i mają tu nasi literaturoznawcy swoje zasługi. Są oni współtwórcami współczesnej teorii komunikacji literackiej, która wyrosła między innymi z marksizmu (nie tego w wydaniu socrealistycznym), potem została uzupełniona przez strukturalizm oraz poetykę historyczną (dziś wchłoniętą przez inne dziedziny literaturoznawstwa) i stanowi oryginalny, wciąż wart przywoływania wkład w socjologię literatury³. Również krytycy i badacze literatury po 1989 roku na wiele sposobów pisali o literaturze z perspektywy społecznych przemian i odwrotnie: o przemianach społecznych z punktu widzenia literatury. Na uwagę zasługują prace Krzysztofa Uniłowskiego⁴, Kingi Dunin⁵, Przemysława Czaplińskiego⁶. Pod opieką naukową tego ostatniego zostało przygotowane bardzo dobrze udokumentowane *Kalendarium życia literackiego 1976-2000*⁷. Już tylko te punktowe odniesienia wskazują, że refleksja nad współczesnym życiem literackim, którego jednym z nowszych zjawisk są festiwale literackie, ma swoją żywą tradycję, aktualne rozpoznania oraz jest w niej miejsce na interdyscyplinarną dyskusję.

Kontekst

Festiwal należy do najbardziej rozpoznawalnych form życia społecznego w świecie zachodnim. Słowo znane jest językom europejskim, jak pisze znawca tematu, Waldemar Kuligowski, „w formie przymiotnikowej począwszy od XIV w., a jako samodzielny rzeczownik od końca wieku XVI”⁸. Od początku festiwal był formą święta, najpierw związaną z chrześcijańskim rokiem liturgicznym, potem od XIX wieku i przede wszystkim w drugiej połowie XX wieku zupełnie od religii oderwanym, podkreślającym autonomię oraz popularyzujące daną dziedzinę sztuki (najbardziej znane, najstarsze i najliczniejsze są festiwale muzyczne, bardzo popularne – teatralne czy filmowe) albo atrakcyjność miejsca, w którym impreza się odbywa. W ramach współczesnego kulturoznawstwa wykształciły się *event studies* (metody oceny, studium przypadku – przyp. red.), które zajmują

³ Tu do najwybitniejszych przykładów należą prace Michała Głowińskiego z lat sześćdziesiątych i siedemdziesiątych, na przykład książka: *Style odbioru. Szkice o komunikacji literackiej*, Kraków 1977.

⁴ K. Uniłowski, *Skądinąd. Zapiski krytyczne*, Bytom 1998.

⁵ K. Dunin, *Czytając Polskę. Literatura polska po roku 1989 wobec dylematów nowoczesności*, Warszawa 2004.

⁶ P. Czapliński, *Efekt bierności. Literatura w czasie normalnym*, Kraków 2004 czy tegoż, *Powrót centrali. Literatura w nowej rzeczywistości*, Kraków 2007.

⁷ P. Czapliński, M. Leciński, E. Szybowicz, B. Warkocki, *Kalendarium życia literackiego 1976-2000. Wydarzenia, dyskusje, bilanse*, Kraków 2003.

⁸ W. Kuligowski, *Festiwalizacja kultury. Jak megaiwenty tworzą megatrend*, „Czas Kultury” 2017, nr 1, s. 83.

się właśnie między innymi badaniem „tematycznych świąt publicznych”⁹. Wedle definicji jednego z polskich badaczy festiwal jest „zjawiskiem społeczno-przestrzennym, odbywającym się w specjalnie wyznaczonym czasie, poza codzienną rutyną, kształtującym kapitał społeczny oraz celebryjącym wybrane elementy [...] kultury”¹⁰.

Od drugiej połowy XX wieku festiwale stały się bardzo powszechne i zaczęły dotyczyć wielu ważnych dziedzin ludzkiej działalności. Festiwale organizowała kontrkulturowa młodzież w Stanach Zjednoczonych Ameryki Północnej (Woodstock pod Nowym Jorkiem w 1969 roku – jedno z ważniejszych zjawisk w powojennej kulturze zachodniej) oraz totalitarna władza w PRL-u (V Światowy Festiwal Młodzieży i Studentów o Pokój i Przyjaźń w Warszawie, w roku 1955 – sugestywny, propagandowy pokaz poluzowania totalitaryzmu po śmierci Stalina). Na początku lat dziewięćdziesiątych pojawiło się pojęcie festiwalizacji kultury oraz po raz pierwszy (potem formuła ta będzie powracać) zdiagnozowano „zmierzch festiwali”¹¹ w kulturze Zachodu. Jak pisze Kuligowski:

Festiwalizacja zawłaszczyła obecnie wszystkie dziedziny twórczości artystycznej: muzykę, film, literaturę, poezję, sztuki plastyczne. Dokonała również szybkiej i skutecznej kolonizacji innych dziedzin: edukacji, muzealnictwa, nauki, folkloru, gastronomii, rozrywki, zakupów. W efekcie powstają nowe hybrydyczne formy – poza [...] edutainment (mieszanka słów: edukacja + rozrywka – przyp. red.) (np. Festiwale Nauki i Sztuki, Festiwal Muzealny w Warszawie, Festiwal Ziemniaka w Muzeum Wsi Radomskiej) i shop-a-tainment (mieszanka słów: zakupy + rozrywka – przyp. red.) (Festiwal Zakupów w Poznaniu), także eatertainment (mieszanka słów: jeść + rozrywka – przyp. red.) (Festiwal Smaku w Grucznie, Festiwal Ryb Słodkowodnych w Lubartowie) czy nawet memotainment (mieszanka słów: pamięć + rozrywka – przyp. red.). Do tej ostatniej kategorii zaliczam popularne rekonstrukcje historyczne, które stały się nowym sposobem na uczestnictwo w kulturze¹².

Masowo organizowane festiwale okazały się wygodnym i efektywnym sposobem na prowadzenie polityki kulturalnej. Wiele z imprez tego typu uległo masowej standaryzacji, spełniając marketingowe wymagania i wspierając przemysł turystyczny czy konsumpcję masową w ogóle, wpisując się tym sposobem w trendy z niepokojem opisywane przez filozofów i socjologów od

⁹ A. Falassi, *Festival: Definition and morphology*, w: *Time out of time. Essays on the festival*, red. A. Falassi, Albuquerque 1987, s. 2-3, cyt. za: W. Kuligowski, *Festiwalizacja kultury*, s. 83.

¹⁰ W. Cudny, *Festivalsation of Urban Spaces. Factors, Processes and Effects*, Łódź 2016, s. 18, cyt. za: W. Kuligowski, *Festiwalizacja kultury*, s. 83-84.

¹¹ G. Steiner, *Zmierzch ery festiwali?*, przetł. I. Kurz, „Dialog” 1997, nr 5.

¹² W. Kuligowski, *Ludzie, sztuka, pieniądze. Festiwalizacja w Polsce*, „Czas Kultury” 2013, nr 4.

schyłku XX wieku – makdonaldyzację¹³, globalizację¹⁴ oraz homogenizację współczesnego społeczeństwa.

Taka jednoznacznie negatywna ocena zjawiska festiwalu jest jednak zbyt daleko idącym uproszczeniem. Pokazuje to między innymi stosunkowo nowy, obszerny i kompetentny raport: *Oddziaływanie festiwalu na polskie miasta. Studium kompetencji kadr sektora kultury oraz synergii międzysektorowej z lat 2014-2015* dostępny na stronie internetowej Narodowego Centrum Kultury¹⁵. Po pierwsze, niepokojąca diagnoza dotyczy przede wszystkim największych imprez oraz tych ostentacyjnie nastawionych na promocję jakiejś marki (korporacji, instytucji czy partii – trudno nie zważyć, że życie polityczne, naznaczone regularnie organizowanymi konwencjami, marszami czy wiecami także ulega festiwalizacji). Po drugie, wśród wielkiej różnorodności festiwali bez trudu da się znaleźć nie tylko takie, które się wskazanym trendom nie poddają, ale wręcz przeciwstawiają się im. Po trzecie wreszcie, festiwal, święto w różnych postaciach towarzyszące człowiekowi od początku kultury europejskiej – szczególnie jeśli mamy jego kryzys i dewaluację – wart jest namysłu, zdefiniowania na nowo, może na własną rękę. Przecież nie przestaniemy robić festiwali – róbmy je więc dobrze.

Krótką historia

Do takich wniosków mogli dojść organizatorzy dzisiejszych festiwali literackich organizowanych w Polsce. Warto zwrócić uwagę, że imprezy te na większą skalę zaczęły powstawać w III RP dopiero od początku XXI wieku. W *Kalendarium życia literackiego 1975-2000* w bogatym i szczegółowym indeksie rzeczowym nie ma słowa festiwal, podobnie jak hasła festiwal nie ma w ostatnim, pochodzącym z 2010 roku, wydaniu *Słownika terminów literackich*. Autorzy wspomnianego wyżej opracowania *Literatura polska po 1989 roku w świetle teorii Pierre'a Bourdieu. Raportu z badań* umieszczają ewolucję polskich festiwali literackich na europejskim tle:

Pierwszy europejski festiwal literacki – Cheltenham Literature Festival – odbył się w 1949 roku. Edinburgh International Book Festival (Międzynarodowy Festiwal Książki w Edynburgu) wystartował w 1983 roku. Jedno z największych światowych wydarzeń tego rodzaju, czyli Hay-on-Wye Festival, narodziło się w 1988 roku.

¹³ G. Ritzer, *Makdonaldyzacja społeczeństwa*, przeł. L. Stawowy, Warszawa 1997.

¹⁴ Z. Bauman, *Globalizacja. I co z tego dla ludzi wynika*, przeł. E. Klekot, Warszawa 2000.

¹⁵ <http://nck.pl/baza-badan/318005-oddziaływanie-festiwalu-na-polskie-miasta-studium-kompetencji-kadr-sektora-kultury-oraz-synergii-międzysektorowej/> (dostęp: 19.11.2017).

Debiut Internationales Literaturfestival Berlin (Międzynarodowego Festiwalu Literatury w Berlinie), który uchodzi za centralne wydarzenie kulturalne w Europie, przypada na 2001 rok. Największa polska impreza tego typu – Międzynarodowy Festiwal Literatury im. Josepha Conrada – organizowana jest od 2009 roku¹⁶.

Z tak zarysowanej historii wysnuć można wniosek, że skutki charakterystycznej dla ostatnich trzech dekad festiwalizacji kultury literaturę dotknęły w mniejszym stopniu niż inne dziedziny sztuki. Przy liczonych w setkach festiwalach muzycznych, filmowych, teatralnych czy innych festiwale literackie wyglądają skromnie, chciałoby się powiedzieć – na miarę rynku wydawniczego oraz stanu czytelnictwa w Polsce¹⁷. Jest ich kilkanaście, z czego liczących się, ogólnopolskich imprez skupiających ważnych autorów – zaledwie kilka. Wymienię je dla porządku. Najstarsza jest Stacja Literatura w Stroniu Śląskim (to czwarta nazwa i trzecia lokalizacja tego wydarzenia po legnickich Europejskich Spotkaniach Młodych Pisarzy, Forcie Literackim Legnica oraz Porcie Literackim Wrocław) organizowana przez wydawnictwo Biuro Literackie pod kuratelą jego szefa Artura Burszty. Drugą co do stażu dużą imprezą literacką jest Poznań Poetów organizowany co dwa lata od 2003 roku przez miejską instytucję Centrum Kultury „Zamek” w Poznaniu (od 2014 na przemian z Festiwałem Fabuły). Rozbite na kilka weekendów w ciągu roku Festiwal Miasto Słowa oraz Dni Nagrody Literackiej Gdynia istnieją (wcześniej po nazwą Literaturomnie) od 2006 roku, kiedy prezydent Gdyni, Wojciech Szczurek ufundował wyróżnienie. Festiwal Puls Literatury w Łodzi odbywa się od 2007 roku, obecnie połączony jest z przyznawaniem Nagrody im. Juliana Tuwima. Bruno Schulz Festiwal ma miejsce we Wrocławiu od 2012 roku i jest organizowany przez wydawnictwo EMG. Od 2009 roku organizowane są w Krakowie dwie największe (pod względem gości, funduszy i zespołu) imprezy literackie w Polsce: Międzynarodowy Festiwal im. Josepha Conrada oraz Międzynarodowy Festiwal Literacki im. Czesława Miłosza. Nad oboma, podobnie jak nad innymi cyklicznymi i nie tylko wydarzeniami, czuwa Krakowskie Biuro Festiwalowe, unikalna w skali kraju instytucja miejska, która współpracuje z organizacjami non profit. Od 2013 roku każdego czerwca odbywa się w Warszawie międzynarodowy Big Book Festival. Najmłodszym ogólnopolskim wydarzeniem

¹⁶ G. Jankowicz, *Formy celebracji: festiwale literackie*, w: G. Jankowicz, P. Marecki, A. Pałęcka, J. Sowa, T. Warczok, *Literatura polska po 1989 roku w świetle teorii Pierre'a Bourdieua. Raport z badań*, Kraków 2014, s. 78.

¹⁷ Coroczny raport o stanie czytelnictwa dostępny jest na stronach internetowych Biblioteki Narodowej, to opublikowany w roku 2017: <http://www.bn.org.pl/aktualnosci/1338-czytelnictwo-polakow-2016-%E2%80%93-raport-biblioteki-narodowej.html> (dostęp: 19.11.2017).

jest Festiwal Stolica Słowa odbywający się od 2015 roku w czasie wakacji w Szczepieszynie.

Wszystkie wymienione, a także niewymienione festiwale literackie w Polsce mają wsparcie publicznych funduszy: samorządów miejskich lub Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego oraz jego agend, przede wszystkim Instytutu Książki. Goście zagraniczni są często zapraszani we współpracy z ambasadą lub dyplomatyczną organizacją zajmującą się promocją kultury państwa, z którego pochodzą. Do rzadkości należy współpraca ze sponsorami prywatnymi. Najważniejsze imprezy odbywają się w rytmie największych tragów książki – jesiennych, krakowskich (Festiwal Conrada, Festiwal Schulza) oraz wiosennych, warszawskich (Festiwal Miłosa, Poznań Poetów, Big Book). To gwarantuje między innymi obecność nowości literackich, promujących je autorów, także zagranicznych, oraz ułatwia współpracę z wydawcami, szczególnie dbającymi wtedy o promocję.

Podane wyżej fakty każą spojrzeć na polskie festiwale literackie jako na uwikłane w zależność z jednej strony od rynku, z drugiej – od państwa. Przywoływany wyżej Bourdieu pisał o autonomiczności i heteronomiczności pola literackiego. Takie podwójne uwikłanie jest świadectwem niepokojącej heteronomii. Twórca festiwalu musi uwzględnić ekonomię oraz wymagania władzy. Jeśli polityka kulturalna państwa lub miasta docenia niezależność organizatorów, jest szansa na ciekawą, otwartą imprezę. Ingerencja polityczna skończyć się może ujednoceniem, światopoglądową (albo nawet propagandową) symplicacją, a w efekcie upadkiem wydarzenia. Natomiast uzależnienie od merkantylnych potrzeb wydawców może pchnąć festiwal w kierunku makdonaldyzacji (uniformizacja życia, schematyzacja – przyp. red.), ku imprezie marketingowej promującą te książki, które nastawione są na zysk, a nie te sprzedawane z ryzykiem, ale i wiarą w ich wartość artystyczną, i z chęcią znalezienia nowego autora czy zjawiska.

Organizacja

Organizator dobrego festiwalu literackiego musi zatem dbać o utrzymanie kruchej równowagi i przepłynąć bezpiecznie między Scyllą rynku a Charybdą władzy. Ma wtedy szansę na wdzięczność pisarzy, wierność publiczności oraz stabilne finansowanie swoich działań. To jednak niejedyny warunki, które warto spełnić, by stworzyć wartościowe, cykliczne święto literatury.

Festiwal jest czasem spotkania nie tylko pisarzy i czytelników, ale też wydawców, krytyków, środowiska akademickiego, księgarzy, nauczycieli, którzy szukają wzbogacenia lekcji dla swoich uczniów, rodziców z dziećmi, organizacji pozarządowych (na przykład promujących czytelnictwo wśród więźniów albo

organizujących spotkania autorskie w hospicjach)... Publiczność festiwalowa jest bardzo różnorodna i ma rozmaite wymagania, dobrze o tym pamiętać, organizując poszczególne wydarzenia, warto sprowokować ją do aktywności, a nawet wciągnąć do współpracy. Dobrze zorganizowany festiwal literacki potrafi wykorzystać potencjał miejsca, w którym się odbywa, jego walory architektoniczne, sąsiedztwo innych instytucji – to nie jest tylko wydarzenie na krótki czas, to także świętowanie u siebie, na swoich warunkach. Równie istotna jest konsekwencja podejmowanych działań. Centrum Kultury „Zamek” w Poznaniu rekomenduje swoje festiwale (ma ich cztery, w tym dwa literackie!) hasłem: „Celebруем kulturę codziennie. Kilka razy do roku wyprawiamy jej prawdziwe święto!”. Organizowane tam Poznań Poetów oraz od niedawna Festiwal Fabuły zakorzenione są w spójnym, konsekwentnie i regularnie realizowanym programie całorocznej działalności. W ten sposób publiczność, pisarze, wydawcy – wszyscy związani z tą instytucją mają szansę przyzwyczaić i przywiązać się do miejsca, w którym stale obowiązuje wysoka jakość i przyjazna atmosfera, a szczególnie podczas festiwali.

Bardzo ważna jest również działalność edukacyjna, fragmenty programu skierowane do najmłodszych dzieci i do uczniów. Z tym wiąże się również praca z wolontariuszami (zwykle licealistami i studentami), którzy do funkcjonowania dużego wydarzenia są niezbędni – warto zadbać o dobrą organizację ich pracy, którą wykonują przecież za darmo, nabywając przy okazji praktycznych umiejętności oraz kompetencji społecznych, to też winno budować jakość imprezy. Najlepiej znanym projektem edukacyjnym są Lekcje Czytania prowadzone przez Fundację „Tygodnika Powszechnego”, współorganizatora Festiwalu Conrada od czasu jego pierwszej edycji, które odbywają się w całej Polsce (i nie tylko) niezależnie od głównej imprezy, budując prestiż całego przedsięwzięcia i organizacji za nim stojących.

Ważny jest, oczywiście, dobór gości, szukanie gwiazd, ale i zapraszanie pisarzy mniej rozpoznawalnych oraz, co bardzo ważne (i warte osobnego szkicu) debiutantów. Tak jak istotna jest współpraca z różnymi wydawcami – zarówno z największymi graczami na rynku (Znak czy Czarne), jak i z oficynami niszowymi czy lokalnymi. Zapewnia to nie tylko różnorodność, ale i wzmacnia niezależność imprezy.

Warto wreszcie pamiętać, że festiwal literacki, który gromadzi różnorodną publiczność i jest miejscem debat, spotkań, czytań, warsztatów pełni ważną funkcję w życiu literackim, w którym krytyka literacka straciła siłę przebiecia, a punktem odniesienia są sklepowe listy bestsellerów, kilkudzaniowe recenzje opatrzone jakąś ilością gwiazdek czy kropek albo nieprofesjonalne i często

zależne ekonomicznie od wydawnictw blogi literackie¹⁸. Dobry festiwal kształtuje literacki gust, namawia do czytania i uczy rozmowy o sztuce, ale także opowiada o rzeczywistości inaczej niż media, wprowadza do życia publicznego głosy, punkty widzenia, światopoglądy, problemy społeczne, które inaczej nie byłby słyszalne. Pokazuje różnice, które nie muszą zamieniać się w konflikty.

Marcin Jaworski – dr, literaturoznawca, autor książek *Rewersy nowoczesności. Klasycyzm i romantyzm w poezji oraz krytyce powojennej* (2009) oraz (z K. Hoffmannem i P. Śliwińskim) *Po całości... Szkice punkty* (2016), pracuje w Zakładzie Poetyki i Krytyki Literackiej na Uniwersytecie im. Adam Mickiewicza, członek redakcji „Poznańskich Studiów Polonistycznych. Serii Literackiej”, kieruje specjalizacją artystycznoliteracką. Stałe współpracuje z Centrum Kultury „Zamek” w Poznaniu, m.in. jako kurator Festiwalu Fabuły, jest sekretarzem Poznańskiej Nagrody Literackiej. Wkrótce ukaże się jego kolejna książka, *Świat nieliryczny. Studia i szkice o poezji współczesnej*.

Marcin Radomski
Dział Informacji Bibliograficznej i Regionalnej

ETAPY NIEPODLEGŁOŚCI. WOLNA POLSKA, ALE W JAKICH GRANICACH?

W listopadzie 2018 roku przypada 100. rocznica odzyskania niepodległości przez Polskę, która po 123 latach niebytu powróciła na europejskie mapy jako II Rzeczypospolita – kontynuatorka przedrozbiorowego państwa. Z okazji okrągłej rocznicy warto ponownie pochylić się nad wydarzeniami sprzed wieku, aby w pełni docenić męstwo, determinację, poświęcenie oraz poniesioną daninę krwi przez naszych przodków. 11 listopada 1918 roku

¹⁸ K. Hoffmann, *Blogi o literaturze a krytyka literacka*, w: K. Hoffmann, M. Jaworski, P. Śliwiński, *Po całości... Szkice, punkty*, Poznań 2016.

państwo nie powstało przecież *ad hoc*! O odzyskaniu niepodległości przesądziła patriotyczna mentalność kolejnych generacji, przywiązanie do tradycji, zrywy narodowe i rzesze powstańców bijących się o polską sprawę, działania organicznikowskie oraz splot okoliczności na arenie międzynarodowej w trakcie i po I wojnie światowej.

Naród bez państwa (1795–1918)

Świat w drugiej połowie XIX i na początku XX wieku zantagonizował się na dwa obozy: trójporozumienie zwane Ententą (Francja, Rosja i Wielka Brytania) oraz trójprzymierze (Niemcy, Austro-Węgry i Włochy). Wybuch I wojny światowej (1914-1918) doprowadził do sytuacji, w której państwa dwóch zaborców Niemiec i Austro-Węgier rozpoczęły działania wojenne przeciwko trzeciemu – Rosji. Podzielony między trzech zaborców naród polski znalazł się w centrum międzynarodowego konfliktu, a zmagania militarne frontu wschodniego prowadzono także na terytorium dawnej ojczyzny. Wyniszczający charakter walk generował ogromne straty osobowe w szeregach walczących armii. W konsekwencji cesarze Niemiec i Austro-Węgier ogłosili w 1916 roku manifest, tzw. akt 5 listopada, w którym obiecywali utworzenie Królestwa Polskiego w zamian za aktywne antyrosyjskie wsparcie militarne „sojuszniczych” Polaków. Powierzchowne obietnice zaborców paradoksalnie przyczyniły się do umiędzynarodowienia sprawy polskiej. Analogiczne zapewnienia poczyniła również Rosja i – co najkorzystniejsze – Stany Zjednoczone w osobie prezydenta Thomasa Woodrow Wilsona, który w styczniu 1918 roku wskazywał konieczność utworzenia niepodległego państwa polskiego z dostępem do morza. Tymczasem polscy obywatele Niemiec, Austro-Węgier i Rosji walczyli na wszystkich frontach Wielkiej Wojny. Historycy szacują, że poborową służbę wojskową odbyło około 3 milionów żołnierzy-Polaków. Działania militarne kosztowały życie ponad 500 tysięcy z nich, a 900 tysięcy odniosło rany.

Wielka Wojna a sprawa polska

11 listopada 1918 roku podpisano rozejm we francuskim Compiègne kończący de facto I wojnę światową. Następnie rozpoczęto obrady Konferencji pokojowej w Paryżu (1919–1920), której zadaniem było wypracowanie ustaleń dotyczących – między innymi – wyznaczenia nowych granic i wprowadzenia w życie aktualnego porządku świata. W pracach kongresu brali udział wiodący działacze polskiej myśli narodowej – przewodniczący paryskiego Komitetu Narodowego Polskiego, Roman Dmowski (1864-1939) i światowej sławy pianista Ignacy Jan Paderewski (1860-1941). Politycy, którzy dzięki charyzmie i doskonałemu przygotowaniu merytorycznemu wypracowali skuteczną propagandę, zyskując przychylność wpływowych decydentów. W tym celu nie wahali się

wykorzystywać własnej popularności, np. scenicznej czy prywatnych znajomości. Jednakże samo uczestnictwo w procesie podejmowania decyzji i ich sygnowanie nie decydowało ostatecznie o przyszłym kształcie państwa. Wolna Polska, ale w jakich granicach? W zniszczonej i ogarniętej powojennym chaosem Europie zmieniła się hierarchia wartości – upadły dynastie Hohenzollernów, Habsburgów i Romanowów. Powstały nowe państwa, lecz ich gospodarki były zrujnowane. Wojna odcisnęła na wszystkich krwawe piętno. W kwestii granic stosowano metodą faktów dokonanych. Szczególnie niepewna wydawała się sprawa dotycząca terytorium odrodzonej Rzeczypospolitej.

Niepodległość

Do chwili całkowitego przejęcia sterów państwa utworzono struktury administracyjne w oparciu o tymczasowo powołaną – za zgodą zaborców – Radę Regencyjną. Następnie 7 listopada 1918 roku w Lublinie na terenie utworzonego Królestwa Polskiego (1917-1918) powołano Rząd Tymczasowy. 11 listopada Rada Regencyjna oficjalnie przekazała władzę wojskową działaczowi niepodległościowemu, komendantowi I Brygady Legionów Polskich – Józefowi Piłsudskiemu (1867-1935). Trzy dni później Naczelny Dowódca Wojsk Polskich Królestwa Polskiego objął także rządy cywilne. W świat wysłano notę dyplomatyczną informującą o funkcjonowaniu polskiego niepodległego bytu państwowego. Dopiero w styczniu 1919 roku udało się ukonstytuować uznany przez państwa zachodnie rząd z premierem Ignacym Janem Paderewskim. Rozpoczął się żmudny proces konsolidacji państwa. Dla narodu polskiego działania wojenne miały jednak trwać znacznie dłużej niż dla obywateli Europy Zachodniej. Odzyskaną niepodległość należało jeszcze utrzymać, a sporne kwestie graniczne rozwiązać dyplomatycznie lub wywalczyć zbrojnie. Jak pokazała niedaleka przyszłość naród musiał także sprostać śmiertelnemu niebezpieczeństwu – bolszewizmowi.

Marsz, marsz, Polonia

Pierwszym konfliktem zbrojnym dotyczącym granic była wojna polsko-ukraińska (1918-1919). Marzący o niepodległym państwie Ukraińcy próbowali zbrojnie zająć polski Lwów przedzoborowy, proklamując jednocześnie Zachodnioukraińską Republikę Ludową. W polskiej tradycji historycznej wydarzenia te określane są terminem „Obrońcy Lwowa”. Natomiast bohaterzy młodociani patrioci, obrońcy miasta – „Orlętami Lwowskimi”. Kilkumiesięczne zmagania regularnych armii przechyliły szalę zwycięstwa na stronę polską. Rozbita Ukraińska Armia Galicyjska wycofała się za rzekę Zbrucz, która miała wtedy stanowić południowo-wschodnią granicę.

W grudniu 1918 roku wybuchło powstanie wielkopolskie (1918-1919). Przedmiotem sporu między Polakami a Niemcami była Wielkopolska, która stanowiła historyczną kolebkę państwowości piastowskiej i jako taka miała zostać przyłączona do odrodzonego państwa. W trakcie zwycięskich walk Armia Wielkopolska odzyskała znaczne jej terytorium, wygrywając „najdłuższą wojnę nowoczesnej Europy”. Tym samym ukształtowano granicę zachodnią. W wyniku postanowień wersalskiego traktatu pokojowego podpisanego w czerwcu 1919 roku obszar zdobyty przez powstańców został *de iure* przyłączony do Polski.

Przełomowym momentem walk niepodległościowych była wojna polsko-bolszewicka (1919-1921). Przebieg konfrontacji zbrojnej jednoznacznie potwierdził absolutne poświęcenie społeczeństwa dla wspólnej sprawy. Do dzisiaj ze szczególną atencją celebryje się pamięć o zwycięskiej bitwie warszawskiej z sierpnia 1920 roku, która zdecydowała o losach narodu. Po bitwie armie polskie przeszły do działań pościgowych za wycofującymi się jednostkami bolszewickimi, pokonując je pod Komarowem (sierpień 1920) i w bitwie niemeńskiej (wrzesień 1920). W tym czasie międzynarodowa opinia publiczna uważnie śledziła przebieg wojny, gdyż w razie niekorzystnego jej przebiegu bolszewicy zgodnie z zapowiedziami zanieśliby rewolucyjne hasła aż do Paryża. Ostatecznie w marcu 1921 roku podpisano pokój w Rydze, wyznaczając granicę na wschodzie. Dzięki zwycięstwu w tej wojnie Polacy obronili uzyskaną niedawno niepodległość, a także uchronili państwa Europy Zachodniej przed konfrontacją siłową z ekspansywnymi bolszewikami.

Pozostawała jeszcze kwestia górnośląskich plebiscytów opiniujących wolę przynależności do Niemiec bądź Polski. Kwestia zachodnio-południowej granicy pozostawała otwarta do czasu ogłoszenia wyników głosowania. Komisje plebiscytowe działały pod międzynarodową kontrolą zbrojną. Wynik referendum – dzięki działaniom zakulisowym – przyznawał większość spornych terenów stronie niemieckiej. Polską odpowiedzią na takie *dictum* były trzy powstania śląskie (sierpień 1919, sierpień 1920, maj 1921). Wynikiem działań zbrojnych było zwycięstwo w trzecim powstaniu i przyłączenie rozwiniętej przemysłowo części Górnego Śląska do Rzeczypospolitej.

Zaangażowanie Polaków na omówionych frontach wykorzystały władze Czechosłowacji, które wyparły nieliczne oddziały z terenów Zaolzia (Śląsk Cieszyński) zamieszkałego w większości przez ludność narodowości polskiej. Na granicy południowej terytorium kraju doznało znaczącego uszczerbku. W lipcu 1920 roku Liga Narodów przeprowadziła plebiscyt na Warmii i Mazurach. Prusy Wschodnie będą odtąd stanowić niemiecki bastion zagrażający państwu polskiemu od północnego-wschodu.

Prezentowane poniżej zestawienie w wyborze zbiera pozycje omawiające wydarzenia historyczne związane z odzyskaniem niepodległości przez Polskę w 1918 roku. Czytelnik znajdzie poniżej publikacje dotyczące przebiegu Wielkiej Wojny, międzynarodowych zabiegów politycznych, sylwetek wybitnych przedstawicieli swojej epoki oraz kwestii najważniejszej dla narodu – suwerenności. Przedstawiamy także zwycięski czyn zbrojny oręża polskiego, który zdecydował o kształcie kraju, dając władzom możliwość przeprowadzenia ponownego procesu państwowotwórczego. W zebranych materiale (wybór najnowszych pozycji zwartych od 2000 i artykułów, także od 2000 roku) wyszczególniono trzy części: opracowania ogólne, biografie i wspomnienia oraz materiały konferencyjne.

I. Opracowania ogólne

a. Pozycje zwarte

1. DRUGA i trzecia niepodległość : dwa polskie dwudziestolecia 1918-1939, 1989-2009 / red. nauk. Radosław Domke. – Zielona Góra : Oficyna Wydawnicza Uniwersytetu Zielonogórskiego, 2011. – 495 s. : il.
2. HISTORIA Polski 1795-1918 / Andrzej Chwalba. – Kraków : Wydawnictwo Literackie, 2008. – 671 s. : il.
3. HISTORIA Polski 1795-1918 / Stefan Kieniewicz. – Wyd. 11 – Warszawa : Wydaw. Naukowe PWN, 2002. – 597 s. : il.
4. HISTORIA Polski 1918-1945 / Czesław Brzoza. – Kraków : Wydaw. Literackie, 2006. – 754 s. : il.
5. NIEPODLEGŁOŚĆ / pod red. Marka Gałęzowskiego. – Warszawa : Instytut Pamięci Narodowej – Komisja Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu, 2010. – 320 s. : il. – (Biblioteka Biuletynu IPN ; t. 4)
6. OD NIEPODLEGŁOŚCI do niepodległości : historia Polski 1918-1989 / Adam Dziurok. – Wyd. 3 – Warszawa : Instytut Pamięci Narodowej – Komisja Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu, 2014. – 509 s. : il.
7. OD NIEWOLI do niepodległości : (1864-1918) / Józef Buszko. – Kraków : Fogra, 2000. – 399 s. : il. – (Wielka historia Polski ; t. 8)
Bibliogr. s. 382-383.
8. PETLUROWCY : Centrum Państwowe Ukraińskiej Republiki Ludowej na wychodźstwie (1919-1924) / Jan Jacek Bruski. – Kraków : Wydawnictwo Arcana, 2000. – 600 s. – (Arkana Historii)
Bibliogr. s.[552]-584.

9. POLSKA w czasach niepodległości i II wojny światowej (1918-1945) / Czesław Brzoza. – Kraków : Fogra, 2001. – 423 s. : il. – (Wielka historia Polski ; t. 9)
Bibliogr. s. 399-402.
10. POWSTANIA śląskie : 1919-1920-1921 / Grzegorz Grześkowiak., – Warszawa : Agencja Wydawnicza „Cinderella Books” Andrzej Zasięczny, 2013. – 143 s. : il.
Bibliogr. s. 136-141.
11. POWSTANIA śląskie i plebiscyt z perspektywy osiemdziesięciolecia / pod red. Marka Masnyka. – Opole : Wydawnictwo Uniwersytetu Opolskiego, 2003. – 133 s.
12. POWSTANIE wielkopolskie : geneza-charakter-znaczenie / Antoni Czubiński. – Wyd. 3 – Poznań : Kurpisz, 2002. – 360 s.
13. POWSTANIE wielkopolskie 1918/1919 w historiografii i kulturze : próba analizy i synteza / Janusz Karwat. – Poznań : Wydawnictwo Naukowe Wyższej Szkoły Nauk Humanistycznych i Dziennikarstwa, 2012. – 346 s. : il.
14. POWSTANIE wielkopolskie 1918-1919 / Wiesław Olszewski. – Koszalin : Wydawnictwo Uczelniane Politechniki Koszalińskiej, 2008. – 213 s. : il.
15. POWSTANIE wielkopolskie 1918-1919 / Wiesław Zdziabek. – Poznań : Wydawnictwo eMPI2, 2008. – 112 s. : il.
16. POWSTANIE wielkopolskie 1918-1919 / Zdzisław Grot. – Poznań : Wydawnictwo Poznańskie, 2006. – 168 s.
Bibliogr. s. 115-119.
17. POWSTANIE wielkopolskie 1918-1919 : spojrzenie po 90 latach / Marek Rezler. – Poznań : Dom Wydawniczy Rebis, 2009. – 358 s.
18. ŚWIĘTO Niepodległości : tradycja a współczesność / pod red. Andrzeja Stawarza. – Warszawa : MN : Fundacja „Polonia Restituta”, 2003. – 135 s. – (Polska – Dziedzictwo i Przyszłość ; t. 2)
19. TRAGICZNA niepodległość Polski 1918-1947 / Jerzy Krasuski. – Toruń : Adam Marszałek, 2012. – 213 s.
20. [TYSIĄC dziewięćset osiemnasty] 1918 Polonia Restituta / Joanna Wieliczka-Szarkowa. – Kraków : Wydawnictwo AA, 2015. – 72 s.
21. [TYSIĄC dziewięćset dziewiętnasty] 1919 Powstanie wielkopolskie / Bogusław Polak. – Warszawa : Bellona, 2015. – 93 s. : il. – (Zwycięskie Bitwy Polaków ; t. 43)
22. WALKA Józefa Piłsudskiego o nowy kształt polityczny Europy Środkowo-Wschodniej w latach 1918-1921 / Antoni Czubiński. – Toruń : Adam Marszałek, 2002. – 443 s., mapy
Bibliogr. s. 419-439.

23. W WALCE o wolność i niepodległość Polski / redakcja Dorota Litwin-Lewandowska. – Lublin : Wydawnictwo Naukowe Tygiel, 2016. – 172 s. : il.
24. WIELKA Wojna i niepodległość Polski / Tadeusz A. Kisielewski. – Poznań : Dom Wydawniczy Rebis, 2014. – 287 s. : il. – (Historia – Rebis)
25. WIELKOPOLANIE pod bronią 1768-1921 : udział mieszkańców regionu w powstaniach narodowych / Marek Rezler. – Poznań : Dom Wydawniczy REBIS, 2011. – 387 s
26. WIELKOPOLANIE w walce o niepodległość 1918-1920 / Kazimierz Nowik. – Zielona Góra : Wydawnictwo Organon, 2000. – 95 s. : il.
27. WIĘCEJ niż niepodległość : polska myśl polityczna : 1918-1939 / red. nauk. Jan Jachymek. – Wyd. 2 – Lublin : Wydaw. Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, 2005. – 406 s.
Bibliogr. s. 357-379.
28. WOJNA papierowa : powstania śląskie 1919-1921 / Józef Krzyk. – Warszawa : Agora, 2014. – 93 s. : il.
Bibliogr. s. [94].
29. WOJNA polsko-rosyjska 1919-1920. 1 / Lech Wyszczelski. – Warszawa : Bellona, 2010. – 691 s. : il.
30. WOJNA polsko-rosyjska 1919-1920. 2 / Lech Wyszczelski. – Warszawa : Bellona, 2010. – 782 s. : il.
Bibliogr. s. 732-759.
31. WOJNA polsko-sowiecka 1919-1921 / Janusz Cisek. – Warszawa : Wojskowe Centrum Edukacji Obywatelskiej, 2010. – 159 s. : il.
Bibliogr. s. 107.
32. WOJNA polsko-ukraińska : Lwów i Galicja Wschodnia 1918-1919 : pierwszy konflikt zbrojny odrodzonej Polski / Michał Klimecki. – Warszawa : Bellona, 2014. – 291 s.
Bibliogr. s. 253-262.
33. WOJNA z bolszewicką Rosją o niepodległość Polski : (1919-1920) / Jacek Arkadiusz Goćlon. – Wrocław : „Silesia”, 2003. – 211 s., mapy
Bibliogr. s. 186-[209].
34. Z DZIEJÓW zmagania politycznych i zbrojnych o niepodległość Polski w latach 1908-1918 / Mieczysław Wrzosek. – Białystok : Wydawnictwo Ekonomia i Środowisko, 2013. – 300 s. : il.
Bibliogr. 277-286.

b. Artykuły

1. AKCJA zagraniczna Naczelnego Komitetu Narodowego (1914-1917) / Mateusz Drozdowski. W: *Studia Historyczne*. – 2010, z. 2, s. 161-181

2. AMARANTOWO-szary listopad / Wojciech Stanisławski. W: Rzeczpospolita. – 2016, nr 264, s. 48
3. BLISKO, coraz bliżej : codzienność jesieni 1918 roku / Patrycja Bukalska. W: Tyg. Powszechny. – 2008, nr 45, dod. s. I-II
4. BO NIE z tego, nie z owego : świętowanie niepodległości / Tadeusz A. Olszański. W: Tyg. Powszechny. – 2016, nr 46, s. 48-50
5. CUD niepodległości / Piotr Szubarczyk. W: Nasza Polska. – 2013, nr 45, s. 1,14
6. CZEGO uczy nas 11 Listopada? / Grzegorz Kucharczyk. W: Nasz Dziennik. – 2009, nr 264, s. 15
7. CZY Józef Piłsudski wywalczył niepodległość? / Stanisław Abramczyk. W: Dziś. – 2008, nr 5, s. 121-124
8. DLACZEGO świętujemy niepodległość akurat 11 listopada? / Lucjan Strzyga. W: Polska. – 2014, nr 90, s. 14
9. DMOWSKI i odbudowa Polski : w 60-lecie śmierci Romana Dmowskiego / Roman Wapiński. W: Tyg. Powszechny. – 1999, nr 2, s. 1-5
10. DMOWSKI i Piłsudski : z kim, przeciw komu i o jaką Polskę / red. Maciej Rosalak. W: Rzeczpospolita. – 2009, nr 265, dod. s. 1-16
11. DMOWSKI w Wersalu / Mariusz Wołos. W: Ale Historia. – 2015, nr 45, s. 8-10
12. DMOWSKI – Piłsudski – legenda / Maciej Giertych. W: Myśl Polska. – 2006, nr 6, s. 16
13. DROGA do polskiego listopada / Przemysław Waingertner. W: Tyg. Solidarność. – 2011, nr 46, s. 14-15
14. DZIAŁALNOŚĆ państwotwórcza Tymczasowej Rady Stanu Królestwa Polskiego / Elżbieta Mreńca. W: Pro Fide Rege et Lege. – 2006, nr 3/4, s. 25-28
15. GDY listopad przywiódł maj... : nie było w historii Polski ostatnich trzech wieków ważniejszej daty nad listopad 1918 roku / Piotr Szubarczyk. W: Nasz Dziennik. – 2006, nr 263, s. 12
16. JAK rodził się „punkt trzynasty”? / Wincenty Witos. W: Realia i co Dalej... – 2008, nr 2, s. 157-161
17. JEDYNA taka niepodległa / Anna Zechenter. W: Nasz Dziennik. – 2015, nr 263, s. 14-15
18. KALENDARIUM wydarzeń 1914-1923 : jak Polacy wybili się na niepodległość / t.s. W: Rzeczpospolita. – 2010, nr 262, dod. Żeby Polska..., s. 3-5
19. KOMENDANT na przystanku niepodległość / Andrzej Krajewski. W: Dziennik Gaz. Prawna. – 2014, nr 217, s. A18-A19

20. KTÓRĘDY do Polski? : sprawa polska w czasie Wielkiej Wojny / Przemysław Matusik. W: Kronika Miasta Poznania. – 2014, nr 3, s. 26-45
21. MIMO różnic do wolnej Polski / Tomasz Łysiak. W: Sieci. – 2017, nr 45, dod. Ojcowie Naszej Niepodległości, s. 58-61
22. NIE doceniamy własnego państwa / Wojciech Roszkowski. W: Polska. – 2010, nr 233, dod. Forum, s. I-III
23. NIEPODLEGŁOŚĆ – dar i zadanie / Iza Kozłowska. W: Tyg. Solidarność. – 2015, nr 47, s. 20-21
24. NIEPODLEGŁOŚĆ – nasze dziedzictwo / Sławomir Błaut. W: Niedziela. – 2011, nr 45, s. 14-15
25. NIEPODLEGŁOŚĆ / Andrzej Owiński. W: Myśl Polska. – 2008, nr 45/46, s. 21
26. NIEPODLEGŁOŚĆ 1918 / Paweł Borek. W: Podlaski Kwartalnik Kulturalny. – 2006, nr 1, s. 83-90
27. NIEPODLEGŁOŚĆ bez Marszałka? : gdyby zginął w okopach... / Tomasz Nałęcz. W: Tyg. Powszechny. – 2008, nr 45, dod. s. IV-V
28. NIEPODLEGŁOŚĆ i wojna : doświadczenie pierwszej wojny światowej w literaturze polskiej / Anna Nasiłowska. W: Przegląd Polityczny. – 2014, nr 125, s. 166-169
29. NIEPODLEGŁOŚĆ jako wyzwanie / Bohdan Urbankowski. W: Gaz. Polska. – 2014, nr 33, s. 22-25
30. „NIEPODLEGŁOŚĆ krajów Europy Wschodniej: 1918-1998” : konferencja na Uniwersytecie Warszawskim / A.F. W: Życie i Myśl. – 1999, nr 1, s. 74-76
31. NIEPODLEGŁOŚĆ kupiliśmy życiem setek tysięcy Polaków... / Roman Dmowski. W: Myśl Polska. – 2007, nr 44/45, s. 12-13
32. NIEPODLEGŁOŚĆ mierzona konkretami / Barbara Fedyszak-Radziejowska. W: w Sieci. – 2014, nr 46, s. 72-74
33. NIEPODLEGŁOŚĆ to dorobek pokoleń : przemówienie prezydenta Andrzeja Dudy z okazji 98. rocznicy odzyskania przez Polskę niepodległości. W: Nasz Dziennik. – 2016, nr 264, s. 2
34. NIEPODLEGŁOŚĆ to sprawiła, że wolną jest ojczyzna... : scenariusz z okazji Święta Odzyskania Niepodległości : dla uczniów szkół ponadgimnazjalnych / Renata Drewniak. W: Katecheta. – 2004, nr 10, s. 45-48
35. NIEPODLEGŁOŚĆ wtedy i dziś / Stefan Niesiołowski. W: W drodze. – 1996, nr 11, s. 82-90
36. NIEPODLEGŁOŚĆ za jeden grosz : 11 listopada / Zdzisław Najder. W: Tyg. Powszechny. – 2009, nr 46, s. 30-31

37. NIEPODLEGŁOŚĆ, spełnione marzenie / Wojciech Roszkowski. W: Rzeczpospolita. – 2005, nr 112, s. A6
38. OD NIEWOLI do niepodległości (1914-1918) / Jan Lewandowski. W: Res Historica. – 2006, t. 22, s. 137-139.
39. ODZYSKANIE przez Polskę niepodległości w 1918 r. w świetle prawa międzynarodowego / Jan Kolasa. W: Przegląd Sejmowy. – 2008, nr 5, s. 9-39
40. OJCOWIE założyciele Polski Niepodległej / Bogdan Kędziora. W: Niedziela. – 2016, nr 45, s. 10-11
41. PADEREWSKI a sprawa polska : w 75. rocznicę śmierci / Anna Grabowska. W: Paestra. – 2016, nr 11, s. 157-158
42. PADEREWSKI w Waszyngtonie : starania o amerykańską pomoc w odzyskaniu niepodległości Polski / Jolanta A. Daszyńska. W: Muzealny Rocznik Historyczny. – 2011, t. 1, s. 59-81
43. PAMIĘTNIK podporucznika Wojska Polskiego Kazimierza Szuberta / Andrzej Kotecki. W: Niepodległość i Pamięć. – 2014, na 3/4, s. 346-349
44. PIERWSZE dni wolności / Piotr Dmitrowicz. W: Gaz. Polska. – 2017, nr 46, 76-79
45. PIŁSUDSKI pod ostrzałem / Tadeusz M. Płużański. W: Niezależna Gazeta Polska Nowe Państwo. – 2011, nr 11, s. 56-59
46. PIŁSUDSKI, Wielka Wojna i stosunki polsko-czechosłowackie do 1935 roku / Jan Wiśniewski ; Wyższa Szkoła Kultury Społecznej i Medialnej w Toruniu. W: Fides, Ratio et Patria. Studia Toruńskie. – 2014, nr 1, s. 11-35
47. PIŁSUDSKI: wierzący w Polskę czciciel Matki Pana / Tomasz P. Terlikowski. W: Fronda. – 2008, nr 48, s. 32-55
48. PO 123 latach / Sławomir Błaut. W: Niedziela. – 2008, nr 45, s. 12-14
49. POLSKI czyn zbrojny w pierwszej wojnie światowej / Zbigniew Wojciechowski. W: Colloquium. – 2009, r. 1, s. 227-238
50. POLSKIE zagraniczne przedstawicielstwa prasowe w czasie Wielkiej Wojny (1914-1918) / Paweł Zajas. W: Dzieje Najnowsze. – 2014, nr 3, s. 29-44
51. PROLOG wyzwolenia / Andrzej Chwalba. W: Rzeczpospolita. – 2016, nr 264, s. 46-47
52. ROK pierwszy, rok ostatni / Tomasz Panfil. W: Gaz. Polska. – 2017, nr 46, s. 72-75
53. RÓŻNE drogi ku niepodległości / Zdzisław Szpakowski. W: Gaz. Polska. – 1997, nr 45, s. 17

54. SPRAWA polska w latach I wojny światowej i sytuacja międzynarodowa odrodzonej Rzeczypospolitej (1914-1918) / Wiesław Śladkowski. W: *Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska. Sectio F, Historia.* – 2009, vol. 64, s. 7-15
55. ŚWIĘTUJMY niepodległość! / Michał Soska. W: *Nasza Polska.* – 2015, nr 45, s. 1, 4
56. [TYSIĄC dziewięćset osiemnasty] 1918 – państwo odzyskane / Piotr Wandycz. W: *Apokryf.* – 1998, nr 13, s. 1
57. [TYSIĄC dziewięćset osiemnasty] 1918: listopadowa rozgrywka Piłsudskiego / Tomasz Nałęcz. W: *Ale Historia.* – 2014, nr 45, s. 5-7
58. WIELKA Wojna z polskiej perspektywy / Włodzimierz Suleja ; Instytut Historyczny Uniwersytetu Wrocławskiego. W: *Dzieje Najnowsze.* – 2014, nr 3, s. 3-10
59. ZABIEGI Ignacego Jana Paderewskiego wokół sprawy polskiej w Stanach Zjednoczonych w czasie pierwszej wojny światowej / Henryk Lisiaś. W: *Poznańskie Zesz. Humanistyczne.* – 2009, t. 13, s. 51-57
60. ZAPOMNIANE Królestwo / Adam Krzemiński. W: *Polityka.* – 2016, nr 46, s. 54-56
61. ZMIANA koniunktury : grawitować ku Polsce : środy z historią / Grzegorz Kucharczyk. – *Nasz Dziennik.* – 2017, nr 177, s. 15

II. Biografie, wspomnienia

1. IGNACY Jan Paderewski : pianista, kompozytor, mąż stanu / Marian Marek Drozdowski. – Warszawa : Wydaw. DiG, 2001. – 151 s. – (Ludzie Niezwyčajni)
Bibliogr. s. 148-151.
2. JÓZEF Piłsudski / Janusz Cisek. – Warszawa : Świat Książki – Bertelsmann Media, 2007. – 255, s. : il. + 1 płyta (CD).
3. JÓZEF Piłsudski : człowiek – żołnierz – polityk / red. nauk. Zbigniew Giryński, Jarosław Kłaczek. – Toruń : Wydawnictwo Adam Marszałek, 2016. – 449 s. : il.
4. JÓZEF Piłsudski 1867-1935 / Andrzej Garlicki. – Kraków : Społeczny Instytut Wydawniczy Znak, 2017. – 1086 s. : il.
5. JÓZEF Piłsudski 1867-1935 : wszystko dla Niepodległej / Joanna Wieliczka-Szarkowa. – Kraków : Wydawnictwo AA, 2015. – 352 s.
6. JÓZEF Piłsudski 1867-1935 : życiorys / Waław Jędrzejewicz. – Łomianki : Wydawnictwo LTW, 2013. – 332 s.
7. JÓZEF Piłsudski : marzyciel i strateg / Bohdan Urbankowski. – Poznań : Wydawnictwo Zys i S-ka, 2017. – 1024 s. : il.

8. OD NIEWOLI do niepodległości : wybrane zagadnienia z dziejów Polski w zapisie wspomnieniowym / Barbara Kubis. – Toruń : Stowarzyszenie Oświatowców Polskich. Oddział, 2008. – 115 s.
Bibliogr. 115 s.
9. PADEREWSKI / Adam Zamoyski. – Warszawa : Państwowy Instytut Wydawniczy, 2010. – 292 s. : il. – (Biografie Sławnych Ludzi)
Bibliogr. s. 266-274.
10. ROMAN Dmowski 1864-1939 / Jan Engelgard. – Warszawa. – Stalowa Wola : Wydawnictwo Myśl Polska, 2014. – 223 s. : il.
Bibliogr. s. 217-223.
11. ROMAN Dmowski / Krzysztof Kawalec. – Poznań : Wydawnictwo: Zysk i S-ka, 2016. – 632 s.
12. ROMAN Dmowski : droga do Polski / Jolanta Niklewska. – Warszawa : Oficyna Wydawnicza RYTM, 2016. – 295 s. : il.
13. SZTUKA przywództwa : Piłsudski / Piotr Gajdziński. – Poznań : Wydawnictwo Poznańskie, 2013. – 181 s.
Bibliogr. s. 181-[182].
14. WYBÓR pism. T. 1 / Roman Dmowski. – Poznań : Zysk i S-ka Wydawnictwo, 2014. – 792 s
15. WYBÓR pism. T. 2 / Roman Dmowski. – Poznań : Zysk i S-ka Wydawnictwo, 2015. – 701 s.
16. ZŁOWROGI cień marszałka / Rafał A. Ziemkiewicz. – Lublin : Wydawnictwo Fabryka Słów, 2017. – 448 s.

III. Materiały konferencyjne

1. PIŁSUDSKI i jego czasy : materiały z ogólnopolskiej studenckiej konferencji z okazji 140 rocznicy urodzin Józefa Piłsudskiego / red. Marek Hańderek. – Kraków : Koło Naukowe Historyków Studentów UJ : AT Group, 2007. – 245 s. : il.
2. POLSKA i Ukraina w walce o niepodległość 1918-1920 / pod red. Tadeusza Krząstka. – Warszawa : Vipart i Stowarzyszenie Twórców Filmów Patriotyczno – Historycznych, 2009. – 469 s. : il.
3. WIZJE programowe Polski niepodległej w przeszłości i teraźniejszości / pod red. Andrzeja Stawarza. – Warszawa : MN, 2002. – 159 s.

Andrzej Dudziak
Dział Informacji Bibliograficznej i Regionalnej

SKAUTING I HARCERSTWO W POLSCE I NA ŚWIECIE

Początki skautingu sięgają przełomu XIX i XX wieku. Skauting był wówczas ruchem społecznym i pedagogicznym, który znalazł odzwierciedlenie w wielu organizacjach młodzieżowych w licznych krajach. Szczególnie ruch ten rozprzestrzenił się w Anglii za sprawą gen. Roberta Baden-Powella oraz w USA, gdzie działania inspirował Ernest Thompson Seton, a drużyny skautowe organizował Daniel Carter Beard.

Ruch skautowy został określony jako apolityczny ruch wychowawczy dla młodzieży, otwarty dla wszystkich bez względu na pochodzenie, rasę czy wyznanie, zgodny z celem, zasadami i metodą, które ustalił Robert Baden-Powell.

Celem ruchu skautowego jest przyczynianie się do rozwoju młodych ludzi, by mogli wykorzystać indywidualne możliwości fizyczne, umysłowe, społeczne i duchowe jako odpowiedzialni obywatele i zarazem członkowie wspólnot lokalnych, narodowych i międzynarodowych. Zasadami ruchu skautowego są podstawowe wierzenia i prawa ujęte w kodeks postępowania, obowiązujący wszystkich uczestników ruchu.

Skauting oparty jest na trzech zasadach ujmowanych jako: „obowiązek wobec Boga”, „obowiązek wobec bliźnich” i „obowiązek wobec samego siebie”. Obowiązek wobec Boga to wierność zasadom duchowym, lojalność wobec religii, która je wyraża i akceptacja obowiązków, które z niej wynikają. Pojęcie siły wyższej jest podstawą skautingu, a wychowawcze znaczenie takiego podejścia polega na pomocy młodym ludziom w zrozumieniu świata materialnego i docenianiu wartości życia.

Obowiązek wobec bliźniego to pomoc wszystkim osobom bez względu na to czy są wrogami, przyjaciółmi czy wręcz ich nie znamy. Obowiązek wobec samego siebie określa się jako odpowiedzialność za własny rozwój, pomoc w odkrywaniu pełnych możliwości. W tym procesie podstawową rolę odgrywają Przyrzeczenie i Prawo Skautowe, czyli ideał i zarazem cel, do którego należy dążyć.

W Polsce skauting zaczął rozwijać się od 1911 roku, kiedy to Andrzej Małkowski, student Politechniki i Uniwersytetu Lwowskiego przetłumaczył książkę Roberta Baden-Powella „Skauting dla chłopców”. Publikacja stała się bestsellerem i wkrótce ziemie polskie pod zaborami pokryły się siecią drużyn skauto-

wych. Już w 1913 roku polscy skauci uczestniczyli w zlocie skautów angielskich w Birmingham z flagą ojczyzny, nieistniejącej na mapie politycznej Europy. W tym roku w Polsce przyjęto nazwę „harcerz” (od harcownicy, harce przed bitwą), czyli ten, który pierwszy staje do walki w odróżnieniu od skauta (ang. Scouts – zwiadowca) – idącego na zwiad.

W czasie I wojny światowej instruktorzy i skauci zostali wcieleni do armii zaborczych, a część wstępowała do Legionów Polskich. Grupy harcerzy i harcerek podejmowały pracę w służbach pomocniczych Legionów i organizowały pomoc dla sierot, uciekinierów i innych ofiar wojny. W dniach 1-2 listopada 1918 roku odbył się zjazd polskich organizacji skautowych, na którym utworzono Związek Harcerstwa Polskiego. Harcerze brali udział w obronie Lwowa, powstaniu wielkopolskim, powstaniach śląskich i plebiscytach prowadzonych na terenach spornych. W okresie międzywojennym powstały organizacje czerpiące z dorobku ZHP, ale o odmiennym profilu. Powstało wówczas Wolne Harcerstwo (1921-1923) zrywające z „militaryzmem” i zwracające się w kierunku idei puszczkańskich T.E. Setona. Od 1926 roku w środowisku robotniczym zaczęło działać Czerwone Harcerstwo. Pod koniec lat trzydziestych ZHP liczyło ponad 200 tys. osób.

Przed wybuchem II wojny światowej członkowie ZHP podjęli służbę w ramach Pogotowia Wojennego Harcerek i Harcerzy. Po wkroczeniu do Polski armii niemieckiej i rosyjskiej członkowie ZHP przeszli do konspiracji. Działali w „Szarych Szeregach” realizując program „Dziś – Jutro – Pojutrze”. Harcerki były zorganizowane w Związku Koniczyn (od 1943 r. – „Bądź Gotów”); prowadziły pomocniczą służbę wojskową oraz cywilną – opieka nad sierotami i więźniami, kolportaż prasy podziemnej, tajne nauczanie. Instruktorzy harcerscy związani z nurtem katolicko-narodowym powołali Hufce Polskie (Harcerstwo Polskie – HP) z hm. Stanisławem Sedlaczkiem, a po jego śmierci w Auschwitz komendę objął Witold Sawicki. Harcerze brali udział m.in. w Powstaniu Warszawskim, w czasie którego szczególnie odznaczyły się bataliony „Zośka”, „Parasol”, Wigry i „Gustaw”.

Pod koniec II wojny światowej (od 1944 roku) na wyzwolonych terenach zaczęły powstawać drużyny harcerskie. Do pracy instruktorskiej powracała przedwojenna kadra instruktorska, a cała organizacja przyłączyła się do odbudowy kraju. Wiele drużyn popierało środowiska opozycyjne wobec komunistycznej władzy, a część harcerzy działała w konspiracji. W czasie zlotu młodzieżowego pod hasłem „Trzymamy straż nad Odrą” w czerwcu 1946 roku doszło do konfrontacji komunistycznego Związku Walki Młodych (ZWM) z harcerzami z ZHP, którzy poparli opozycyjne Polskie Stronnictwo Ludowe i jego przywódcę Stanisława Mikołajczyka. To wydarzenie przyspieszyło dążenie władzy do zawłaszczenia organizacji. W 1948 roku nasilił się proces likwidacji harcerstwa; nastąpi-

ło zerwanie z tradycją skautową i odejście od metody harcerskiej. W 1950 roku władze ZMP przejęły kierownictwo nad ZHP. Ideologizacja ruchu harcerskiego doprowadziła do wykluczenia ZHP ze światowego skautingu.

Harcerstwo zaczęło odradzać się w 1956 roku. Powołano Wówczas Naczelną Radę Harcerską z przewodniczącym Aleksandrem Kamińskim i naczelniczką Zofią Zakrzewską. Dwa lata później ponownie PZPR przejęła władzę nad ZHP, co spowodowało odejście wielu instruktorów. Działy wówczas dwie grupy harcerskie. Jedna zbliżona do władzy oraz druga działająca w myśl harcerskich zasad. Obrazem wynaturzeń idei harcerstwa w PRL stał się program Harcerskiej Służby Polsce Socjalistycznej (HSPPS) stworzony w 1973 roku, a wdrażany w szkołach ponadpodstawowych.

Po okresie przemian ustrojowych zapoczątkowanych w 1989 roku w Polsce powstało wiele organizacji harcerskich. Największe spośród nich to : Związek Harcerstwa Polskiego (ZHP), Związek Harcerstwa Rzeczypospolitej (ZHR) i Stowarzyszenie Harcerstwa Katolickiego „Zawisza” (Skauci Europy) należące do Federacji Skautingu Europejskiego.

Zmiany przeprowadzone w Statucie ZHP w 1995 roku (wprowadzenie kadencyjności władz, likwidacja dwóch rot harcerskiego przyrzeczenia) spowodowały przywrócenie ZHP (17.01.1996) do Światowej Organizacji Ruchu Skautowego (WOSM) oraz do Światowego Stowarzyszenia Przewodniczek i Skautek (7.03.1996). Umożliwiło to wznowienie działalności na arenie międzynarodowej.

ZHR powstał 12 lutego 1989 roku jako organizacja alternatywna, by zjednoczyć wysiłki niezależnych organizacji harcerskich. Pracę wychowawczą oparto tam na społecznej działalności jej członków a za podstawę uznano wartości chrześcijańskie.

SHK „Zawisza” (Skauci Europy) wywodzi się z ruchu harcerstwa katolickiego działającego od lutego 1982 roku, który w 1989 roku przekształcił się w Stowarzyszenie, a w 1995 roku został członkiem rodziny Skautingu Europejskiego.

Organizacja ta nawiązuje do tradycji harcerstwa przedwojennego inspirowanego myślą francuskiego jezuita, ojca Jakuba Sevina i Stanisława Sedlaczka, przedwojennego hm. RP, pedagoga, wybitnego instruktora.

W stulecie utworzenia Związku Harcerstwa Polskiego (listopad 1918) przypominamy burzliwe dzieje i zasługi tej organizacji w dziejach Rzeczypospolitej. Prezentowany wybór publikacji (pozycje zwarte od 1972 roku i artykuły od 1994 roku) podzielono na kilka części. Pierwsza z nich gromadzi opracowania ogólne. W kolejnych działach zgromadzone są prace o historii skautingu i harcerstwa, kształtowaniu postaw i organizacji harcerskiego życia oraz opracowania biograficzne o harcerkach i harcerzach. Całość kończy netografia.

I. Opracowania ogólne

a. Pozycje zwarte

1. ALMANACH harcerski / Stefan Miecznikowski. – Łódź : „Lodart”, 1999. – 209 s. : il. nuty.
Bibliogr.
2. GENEZA skautingu i harcerstwa / Stanisław Sedlaczek. – Warszawa : Bibl. „Harcownika”, 1984. – 15 s.
3. GENEZA skautingu i harcerstwa : szkic w 25-lecie Harcerstwa / Stanisław Sedlaczek. – Kraków : Oficyna Wydawnicza Impuls, 2014. – 39 s. – (Przywrócić Pamięć)
Przedr., oryg.: 1936.
4. HARCERSTWO : zarys podstaw ideowych i organizacji : próby / pod red. Sasa [pseud.]. – Kraków : Oficyna Wydawnicza Impuls, 2015. – 189 s. – (Przywrócić Pamięć)
Bibliogr. s. 142-154, 186-[190].
Przedr., oryg.: 1939.
5. HARCERZE / [red. Bożena Żaba ; Komenda Krakowskiej Chorągwi ZHP – Związku Harcerstwa Polskiego]. – Kraków : Harcerska Oficyna Wydawnicza, 1989. – 98 s. : rys.
Bibliogr. s. 94.
6. INFORMATOR harcerski / w oprac. i pod red. Wacława Wierzewskiego ; [przy oprac. współpracowali Paweł Raj i in.]. – Kraków : Harcerska Oficyna Wydawnicza, 1990. – 528 s. : fot., mapy, nuty, portr., rys.
7. LEKSYKON harcerstwa / praca pod red. Olgierda Fietkiewicza. – Warszawa : Młodzieżowa Agencja Wydawnicza, 1988. – 556 s., [32] s. tabl. : il., mapy
8. NOWE horyzonty harcerstwa / Adam Ciołkosz. – Kraków : Oficyna Wydawnicza Impuls, 2014. – 52 s. – (Przywrócić Pamięć)
Przedr., oryg.: 1921.
9. O DROGĘ harcerstwa / Kazimierz Grochowski. – Kraków : Oficyna Wydawnicza Impuls, 2015. – 60 s. : il. – (Przywrócić Pamięć)
Przedr., oryg.: 1924.
10. OBRZĘDOWY piec czyli Zwyczaje, obrzędy, tradycje harcerskie / Marek Kudasiewicz ; Związek Harcerstwa Rzeczypospolitej. Główna Kwatera Harcerzy. – [Wyd. 3 popr. i uzupełn.]. – Warszawa : „Wydawnictwo Drogo-wskazów” : GKH ZHR, 1998. – 161 s. : fot., rys.
11. PEŁNIĆ służbę całym życiem? : ruch harcerski jako przykład działań organizacji pozarządowych wdrażających do życia w społeczeństwie oby-

watelskim / Ewa Palamer-Kabacińska. – Kraków : Oficyna Wydawnicza Impuls, 2014. – 380 s. : il.

Bibliogr. s. 365-373.

12. PLURALIZM w skautingu i harcerstwo / Bolesław Leonhard. – [B.m.] : Stowarzyszenie Harcerstwa Katolickiego „Zawisza”, 1995. – 9 s.
13. PODSTAWY etyczne skautingu Baden-Powellowskiego / Stanisław Sedlaczek. – Kraków : Oficyna Wydawnicza Impuls, 2015. – 48 s. – (Przywrócić Pamięć)
Przedr., oryg.: 1928.
14. PODSTAWY harcerstwa / Antoni Bogdański. – Kraków : Oficyna Wydawnicza Impuls, 2014. – 40 s. – (Przywrócić Pamięć)
Przedr., oryg.: 1928.
15. PODRĘCZNIK skautingu : podstawowe sprawności harcerskie zapewniające doskonałą zabawę na łonie natury / [wersja oryg. oprac. i zred. przez Chrisa Jamesa ; konsult. merytoryczna i dostosowanie tekstu do pol. realiów Łukasz Jędrasiak]. – Warszawa : Wydawnictwo Wiedza Powszechna, 2016. – 177 s. : il.
16. PONADczasowość idei kształtowania postaw w służbie bliźnim, wprowadzonej w polskim skautingu przez Andrzeja Małkowskiego / Wyższa Szkoła Bezpieczeństwa Publicznego i Indywidualnego „Apeiron” w Krakowie. – Kraków : Wyższa Szkoła Bezpieczeństwa Publicznego i Indywidualnego „Apeiron”, 2010. – 71 s. : il.
Materiały z konf., 10 grudnia 2010 r., Kraków.
Bibliogr. przy ref.
17. PORADNIK harcerski / [przygot. zespół w składzie Maciej Bechtold i in. ; red. Agnieszka Kazek] ; Związek Harcerstwa Polskiego. – Wyd. 4. – Łódź : Marron Edition ; Warszawa : na zlec. Głównej Kwatery Związku Harcerstwa Polskiego, 2010. – 315 s. : il.
Bibliogr. s. 309-310.
18. PORADNIK harcerza / Tadeusz Wyrwański. – Kraków : Harcerska Oficyna Wydawnicza, 1987. – 164 s. : rys.
Bibliogr. s. 160.
19. SOKÓŁ – skauting – harcerstwo / Jan Sochacki. – Sędziszów Małopolski : nakł. autora, 2003. – 147 s. : il.
Bibliogr. s. 140-141.

b. Artykuły

1. PUSTKA po skautingu / Piotr Skórzyński. W: Rzeczpospolita (Wyd. zasadnicze). – 2007, nr 287, s. A23

2. SKAUCI Europy wsparciem dla świętości rodzin / Arkadiusz Domaszek ; Wydział Prawa Kanonicznego UKSW w Warszawie, Wyższe Seminarium Duchowne SDB w Krakowie. W: *Seminare : poszukiwania naukowo-pastoralne*. – 2017, t. 38, nr 1, s. 37-51.

Bibliografia, netografia na stronach 49-51.

II. Historia skautingu i harcerstwa

a. Pozycje zwarte

1. CZOŁO harcerskiej kolumny / Ignacy Płażewski. – Kraków : Oficyna Wydawnicza Impuls, 2015. – 147 s. : il. – (Przywrócić Pamięć)
Przedr., oryg.: 1935.
2. DZIEDZICTWO, którego nie można odrzucić : próba interpretacji wybranych źródeł z lat 1918-2015 do dziejów Związku Harcerstwa Polskiego / Katarzyna Marszałek. – Kraków : Oficyna Wydawnicza Impuls, 2016. – 303 s. : il.
Bibliogr., netogr., wykaz aktów prawnych s. 275-303.
3. HARCERSKA schizma / Janusz Koryl. W: *Głos Nauczycielski*. – 1999, nr 3, s. 10
4. HARCERSTWO duchowej niepodległości : duszpasterstwo harcerskie w dokumentach Służby Bezpieczeństwa i archiwaliach środowisk harcerskich 1983-1989 / Wojciech Hausner, Marcin Kapusta ; Instytut Pamięci Narodowej – Komisja Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu. – Kraków : Wydawnictwo Towarzystwa Naukowego „Societas Vistulana”, 2009. – 350 s. : il. + dysk optyczny (CD-ROM)
5. HARCERSTWO gdańskie 1945-1973 / Zenon Kuligowski, Bogdan Radys. – [Sopot] : Harcerski Krąg Seniorów Korzenie Chorągwi Gdańskiej ZHP, [2015]. – 204 s. : il.
Bibliogr. s. 195-199.
6. HARCERSTWO niepodległe / Edward Muszalski. – Kraków : Oficyna Wydawnicza Impuls, 2014. – 24, [12] s. – (Przywrócić Pamięć)
Przedr., oryg: 1922.
7. HARCERZE białostoccy i Jan Paweł II : praca zbiorowa / pod red. Aleksandra Dobrońskiego. – Białystok : Stowarzyszenie Wspierania Inicjatyw Harcerskich „Otwórzmy Bramy”, 2007. – 47 s. : fot.
8. HARCERZE : 1944-1956 : najmłodszy w Powstaniu Warszawskim, drugiej konspiracji i więzieniach bezpieki / Jerzy Świdorski. – Warszawa : Oficyna Wydaw. ŁośGraf, 2005. – 241 : il.
9. HARCERZE w bojach : przyczynek do udziału młodzieży polskiej w walkach o niepodległość ojczyzny w latach 1914-1921. Cz. 2 / Władysław

- Nekrasz. – Warszawa : Związek Harcerstwa Rzeczypospolitej, 2011. – 504 s. : il.
10. HISTORIA harcerstwa odznaką pisana : katalog / Bogdan Bednarczyk. – Warszawa : nakł. autora, 2003. – 184 s., [54] s. tabl. : il.
Bibliogr. s. 183-184.
11. HISTORIA harcerstwa wielkopolskiego. T. 1, 1912-1920 od skautingu do harcerstwa / Marian Pietrzykowski ; Związek Harcerstwa Polskiego. Chorągiew Wielkopolska. Komisja Historyczna. – Poznań : Komisja Historyczna Chorągwi, 2004. – 183 s. : il. – (Wydawnictwo Komisji Historycznej / Związek Harcerstwa Polskiego. Komenda Chorągwi Wielkopolskiej im. Powstańców Wielkopolskich 1918/1919. Seria 1, Monografie ; poz. 17; Wydawnictwo Komisji Historycznej – Związek Harcerstwa Polskiego; poz. 17)
Bibliogr. s. 178-180.
12. KALENDARIUM działalności konspiracyjnego harcerstwa pińczowskiego w okresie drugiej wojny światowej / Feliks Białkiewicz, Zbigniew Sobczyk. – Wydanie 2. uzupełnione. – Warszawa ; Pińczów : [b.w.], 1999. – 182 s. : il.
13. KALENDARIUM harcerstwa w Toruniu 1917-2007 / Lesław J. Welker. – Toruń : Wydawnictwo Adam Marszałek, 2007. – 194 s. : il.
14. KOMUNISTYCZNE represje wobec harcerzy na Lubelszczyźnie / Stanisław Jan Dąbrowski, Ewa Rzeczkowska, Piotr Gawryszczak. – Lublin : Sigillum – Piotr Gawryszczak, 2016. – 204 s.
Bibliografia przy biogramach.
15. KONFLIKT / Wojciech Śliwerski. – Kraków : Harcerska Oficyna Wydawnicza, 1987. – 323 s. : il.
16. KRAKOWSKI skauting 1910-1914 / Wojciech Hausner. – Kraków : „Czuwajmy”, 1994. – 189 s.
Bibliogr. s. 170-175.
17. KRZYŻ harcerek : 1913-1989 / Tomasz Sikorski. – Kraków : Harcerska Oficyna Wydawnicza, 1991. – 126 s., [64] s. tabl. : il.
Bibliogr. s. 122-123.
18. MATERIAŁY do bibliografii harcerstwa za lata 1982-2009 / oprac. Krysztyna Kasprzyk, Joanna Grzeszczuk ; Wojewódzka Biblioteka Publiczna w Krakowie. – Kraków : Wojewódzka Biblioteka Publiczna w Krakowie, 2010. – 1 dysk optyczny (CD-ROM)
Dokument offline dostępny w Repozytorium Dokumentów Elektronicznych BN.
19. OD SKAUTINGU do Harcerskiego Pogotowia Wojennego w Wielkopolsce (1912-1945) : wojskowość w działalności harcerstwa wielkopolskie-

- go / Tadeusz Böhm. – Poznań : Media-Expo Wawrzyniec Wierzejewski, 2009. – 166 s. : il.
Bibliogr. s. 131-134.
20. ORODZENIE ruchu harcerskiego, trudne lata demokracji (1989-2000) / wybór i opracowanie Katarzyna Marszałek. – Wyd. 2. – Kraków : Oficyna Wydawnicza Impuls, 2017. – 354 s. : il. – (Wybór źródeł do dziejów ZHP ; t. 3)
Bibliografia na stronach 337-338.
21. PIERWSZE ćwierćwiecze harcerstwa żeńskiego : materiały do historii. Cz. 1, 1911-1914 / w oprac. Ewy Grodeckiej. – Kraków : Oficyna Wydawnicza Impuls, 2015. – 218 s. : il. – (Przywrócić Pamięć)
Bibliogr. s. 216-[219].
Przedr., oryg.: 1937.
22. PIERWSZE ćwierćwiecze harcerstwa żeńskiego : materiały do historii. Cz. 2, Służba wojenna. 1 / w oprac. Ewy Grodeckiej. – Kraków : Oficyna Wydawnicza Impuls, 2016. – 220 s. : il. – (Przywrócić Pamięć)
Bibliogr. s. 218-[221].
Przedr., oryg.: 1938.
23. POMNIKI harcerskie na Malcie w Poznaniu / Marian Pietrzykowski ; Związek Harcerstwa Polskiego. Komenda Chorągwi Wielkopolskiej im. Powstańców Wielkopolskich 1918/1919. Komisja Historyczna. – Poznań : ZHP. Komenda Chorągwi Wielkopolskiej, 2004. – 195 s. : il. – (Wydawnictwo Komisji Historycznej / Związek Harcerstwa Polskiego. Komenda Chorągwi Wielkopolskiej im. Powstańców Wielkopolskich 1918/19. Seria 1 : Monografie ; pozycja 18. – Wydawnictwo Komisji Historycznej – Związek Harcerstwa Polskiego ; t. 18)
Bibliogr. s. 152-153.
24. POSTAWA historiograficzna wielkopolskich historyków harcerstwa / Tomasz Kozik. – Wyszów : Altmedia, 2017. – 56 s.
25. ROZWÓJ Związku Harcerstwa Rzeczypospolitej (2001-2016) / wybór i opracowanie Katarzyna Marszałek. – Kraków : Oficyna Wydawnicza Impuls, 2017. – 502 s. : il. – (Wybór źródeł do dziejów Związku Harcerstwa Rzeczypospolitej ; t. 2)
Bibliogr. s. 213-216.
26. ROZWÓJ idei puszczańskiej w skautingu : 1902-1939 / [Tadeusz Wywalski]. – Kraków : Harcerska Oficyna Wydawnicza, 1988. – 118 s. : rys.
27. RÓŻNE oblicza harcerstwa / Wojciech Śliwerski. – Kraków : Oficyna Wydawnicza Impuls, 2011. – 627 s. : il.

28. SKAUTING plus niepodległość : (przygody z historią harcerstwa) / Wojciech Hausner. – Kraków : Związek Harcerstwa Rzeczypospolitej. Okręg Małopolski, 2008. – 292 s. : il.
Bibliogr. s. 275-280.
29. SKAUTING polski w Galicji i na Śląsku Cieszyńskim w latach 1910-1919 / Janusz Wojtyca. – Wyd. 2 popr. – Kraków : Towarzystwo Sympatyków Historii, 2000. – 173 s. : il.
Bibliogr. s. 126-143.
30. SOWIECKIEMU zniewoleniu – nie : harcerska druga konspiracja (1944-1956) : praca zbiorowa / z przedm. Stanisława Broniewskiego „Orszy”. – Warszawa : Ład, 2005. – 252 s. : il.
31. STO lat harcerstwa / Wojciech Hausner, Marek Wierzbicki ; Instytut Pamięci Narodowej – Komisja Ścigania Zbrodni Przeciwko Narodowi Polskiemu. – Warszawa : Instytut Pamięci Narodowej – Komisja Ścigania Zbrodni Przeciwko Narodowi Polskiemu, 2015. – 342 s. : il. – (Seria 18/89 : najnowsze dzieje Polski ; t. 4)
Bibliogr. s. 332-335.
32. STRAŻ nad Prosną : jednodniówka jubileuszowa Harcerstwa Ziemi Kaliskiej 1912-1937 / [redakcja Bronisław Chechłacz]. – Kraków : Oficyna Wydawnicza Impuls, 2017. – 204 s. : fotografie – (Przywrócić Pamięć)
Na podstawie wydania: 1937.
33. [SZÓSTA] 6 Poznańska Drużyna Skautowa – I Lotnicza Drużyna Harcerzy : 1912-1982. Cz. 1, 1912-1944 / Józef Derda. – Poznań : ZHP, 1985. – 76 : il. – (Sprawozdania Komisji Historycznej / Związek Harcerstwa Polskiego. Komenda Chorągwi Poznańskiej im. Powstańców Wielkopolskich 1918/19. Seria 1, Monografie, z. 7), (Sprawozdania Komisji Historycznej – Związek Harcerstwa Polskiego.; z. 7)
Bibliogr. s. 68-69.
34. [SZÓSTA] 6 Poznańska Drużyna Skautowa – 1 Lotnicza Drużyna Harcerzy : 1912-1982. Cz. 2, 1945-1982 : wraz z posłowiem 1983-1987 / Józef Derda. – Poznań : ZHP : „Nowa Szkoła”, 1990. – 307 s. : il. – (Sprawozdania Komisji Historycznej / Związek Harcerstwa Polskiego. Komenda Chorągwi Poznańskiej im. Powstańców Wielkopolskich 1918/19. Seria 1, Monografie, z. 10)
Bibliogr. s. 303-304
35. UTWORZENIE i rozwój Związku Harcerstwa Rzeczypospolitej (1989-1999) / wybór i opracowanie Katarzyna Marszałek. – Kraków : Oficyna Wydawnicza Impuls, 2017. – 698 s. : faksymilia. – (Wybór źródeł do dziejów Związku Harcerstwa Rzeczypospolitej ; t. 1)

36. **UTWORZENIE** ogólnopolskiego Związku Harcerstwa Polskiego i czas próby ruchu harcerskiego (1918-1944) / wybór i opracowanie Katarzyna Marszałek. – Wydanie 2. – Kraków : Oficyna Wydawnicza Impuls, 2017. – 518 s. : faksymilia. – (Wybór źródeł do dziejów ZHP ; t. 1)
Bibliografia na stronach 477-479.
37. **W GROMADACH** Czerwonego Harcerstwa TUR : wspomnienia / pod red. Kazimierza Wojciechowskiego ; aut. Kazimierz Klepacki [i in.]. – Wyd. 2 popr. i uzup. – Warszawa : Młodzieżowa Agencja Wydawnicza, 1987. – 307 s. : il.
Bibliogr. s. 305-[306].
38. **W SŁUŻBIE** Bogu i Polsce : z kart historii harcerstwa w Pruszkowie w latach 1911-1939 / Tadeusz Jaros. – Pruszków : Stowarzyszenie Szarych Szeregów. Krąg im. Aleksandra Kamińskiego, 2004. – 280 s. :il.
Bibliogr. s. 275-278.
39. **W MARSZU** do niepodległości : dzieje skautingu i harcerstwa polskiego 1910-1947 / [archiwalia, wybór i oprac. płyty Zbigniew Mierzwiński]. – Warszawa : Muzeum Niepodległości, 2009. – 1 płyta CD : digital, stereo
40. **WALKA**, sowietyzacja, odwilż, kryzys i upadek (1944-1988) / wybór i opracowanie Katarzyna Marszałek. – Wydanie 2. – Kraków : Oficyna Wydawnicza Impuls, 2017. – 410 stron : faksymilia. – (Wybór źródeł do dziejów ZHP ; t. 2)
Bibliografia na stronach 387-389.
41. „**WSZYSTKO** co nasze Polsce oddamy...” : szkice z dziejów skautingu i harcerstwa polskiego / Zbigniew Mierzwiński. – Warszawa : Muzeum Niepodległości, 2009. – 135 s. : il. + 1 płyta CD. – (Patriotyzm Wczoraj i Dziś ; t. 1)
Bibliogr. s. 133-134.
42. **WYBÓR** źródeł do dziejów ruchu harcerskiego w Polsce : ruch harcerski w latach 1980-1989 / wybór i oprac. Katarzyna Marszałek. – Kraków : Oficyna Wydawnicza Impuls ; Bydgoszcz : Uniwersytet Kazimierza Wielkiego, 2017. – 252 s.
43. **WYDAWCY** gorszego boga : Harcerska Oficyna Wydawnicza w Krakowie : czasy – ludzie – wydarzenia : 1988-1992 / Wojciech Śliwerski. – Kraków : Oficyna Wydawnicza Impuls, 2011. – 337 s. : il.
44. **Z TYMI** co zostali... : harcerskie relacje Warszawa – Londyn (1945-1990) / Adam F. Baran. – Warszawa : Instytut Studiów Politycznych Polskiej Akademii Nauk, 2016. – 179 s.
Bibliografia, netografia na stronach 159-170.
45. **ZWIADOWCY** z Szarych Szeregów / Józef Krzyczkowski. – Warszawa : Ludowa Spółdzielnia Wydawnicza, 1972. – 272 s. : il.

46. ZWIĄZEK Harcerstwa Polskiego 1956-1963 : społeczna organizacja wychowawcza w systemie politycznym PRL / Andrzej Friszke. – Warszawa : Instytut Studiów Politycznych PAN : Wydawnictwo Krytyki Politycznej, 2016. – 310 s. – (Seria Historyczna ; 24)

b. Artykuły

1. KU CZCI dawnych bohaterów / Rafał Ryszka. W: *Wychowawca*. – 2003, nr 4, s. 18-19
2. LUBELSKI skauting/harcerstwo w latach pierwszej wojny światowej / Jan Lewandowski. W: *Polska w XIX i XX wieku*. – 2013, s. 453-466
3. ŁOWICZANIN na Międzynarodowym Zlocie Skautów w Anglii (sierpień 1929 r.) / Tadeusz Gumiński Powiązania. W: *Szkice Legnickie*. – 2003, t. 24, s. 29-40
4. „NIEPOKORNE harcerstwo” w dokumentach SB / Marcin Kapusta ; Referat Udostępniania i Informacji Naukowej OBUiAD IPN w Krakowie. W: *Przegląd Archiwalny Instytutu Pamięci Narodowej*. – 2010, t. 3, s. 255-283
5. SPOŁECZNO-POLITYCZNE przesłanki powstania ruchu skautowego w Wielkopolsce na początku XX wieku / Zbigniew Pilarczyk. W: *Kronika Wielkopolski*. – 2016, nr 3, s. 17-32
6. SPONIEWIERANE Szare Szeregi / Piotr Czartoryski-Sziler. W: *Nasz Dziennik (Wyd. zasadnicze)*. – 2014, nr 35, s. 1, 6
7. WOJNA, skauting i polityka / Tomasz Szymański. W: *Myśl Polska*. – 2017, nr 25/26, s. 17
Fragment książki: Książdz Kazimierz Lutostawski. Biografia kapłana, wychowawcy i polityka.
8. ZARYS dziejów polskiego skautingu i harcerstwa na Ziemi Cieszyńskiej : (do II. wojny światowej) / Artur Walczuk. W: *Zaranie Śląskie*. – 2005, nr 10, s. 17-24
9. ŹRÓDŁA do dziejów harcerstwa polskiego w zasobie Archiwum Państwowego w Poznaniu / Hanna Staszewska. W: *Poznański Rocznik Archiwalno-Historyczny*. – 1994/1995, s. 103-114
10. ŻOŁNIERZE Wyklęci w harcerskich mundurach : sylwetki harcerzy w Zgrupowaniu NSZ „Bartka” / Tomasz Greniuch. W: *Wyklęci*. – 2017, nr 3, s. 114-120
Bibliogr. s. 120.

III. Kształtowanie postaw

a. Pozycje zwarte

1. CO MOŻE zrobić dla harcerstwa społeczeństwo? : broszura informacyjna / Kazimierz Swirtun-Rymkiewicz. – Kraków : Oficyna Wydawnicza Impuls, 2014. – 78 s. : il. – (Przywrócić Pamięć)
Przedr., oryg.: 1922.
2. DROGOWSKAZ harcerek / oprac. St. Sedlaczek ; przy udziale Jerzego Mateckiego i in. – Kraków : Oficyna Wydawnicza Impuls, 2014. – 237 s. : il. – (Przywrócić Pamięć)
Przedr., oryg.: 1936.
3. HARCERZEM zawsze ; Notacje historyczne : Polska Organizacja Harcerska. Niepokorni i niezaleźni / scen i reż. Andrzej Moś ; prod. Muzeum Okręgowe w Koninie. – Konin : Muzeum Okręgowe w Koninie, [2015]. – 2 dyski optyczne (DVD) (ca 39 min) : dżw., kolor.
4. HARCERSKA antologia papieska / przygot. zespół Marian Marek Drozdowski (red.), Zdzisław Peszkowski, Grzegorz Nowik. – Warszawa : Oficyna Wydawniczo-Poligraficzna Adam, 1999. – 280 s. : fot.
Bibliogr. przy rozdz.
5. HARCERSKI system wychowania / Marek Gajdziński. – Wyd. 2. – Warszawa : Niezależne Wydawnictwo Harcerskie, 2012. – 414 s. : il.
6. HARCERSKIE odznaki honorowe : 1916-1988 / Tomasz Sikorski. – Kraków : Harcerska Oficyna Wydawnicza, 1991. – 133 s., [35] s. tabl. : il.
Bibliogr. s. 91.
7. HARCERSTWO (skauting) a wychowanie człowieka / Edward Muszalski ; Związek Harcerstwa Polskiego. – Kraków : Oficyna Wydawnicza Impuls, 2014. – 24, [8] s. – (Przywrócić Pamięć)
Przedr., oryg.: 1913.
8. HARCERSTWO w warszawskich szkołach / [oprac. Anna Czekalska-Nikołajew [i in.] ; red. Martyna Leciak, Agnieszka Leśny, Maja Trzeciak]. – Warszawa : Miasto Stołeczne Warszawa, 2011. – 82 s. : il. – (Zakończaj się w Warszawie Harcerskiej)
9. HARCERZE w Bieszczadach / Małgorzata Jarosińska. – Rzeszów : Wydawnictwo Libra PL, [2014]. – 179 s. : il.
10. IDEALY wychowawcze i myśl polityczna harcerstwa polskiego : materiały z konferencji naukowej zorganizowanej z okazji 100-lecia harcerstwa w Polsce / pod red. Grzegorza Baziura ; Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa im. Rotmistrza Witolda Pileckiego w Oświęcimiu. – Oświęcim : Wydawnictwo Wyższej Szkoły Zawodowej im. Rotmistrza Witolda Pilec-

- kiego, 2011. – 185 s. : il. – (Publikacje Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej w Oświęcimiu ; 15)
11. INDYWIDUALIZM i posłuszeństwo w wychowaniu harcerskim / Zdzisław Stieber. – Kraków : Oficyna Wydawnicza Impuls, 2017. – 24, [8] s. : fot. – (Przywrócić Pamięć)
 12. „KU SZCZYTOM ideałów” : refleksja o harcerskim życiu / Przemysław Przekop. – Ełk : Wydawnictwo Diecezjalne Adalbertinum, 2016. – 79 s.
 13. KILKA myśli o zadaniach harcerstwa / Stanisław Sedlaczek. – Kraków : Oficyna Wydawnicza Impuls, 2014. – 31 s. – (Przywrócić Pamięć)
Przedr., oryg.: 1919.
Bibliogr.
 14. MYŚLI o Polsce i wychowaniu / Aleksander Kamiński ; wybór i red. Andrzej Janowski. – Warszawa : Muzeum Harcerstwa ; Łódź : Marron Edition, [2012]. – 90 s. : fot.
 15. O DROGĘ harcerstwa / Kazimierz Grochowski. – Kraków : Oficyna Wydawnicza Impuls, 2015. – 60 s. : il. – (Przywrócić Pamięć)
Przedr., oryg.: 1924.
 16. POLSKA w wychowaniu harcerskim / Józef Sosnowski. – Kraków : Oficyna Wydawnicza Impuls, 2016. – 159 s. : il. – (Przywrócić Pamięć)
Bibliogr. s. 156-[160].
Przedr., oryg.: 1934.
 17. PONAD barierami / [red. Adam Czetwertyński, Agnieszka Kazek. – Łódź ; Warszawa : Marron Edition, 2008. – 71 s. : il.
 18. PONADZASOWOŚĆ idei kształtowania postaw w służbie bliźnim, wprowadzonej w polskim skautingu przez Andrzeja Małkowskiego / Wyższa Szkoła Bezpieczeństwa Publicznego i Indywidualnego „Apeiron” w Krakowie – Kraków : Wyższa Szkoła Bezpieczeństwa Publicznego i Indywidualnego „Apeiron”, 2010. – 71 s. : il.
Materiały z konf., 10 grudnia 2010 r., Kraków.
Bibliogr. przy ref.
 19. PRAWO harcerskie : komentarz według świętego Tomasza z Akwinu / Reginald Héret ; sł. wstępne August Hlond ; przeł. Stanisław Sedlaczek i Witold Sawicki. – Kraków : Oficyna Wydawnicza Impuls, 2016. – 133 s. – (Przywrócić Pamięć)
Przedr., oryg.: 1939.
 20. SCOUTING jako system wychowania młodzieży : na podstawie dzieła generała Baden-Powella / przedstawił Andrzej Małkowski ; Związek Polskich Gimnastycznych Towarzystw Sokolich. – Kraków : Oficyna Wydawnicza Impuls, 2017. – 268 s. : il. – (Przywrócić Pamięć)
Przedr., oryg.: 1911.

21. SIŁA jest w Tobie / Iwonna Michalska, Grzegorz Michalski. – Kraków : Harcerska Oficyna Wydawnicza, 1990. – 72 s. : rys.
22. SKAUTING dzisiaj : gawędy o harcerstwie / Robert M. Wujek ; Związek Harcerstwa Rzeczypospolitej. Główna Kwatera Harcerzy. – Warszawa : „Wydawnictwo Drogowskazów”, 1995. – 130 s. : il.
Na książce wyłącznie pseud. aut., nazwa: Marcin Drewicz.
Bibliogr.
23. SKAUTING dla chłopców : wychowanie dobrego obywatela metodą puszcząską / Baden-Powell of Gilwell ; [przeł. z ang.]. – Warszawa : Oficyna „Przeglądu Powszechnego”, 1990. – 375 s. : il.
24. SKAUTING i harcerstwo : wybór pism charakteryzujących ruch młodzieży i system wychowawczy / oprac. Aleksander Kamiński. – Kraków : Oficyna Wydawnicza Impuls, 2015. – 272 s. : il. – (Przywrócić Pamięć)
Bibliogr. s. 209-210, 268-[273].
25. SKAUTING i harcerstwo : wybór pism charakteryzujących ruch młodzieży i system wychowawczy / opracował Aleksander Kamiński. – Kraków : Oficyna Wydawnicza Impuls, 2015. – 48 s. – (Przywrócić Pamięć)
Bibliogr. s. 268-[273].
26. SKAUTING i wytyczne kierunki pracy narodowo-wychowawczej / Herman Mojmir. – Kraków : Oficyna Wydawnicza Impuls, 2015. – 38 s. – (Przywrócić Pamięć)
Przedr., oryg.: 1916.
27. SKAUTING jako system wychowania moralnego / Kazimierz Lutosławski. – Kraków : Oficyna Wydawnicza Impuls, 2014. – 52 s. – (Przywrócić Pamięć)
Bibliogr. s. 40-52.
Przedr., oryg.: 1913.
28. TERAZ Afryka : od źródeł skautingu do kontynentu przyszłości / pod red. Emilii Kulczyk-Prus i Roberta Zduńczyka ; [aut. Anna Chełmińska, Jolanta Koziorowska, Artur Kubajek, Emilia Kulczyk-Prus, John Nzyoka, Anna Pospieszna, Piotr Szmyt, Małgorzata Szwed, Julianna Zapart, Gonia Zduńczyk, Ignacy Zduńczyk, Robert Zduńczyk]. – Łódź : Wydawnictwo Marron, 2014. – 112 s. : il.
29. VADEMECUM duszpasterza / [red. Joanna Przypolska]. – Lublin : Wydawnictwo Stowarzyszenia Harcerstwa Katolickiego „Zawisza”, 2011. – 119 s. : il.
Bibliogr. s. 119
30. WARTOŚĆ harcerstwa / red. i wyd. Kazimierz Grochowski. – Kraków : Oficyna Wydawnicza Impuls, 2014. – 24, [8] s. : il. – (Przywrócić Pamięć)
Przedr., oryg.: 1925.

31. WYCHOWANIE chrześcijańskie – metodą harcerską / red.: Anna Petkowicz ; Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II. Katedra Pedagogiki Chrześcijańskiej. – Lublin : Wydawnictwo KUL, 2009. – 417 s. : il. Bibliogr. s. 298-303, 389-408.

b. Artykuły

1. BEZBOŻNE harcerstwo to oksymoron / Tomasz Łyksiak! [Łysiak]. W: *Gaz. Polska*. – 2015, nr 9, s. 26-27
2. KSZTAŁTOWANIE postaw skautów i harcerzy na podstawie treści historycznych stosowanych w pracy wychowawczej w latach 1911-1939 / Adam Krzanowski. W: *Polska i Jej Wschodni Sąsiedzi*. – 2005, t. 6, s. 67-75
3. NASZYM celem jest niebo / Jadwiga Kamińska. W: *Niedziela* (Wyd. zasadnicze). – 2014, nr 13, s. 52-53
4. O HARCERSTWIE. W: *Harcerstwo*. – 1995, nr 11/12, s. 15-17; 1996, nr 3, s. 10-12; nr 9, s. 18-21; 1997, nr 4/5, s. 24-28
Bibliografia adnotowana.
5. RÓŻNICE w podejściu do celów wychowania w skautingu i harcerstwie na początku XX wieku / Katarzyna Marszałek. W: *Zeszyty Naukowe W S H E*. – 2008, t. 25, s. 77-87
6. SKAUCI Europy wsparciem dla świętości rodzin / Arkadiusz Domaszek ; Wydział Prawa Kanonicznego UKSW w Warszawie, Wyższe Seminarium Duchowne SDB w Krakowie. W: *Seminare*. – 2017, t. 38, nr 1, s. 37-51
7. SKAUTING źródłem idei wychowania harcerskiego w Polsce : metoda harcerska jako koncepcja nauczania i wychowania / Małgorzata Pawłowska ; Wyższa Szkoła Pedagogiczna w Łodzi. W: *Wyzwania XXI wieku a kultura*. – 2015, s. 86-94
Bibliogr.
8. ZAKORZENIENI w polskości / Anna Wasak. W: *Nasz Dziennik* (Wyd. zasadnicze). – 2006, nr 268, s. 12
Duszpasterstwo Harcerzy i Harcerek działające przy parafii Narodzenia Najświętszej Maryi Panny w Białej Podlaskiej.
9. ZASTRZYK ideowości na całe życie / Jan Dziedziczak ; rozm. przepr. Wiesława Lewandowska. W: *Niedziela* (Wyd. zasadnicze). – 2015, nr 2, s. 38-39

IV. Organizacja harcerskiego życia

a. Pozycje zwarte

1. HARCERKI i harcerze : zarys metodyki / [aut. Anita Regucka-Kwaśnik i in.]. – [Warszawa] : „Horyzonty” : na zlec. Głównej Kwatery Związku Harcerstwa Polskiego, [2003]. – 32 s.
2. HARCERZE w Bieszczadach / Małgorzata Jarosińska. – Rzeszów : Wydawnictwo Libra PL, [2014]. – 179 s. : il.
3. METODA pracy harcerskiej w zarysie / Józef Sowa, Zdzisław Niedzielski. – Rzeszów : Wydawnictwo Oświatowe Fosze, cop. 2003. – 351 s. : il.
4. METODYKA starszoharcerska (podręcznik dla instruktorów) / Jerzy Szymański ; Związek Harcerstwa Polskiego. Harcerski Ośrodek Kształcenia Turystów Wodnych Poznań – Hufiec Wilda. – [Poznań : b.w.], 2000. – 138 s.
5. NAJTRUDNIEJSZY pierwszy rok / Jolanta Chełstowska, Jerzy B. Klima. – Wyd. 2. – Warszawa : Młodzieżowa Agencja Wydawnicza, 1984. – 217 s. – (Biblioteczka Metodyczna Instruktorów ZHP)
6. OD HARCERZY starszych do wędrowników / Piotr Niwiński. – Kraków : Oficyna Wydawnicza Text, 2012. – 212 s. : il. – (Biblioteka Kręgu Płaskiego Węzła ; 11)
Bibliogr. s. 212.
7. PRAKTYCZNY poradnik harcerski. – Poznań : Woda Góry Las, [201-]. – 80 s. : il. – (Scoutbook)
8. PRZEWODNIK dla przewodnika : poradnik drużynowego drużyny harcerskiej / pod red. Ewy Prędkiej ; [aut. Kamila Bokacka, Ewa Prędka, Jerzy Rzędowski]. – Wyd. 2 popr. – Warszawa : Składnica Harcerska 4 Żywioty HBW „Horyzonty”, 2006. – 135 s. : il. kolor. – (Biblioteczka Drużynowych)
Bibliogr. s. 133-135.
9. SEKRETY dobrej drużyny / Jadwiga Burska [i in.]. – Warszawa : Młodzieżowa Agencja Wydawnicza, 1983. – 323 s. – (Biblioteczka Metodyczna Instruktorów ZHP)
10. STOSOWANIE metody harcerskiej w drużynie harcerzy / Marek Kamecki. – Wyd. 4., zm. i rozsz. – Warszawa : Niezależne Wydawnictwo Harcerskie, 2014. – 175 s. : il.
11. SZKOŁA harcerza : na podstawie dzieła jen. Baden-Powella „Scouting for boys” i polskiej literatury harcerskiej / Stanisław Sedlaczek. – Kraków : Oficyna Wydawnicza Impuls, 2014. – 29 s. : il. – (Przywrócić Pamięć)
Przedr., oryg.: 1921.

12. SKAUTING polski : ustrój organizacyjny : cele i zasady / Gerard Szmyd. – Kraków : Oficyna Wydawnicza Impuls, 2015. – 21, [15] s. : il. – (Przywrócić Pamięć)
Przedr., oryg: 1918.
13. UWAGA – zespół! : z drużyną i w drużynie / Jacek Kuroń. – Warszawa : Wydawnictwo Harcerskie, 1960. – 117 s.
14. VADEMECUM drużynowego drużyny harcerskiej / [oprac. zespół w składzie Jerzy Kaczorowski i in.]. – [Wyd. 2]. – Kraków : Harcerska Oficyna Wydawnicza, 1986. – 174 s. : rys., nuty
15. VADEMECUM zastępowego / Marek Kudasiewicz ; [do dr. oprac. i przygot. Waław Wierzewski]. – Kraków : Harcerska Oficyna Wydawnicza, 1988. – 480 s. : il., mapy, nuty
16. VADEMECUM zastępowego Chytrego Kota / Marek Kudasiewicz. – Wyd. 5. – Kraków : Oficyna Wydawnicza „Text”, 2007. – 640 s. : il. – (Biblioteczka Kręgu Płaskiego Węzła ; 4)
17. W DRUŻYNIE wiejskiej / Tadeusz Wyrwalski. – Kraków : Harcerska Oficyna Wydawnicza, 1988. – 148 s. : rys.
Bibliogr. s. 146.
18. W GROMADZIE zuchów : praca zbiorowa / pod red. Jadwigi Zwolakowskiej. – Wyd. 3. – Warszawa : Związek Harcerstwa Rzeczypospolitej, 2001. – 326 s. : il., nuty
19. W POSZUKIWANIU przygody : poradnik drużynowego drużyny starszoharcerskiej / pod red. Ewy Gąsiorowskiej i Emilii Kulczyk-Prus ; [aut. Gracja Bober i in.]. – Wyd. 2. – Łódź : Wydawnictwo Marron ; Warszawa : dla Głównej Kwatery Związku Harcerstwa Polskiego, 2013. – 207 s. : il.
Bibliogr. s. 203.
20. W SZCZEPIE starszoharcerskim : poradnik komendanta / Stefan Wajda. – Warszawa : Młodzieżowa Agencja Wydawnicza : na zlec. GKZHP [Głównej Kwatery Związku Harcerstwa Polskiego], 1981. – 151 s. : il.
Bibliogr. s. 147.
21. WARSZTAT drużynowego : książeczka skutecznego szefa / Jacques Mougénot. – Warszawa : Wydawnictwo Stowarzyszenia Harcerstwa Katolickiego „Zawisza”. Federacja Skautingu Europejskiego, 2006. – 115 s. : il.
22. WIELKA przygoda życia / Andrzej Glass ; Związek Harcerstwa Rzeczypospolitej. Główna Kwatera Harcerzy. – Warszawa : „Wydawnictwo Drogowskazów” : GKH ZHR, 1997. – 225 s. : rys.
Bibliogr. s. 224-225.
23. WSTĘPUJĘ do harcerstwa : (felietony harcerskie z tygodnika „Iskry” z lat 1928-1929) / Aleksander Kamiński. – Kraków : Oficyna Wydawnicza Impuls, 2017. – 254 s. : fot. – (Przywrócić Pamięć)

Bibliografia podmiotowo-przedmiotowa na stronach 253-[255].

24. WSKAZÓWKI dla skautmistrzów : podręcznik dla drużynowych zawierający teorię skautingu / napisał Robert Baden Powell ; przeł. Stanisław Sedlaczek. – Kraków : Oficyna Wydawnicza Impuls, 2014. – 162 s. – (Przywrócić Pamięć)
Przedr., oryg.: 1930.
25. Z DALA od cywilizacji najłatwiej sprawdzić samego siebie / Dorota Kowalska. W: P o l s k a (Metropolia Warszawska, wyd. zasadnicze). – 2017, nr 66, s. 26-27
26. ZASADY skautowego ruchu żeńskiego / [współpraca wydawnicza Marian Miszczuk]. – Kraków : Oficyna Wydawnicza Impuls, 2017. – 94 s. : fot. – (Przywrócić Pamięć)
27. ZUCHOWE ABC : najmniejszy podręcznik napisany przez największy zespół / pod red. Adama Kiewicza. – [Wyd. 2]. – Warszawa : Młodzieżowa Agencja Wydawnicza, 1986. – 175 s.
Bibliogr. s. 164.
28. ZUCHY : o czym wódz gromady wiedzieć powinien / oprac. Marian Sciciński ; [rys. wykonała Ania Scicińska]. – Londyn : Związek Harcerstwa Polskiego. Główna Kwatera Harcerzy. Wydział Metodyczno-Programowy, 1990. – 74 s. : il.

V. Sylwetki harcerzy i harcerek

a. Pozycje zwarte

1. ANDRZEJ Małkowski / Aleksander Kamiński. – Warszawa : Pax, 1979. – 132 s. : il.
Uwspółcześniona wersja książki wyd. w 1934 r.
Bibliogr. s. 132-[133].
2. EUGENIUSZ Piasecki (1872-1947) : życie i dzieło / Kazimierz Toporowicz. – Warszawa ; Kraków : Państwowe Wydawnictwo Naukowe, 1988. – 382 s. : il.
Bibliogr. s. 365-371, zestawienie publikacji E. Piaseckiego s. 333-354.
3. GEN. bryg. Jan Kąkolewski : skaut i żołnierz (1893-1977) / Tadeusz Bohm. – Poznań : Media Expo Wawrzyniec Wierzejewski, 2012. – 72, [38] s. : il.
4. HARCERSKI słownik biograficzny. T. 1-4 / pod red. Janusza Wojtyczy ; [aut. Wacław Błażejewski i in.]. – Warszawa : Muzeum Harcerstwa : Muzeum Historii Polski ; [Łódź] : Marron Edition, 2006 – 2016. – 4 t. (263 ; 270 ; 263 ; 272 s.) : il.
Bibliogr. przy biogramach.

5. HARCERZ, żołnierz, obywatel : Zygmunt Lechosław Szadkowski (1912-1995) / Marek Wierzbicki. – Lublin : Instytut Pamięci Narodowej. Komisja Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu. Oddział, 2016. – 254 s. : il.
Bibliogr. s. 235-243.
6. KSIĄDZ Kazimierz Lutostawski : biografia kapłana, wychowawcy i polityka / [Tomasz Szymański]. – Drozdowo : Muzeum Przyrody ; Jedwabne : Fundacja Sztuk i Dialogu, 2017. – 210 s. : il.
Bibliografia, netografia na stronach 201-206.
7. MOJE przygody i przeżycia / Baden-Powell of Gilwell. – Kraków : Oficyna Wydawnicza Impuls, 2015. – 181 s. : il. – (Przywrócić Pamięć)
Przedr., oryg.: 1937.
8. NIEZWYKŁE biografie harcerskie Tczewa i Pomorza / praca pod redakcją Jana Kulasa. – Pelplin : Wydawnictwa „Bernardinum”, 2016. – 231 s. : il.
Bibliografia s. 227-231.
9. POCZET harcmistrzyń i harcmistrzów. T. 1, A-Ł; T. 2, M-Ż / Stanisław Puchała. – Warszawa : Oficyna Wydawniczo-Poligraficzna „Adam”, 2014. – 2 t. (912, 914 s.)
10. PSEUDONIM „Jacek” / Zbigniew Zürn-Zahorski. – Bydgoszcz : Świadekstwo, [1994]. – 217 s. : il.
11. WILK, który nigdy nie śpi : pełne przygód życie lorda Baden-Powella / Walter Hansen. – Warszawa : Wydawnictwo Prokop, 1992. – 202 s. : il.

b. Artykuły

1. DRUH Witold Pilecki / Piotr Paterek. W: *W y k l ę c i*. – 2017, nr 3, s. 90-95
2. DRUHNA, która odbudowała ducha narodu / Jan Przemyski. W: *G a z . P o l s k a*. – 2017, nr 43, s. 66-67
3. NIEUSTANNIE uczyć się pokory / Stefan Wysocki ; rozm. przepr. Ireneusz Skubiś. W: *N i e d z i e l a* (Wyd. zasadnicze). – 2014, nr 40, s. 24-25

c. Netografia

- https://pl.wikipedia.org/wiki/Harcerstwo_PRL
https://pl.wikipedia.org/wiki/Zwi%C4%85zek_Harcerstwa_Polskiego
<https://www.zhr.pl/>
<https://pl.wikipedia.org/wiki/Skauting>
https://pl.wikipedia.org/wiki/Historia_skautingu
https://pl.wikibooks.org/wiki/Poradnik_harcerski/Historia_skautin
<https://skauci-europy.pl/>
<https://encyklopedia.pwn.pl/haslo/skauting;3975842.html>
https://pl.wikipedia.org/wiki/Ruch_skautowy_na_ziemiach_polskich
https://pl.wikipedia.org/wiki/Organizacje_harcerskie

<http://czasgentlemanow.pl/2014/03/poczatki-harcerstwa-w-polsce/>
http://www.szkolnictwo.pl/szukaj,Ruch_skautowy_na_ziemiach_polskich
<https://zhp.pl/ozhp/historia-harcerstwa/>
<http://www.jpilsudski.org/artykuly-ii-rzeczpospolita-dwudziestolecie-miedzyw>
<http://natropie.zhp.pl/index.php/zhp-zhr-zhx-zhy-korzenie-podzialow-3/>
https://pl.wikipedia.org/wiki/Powstanie_harcerskich_organizacji_alternatywnych

BIBLIOGRAFIE OSOBOWE

Janusz Głowacki
(1938–2017)

Janusz Głowacki – ur. 13.09.1938 r. – zm. 19.08.2017 – prozaik, dramaturg, scenarzysta, felietonista i eseista. Urodził się w Poznaniu. Później mieszkał w Łodzi i Warszawie, skąd uciekł z matką po wybuchu Powstania Warszawskiego. Po wojnie wrócił do stolicy, gdzie zaczął studia na wydziałach historii i filologii polskiej Uniwersytetu Warszawskiego (UW). Przeniósł się jednak na wydział aktorski Państwowej Wyższej Szkoły Teatralnej. Po pierwszym roku został stąd wyrzucony „za brak zdolności i cynizm”. Powrócił wówczas na UW, by w 1961 roku ukończyć polonistykę. W tamtym okresie udzielał się w STS-ie jako aktor oraz w tanecznym zespole rockandrollowym działającym przy Teatrze Hybrydy, a wraz z Leopoldem Tyrmandem, Janem Himiłsbachem i Markiem Hłaską systematycznie bywał w różnych warszawskich lokalach. Środowisko literackie otaczało go od dziecka; ojciec pisał kryminały i książki dla dzieci, a matka była redaktorką w wydawnictwach „Iskry” i „Czytelnik”.

Zadebiutował w 1960 roku w „Almanachu Młodych” opowiadaniem pod tytułem „Na plaży”, później rozpoczął współpracę z tygodnikiem „Kultura” (1964-1981), gdzie zyskał opinię błyskotliwego autora opowiadań i felietonów. Opublikował zbiory opowiadań „Wirówka nonsensu” (1968) i „Nowy taniec la-ba-da” (1970). W sierpniu 1980 roku ze swoim kolegą z czasów szkoły i studiów, Tomaszem Łubieńskim, udał się do strajkującej Stoczni Gdańskiej. Spostrzeżenia, jakich tam dokonał nie podobały się władzy i wywołały oburzenie wśród członków „Solidarności” („Moc truchleje” 1981). W 1969 roku rozpoczął pisanie scenariuszy do filmów. Rozgłos przyniosła mu współpraca z Markiem Pirowskim przy filmie „Rejs”. W latach siedemdziesiątych zajął się pisaniem dramatów, któ-

re przyniosły mu popularność na Zachodzie. Stan wojenny 13 grudnia 1981 roku zastał pisarza w Londynie, gdzie udał się na premierę swojej sztuki „Kopciuch”. Po sukcesie w Anglii postanowił wyjechać do USA. W Stanach Zjednoczonych zyskał sławę znakomitego dramaturga, tam stworzył swoje najlepsze utwory: „Antygonę w Nowym Jorku”, „Polowanie na karaluchy” czy „Czwartą siostrę”.

Pisał zręcznie, przystępnie, a dla władzy komunistycznej zbyt dowcipnie, co powodowało kłopoty z cenzurą. W twórczości odnosił się z sympatią do przegranych, a obiektami satyry czynił dzieci szczęścia. W czasach PRL-u ukazywał warstwę ludzi żyjącą na styku władzy i reglamentowanego przez nią prywatnego biznesu, czyli różne odcienie małej stabilizacji. Jak sam mawiał, sztuki teatralne starał się pisać o rzeczach osobistych, które stają się uniwersalne. Był świetnym komentatorem rzeczywistości. Ujmował ją równocześnie w sposób ironiczny, pesymistyczny i optymistyczny; lapidarnie – w jednym zdaniu czy krótkim dialogu.

Głowacki był wykładowcą w Columbia University, Bennington College oraz wizytującym dramaturgiem m.in. w New York Public Theater i Mark Tapper Forum w Los Angeles. Wiele artykułów i esejów ukazało się w New York Times. Jego twórczość tłumaczono na liczne języki świata. Powszechne uznanie znalazło wyraz w spektaklach wystawianych w USA i Europie (także w rodzinnym Poznaniu) oraz licznych nagrodach polskich i zagranicznych.

Mieszkał w Warszawie i Nowym Jorku, dużo podróżował po świecie. Zmarł w czasie pobytu w Egipcie.

Na jego dorobek składają się m.in.: powieści – „Moc truchleje” (1981), „Ostatni cieć” (2001), „Good night, Dżerzi” (2010); opowiadania – „Wirówka nonsensu” (1968), „Nowy taniec la-ba-da” (1970), „Sonia, która za dużo chciała” (2011); felietony – „W nocy gorzej widać” (1975), „Powrót hrabiego Monte Christo” (1975), „Jak być kochanym” (2005); proza – „Z głowy” (2004), „Przyszłem, czyli jak pisałem scenariusz o Lechu Wałęsie dla Andrzeja Wajdy” (2013); sztuki teatralne – „Kopciuch” (1979), „Fortynbras się upił” (1983), „Polowanie na karaluchy” (1986), „Antygonę w Nowym Jorku” (1992), „Czwarta siostra” (1999); scenariusze do filmów – „Psychodrama” (1969), „Polowanie na muchy” (1969), „Rejs” (1970 – współpraca), „Trzeba zabić tę miłość” (1972), „Billboard” (1998), „Wałęsa. Człowiek z nadziei” (2013).

a. Pozyccje zwarte

1. DRAMAT w tekście, tekst w dramacie / pod red. Artura Grabowskiego i Jacka Kopcińskiego. – Warszawa : Instytut Badań Literackich PAN. Wydawnictwo, 2014. – 320 s. : il.

Materiały z konf., listopad 2013 r., Warszawa.

Zawiera: Człowiek, nie tekst : dramat Janusza Głowackiego Anty-gona w Nowym Jorku / Elżbieta Kołodrzak, s. 241-249.

2. DRAMATURGIA Janusza Głowackiego – trochę teatru / pod red. Jana Ciechowicza. – Gdańsk : Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego, 2013. – 254 s. : il.

Materiały z konf. nauk., 19-20 listopada 2012 r., Gdynia.

Bibliogr. s. 245-247.

3. DŻANUS : dramatyczne przypadki Janusza Głowackiego / Elżbieta Baniewicz. – Warszawa : Wydawnictwo Marginesy, 2016. – 382 s. : il.

Bibliogr. s. 349-353.

4. KARIERA pisarza w PRL-u / pod red. Magdaleny Budnik, Kamili Budrowskiej, Elżbiety Dąbrowicz i Katarzyny Kościewicz. – Warszawa : Instytut Badań Literackich PAN, 2014. – 425 s. : il. – (Badania Filologiczne nad Cenzurą PRL ; t. 4)

Materiały z konf., 24-25 kwietnia 2014 r., Białystok.

Zawiera: (Auto)kreacje Janusza Głowackiego / Paweł Ziegler ; Uniwersytet Śląski w Katowicach, s. 357-373.

5. MIASTO jako przestrzeń twórców / red. Anna Grochowska, Malwina Mus. – Kraków : Księgarnia Akademicka, 2015. – 256 s. – (Ścieżkami Pisarzy ; t. 2)

Bibliogr., netogr. s. 235-247.

Zawiera: „Dziecko SPATiF-u”, czyli warszawskie życie Janusza Głowackiego / Katarzyna Olczak ; Uniwersytet Warszawski, s. 45-47

6. POWTÓRZENIA i powroty : o dramaturgii Janusza Głowackiego / Beata Popczyk-Szczęсна. – Katowice : Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego, 2015. – 239 s. – (Prace Naukowe Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach ; nr 3335)

Bibliogr. s. 221-231.

7. PRZYSZŁEM czyli Jak pisałem scenariusz o Lechu Wałęsie dla Andrzeja Wajdy / Janusz Głowacki. – Warszawa : Świat Książki, 2013. – 238 s. – (Nowa Proza Polska – Świat Książki)

8. Z GŁOWY / Janusz Głowacki. – Warszawa : Świat Książki, 2013. – 269 s. – (Nowa Proza Polska – Świat Książki)

b. Artykuły

1. ARTYSTA ironiczny : Janusz Głowacki (1938-2017) / Wiesław Kot. W: Przegląd. – 2017, nr 35, s. 32-34

2. BŁAGAM, grajcie mnie poważnie! / Jan Bończa-Szabłowski. W: *Rzeczpospolita* (Wyd. zasadnicze). – 2017, nr 198, s. 24-25
3. CZARNUCHY / Joanna Krakowska. W: *Dialog*. – 2014, nr 4, s. 73-93
4. DOKUMENT / Janusz Głowacki. W: *Twórczość*. – 2010, nr 1, s. 59-60
5. FUCHA pana Januszka / Andrzej Horubała. W: *Do Rzeczy*. – 2013, nr 47/48, s. 60-63
6. GŁOWA wysoko podniesiona / Leszek Bugajski. W: *Wprost*. – 2017, nr 3, s. 88-90
7. GŁOWACKI i okolice / Józef Hen ; rozmawia Krzysztof Pilawski. W: *Przeгляд*. – 2017, nr 36, s. 32-35
8. GŁOWACKI, młodość wcielona / Jacek Szczerba. W: *Gaz. Wyborcza* (Wyd. zasadnicze). – 2017, nr 193, s. 11
9. GŁOWACKI o Wałęsie, Wajdzie, Polakach i o sobie samym / Alina Kochańczyk. W: *Akcent*. – 2015, nr 1, s. 120-125
10. GŁOWACKI w Nowym Jorku? / Małgorzata Pośpiech. W: *Odra*. – 2017, nr 10, s. 135-136
11. GOŁEGO patosu nie zauważyłem / Janusz Głowacki ; rozm. przepr. Krzysztof Masłoń. W: *Rzeczpospolita* (Wyd. zasadnicze). – 2011, nr 65, s. P16-P17
12. GOOD night, Dżanus / Donata Subbotko. W: *Gaz. Wyborcza* (Wyd. zasadnicze). – 2017, nr 198, s. 10-12
13. KONIEC pewnej cywilizacji / Elżbieta Baniewicz. W: *Twórczość*. – 2016, nr 9, s. 134-140
14. KWESTIONARIUSZ książek / Janusz Głowacki ; [rozm. przepr.] Donata Subbotko. W: *Książki*. – 2016, nr 2, s. 102-103
15. LATANIE i pełzanie / Janusz Głowacki ; rozm. przepr. Paweł Smoleński. W: *Gaz. Wyborcza* (Wyd. zasadnicze). – 2011, nr 223, s. 18-20
16. LAUDACJA / Remigiusz Grzela. W: *Rocznik Mińskomazowiecki*. – 2015, t. 23, s. 241-244
17. LEKARZ polskiej megalomanii / Jacek Cieślak. W: *Rzeczpospolita* (Wyd. zasadnicze). – 2017, nr 192[193], s. A13
18. „LITERATURA nie jest w stanie zmienić niczego : pisarz? : zawód jak każdy inny” / Kacper Rogacin. W: *Polska* (Metropolia Warszawska, wyd. zasadnicze). – 2017, nr 67, s. 10 ; *Głos Wielkop.* – 2017, nr 193, s. 23
19. MNIE jest łatwiej, bo nie jestem wieszczem / Janusz Głowacki ; rozm. przepr. Rafał Kalukin. W: *Newsweek Polska*. – 2013, nr 43, s. 16-18, 20

20. MODELOWY samiec z talentem / Aleksandra Krzyżaniak-Gumowska. W: *Wprost*. – 2012, nr 1, s. 70-73
21. NADEJDZIE czas Głowy / z Wiktorem Jerofiejewem rozmawia Paweł Smoleński. W: *Gaz. Wyborcza* (Wyd. zasadnicze). – 2017, nr 216, s. 31
22. NIE wystarczy być / Sebastian Łupak. W: *Wprost*. – 2010, nr 44, s. 74-76
23. OBDARZONY przez Boga / Ryszard Makowski. W: *Sieci*. – 2017, nr 35, s. 65
24. PIEKŁO, raj, patataj / Janusz Głowacki ; rozm. przepr. Katarzyna Janowska. W: *Przekrój*. – 2010, nr 41, s. 62-65
25. PISARZ ze szlaku hańby : Janusz Głowacki (13.09.1938 – 19.08.2017) / Tomasz Zbigniew Zapert. W: *Książki*. – 2017, nr 9, s. 25
26. PISARZE rasy gogłowskiej : Janusz Głowacki (1938-2017) i Hamilton (1934-2017) / Krzysztof Lubczyński. W: *Dziennik Trybuna*. – 2017, nr 170, s. 16-17
27. POMNIK, który niestety wciąż gada / Janusz Głowacki. W: *Rzeczpospolita* (Wyd. zasadnicze). – 2013, nr 251, s. P15
28. POWIEŚCI z głowy, czyli z niczego / Zbigniew Bidakowski. W: *Rzeczpospolita* (Wyd. zasadnicze). – 2011, nr 5, s. P20
29. PRZE(D)ŚWIT, zmierzch, „Noc świata” / Kalina Bahneva. W: *Świat i Słowo*. – 2013, nr 2, s. 161-178
30. ROBIŁ tu za ironistę : zmarł Janusz Głowacki, współtwórca „Rejsu”, autor „Antygony w Nowym Jorku” / Krzysztof Masłoń. W: *Do Rzeczy*. – 2017, nr 35, s. 43-45
31. ŚWIAT bez Głowy / Leszek Bugajski. Powiązania. W: *Wprost*. – 2017, nr 35, s. 84-86
32. ŚWIAT pęka / Janusz Głowacki ; rozm. przepr. Paweł Smoleński. W: *Gaz. Wyborcza* (Wyd. zasadnicze). – 2015, nr 113, s. 34-35
33. TEN szyderca zimny : dwa scenariusze Głowackiego / Justyna Jaworska. W: *Dialog*. – 2014, nr 4, s. 94-103
34. TERCET, poniekąd, egzotyczny / Krzysztof Masłoń. W: *Rzeczpospolita* (Wyd. zasadnicze). – 2011, nr 65, s. P16-P17
35. TRZEBA kota spytać / z Januszem Głowackim rozmawia Donata Subbotko. W: *Gaz. Wyborcza* (Wyd. zasadnicze). – 2017, nr 77, s. 26-29
36. UODPORNIONY na sukces / Małgorzata Piwowar. W: *Rzeczpospolita*. – 2017, nr 211, s. A 13

37. WAŁĘSA robi różnicę : Głowacki pisze dla Wajdy / Janusz Głowacki ; rozm. przepr. Katarzyna Kubisiowska. W: Tyg. Powszechny. – 2011, nr 12, s. 30-31
38. WSZYSTKIE światy Głowackiego / Agnieszka Wolny-Hamkało. W: Tyg. Powszechny. – 2011, nr 44, dod. Festiwal Conrada, s. 5-7
39. WYRÓŻNIAŁ się / Bartek Chaciński, Ak, Js, Jw. W: Polityka. – 2017, nr 34, s. 84-85
40. ZBYT dowcipny na Parnas / Piotr Bratkowski. W: Newsweek Polska. – 2017, nr 36, s. 88-91
41. ŻYCIE z Januszem / Olena Leonenko ; rozm. przepr. Magdalena Rigamonti. W: Newsweek Polska. – 2011, nr 5, dod. s. 20-23

c. Netografia

https://pl.wikipedia.org/wiki/Janusz_G%C5%82owacki

<http://culture.pl/pl/tworca/janusz-glowacki>

<http://wyborcza.pl/7,75398,22251460,janusz-glowacki-nie-zyje-scenarzystarejsu-mial-79-lat.html>

<http://viva.pl/ludzie/newsy/biografia-janusza-glowackiego-108709-r1/>

Wojciech Młynarski
(1941–2017)

Wojciech Marian Młynarski urodził się 26 marca 1941 roku w Warszawie i zmarł tamże, w wieku 75. lat, 15 marca 2017 roku. Był poetą, satyrykiem, artystą kabaretowym, autorem ponad 2000 tekstów piosenek i wykonawcą piosenki autorskiej, dramaturgiem, scenarzystą, librecistą, tłumaczem, kompozytorem oraz reżyserem teatralnym.

Ojciec Marian Młynarski, inżynier rolny i zarządca, osierocił go wcześniej, bo zmarł gdy syn miał zaledwie 2 lata. Wychowywany był przez matkę, Magdalenę z domu Dziedzichowską i jej rodzinę. Pierwsze wiersze Wojtek tworzył już w dzieciństwie. W Liceum Ogólnokształcącym im. Tomasza Zana w Pruszkowie pisał humorystyczne wiersze dokumentujące życie szkoły, osobiście je deklamując lub śpiewając. W 1957 zdał maturę i rozpoczął studia na Wydziale Polonistyki Uniwersytetu Warszawskiego. Choć promotor jego pracy magisterskiej na temat twórczości Witkacego proponował mu pozostanie na uczelni w charakterze asystenta, świeżo upieczony polonista zdecydował się poświęcić pracy artystycznej.

Oficjalnie jako autor Młynarski zadebiutował na początku lat 60. XX wieku w studenckim kabarecie klubu Hybrydy; był tam także reżyserem dwóch programów kabaretu: *Radosna gęba stabilizacji* (1962) oraz *Ludzie to kupią* (1963). Później współpracował z wieloma kabaretami, między innymi z Dudkiem. Również w latach 60. zaczął osobiście wykonywać swoje piosenki za namową profesora Kazimierza Rudzkiego, który był pod wrażeniem jego interpretacji *Niedzieli na Głównym*. Występował na estradzie i zdobywał nagrody m.in. podczas Krajowego Festiwalu Piosenki Polskiej w Opolu. Na przykład podczas drugiej edycji Festiwalu jego piosenki wygrały w obu głównych kategoriach: w kategorii piosenki rozrywkowo-tanecznej (*Z kim ci będzie tak źle jak ze mną* śpiewana przez Kalinę Jędrusik) oraz piosenki literacko-aktorskiej (*Spalona ziemia* w wykonaniu Krystyny Konarskiej). Trzecia edycja opolskiej imprezy okazała się dla Młynarskiego jeszcze większym sukcesem: w kategorii piosenka estradowa ex aequo zwyciężyły dwa jego utwory: śpiewane przez niego samego *Światowe życie* oraz *Polska miłość* w wykonaniu Hanny Skarżanki; odebrał także nagrodę dla najlepszego wykonawcy piosenki studenckiej oraz wyróżnienie za *Trochę miejsca*.

Teksty jego autorstwa były rozchwytywane przez najwybitniejszych polskich wykonawców. Śpiewały je między innymi zespoły Alibabki, 2 plus 1 czy Skaldowie, a także tacy soliści jak (alfabetycznie): Michał Bajor, Hanna Banaszak, Ewa Bem, Halina Frąckowiak, Edyta Geppert, Anna German, Irena Jarocka, Halina Kunicka, Krzysztof Krawczyk, Dana Lerska, Grażyna Łobaszewska, Alicja Majewska, Krystyna Prońko, Łucja Prus, Maryla Rodowicz, Irena Santor, Jarema Stępowski, Grażyna Światała, Zbigniew Wodecki, Maciej Maleńczuk i Andrzej Zaucha.

W latach 70. zaczął pisać większe formy, zwłaszcza libretta operowe i musicalowe. Od początku kariery miał problemy z cenzurą, m.in. dlatego, że w 1976 sygnował *Memoriał 101* polskich intelektualistów protestujących przeciwko planowanym zmianom w Konstytucji PRL. Jednak był także nagradzany – w 1987 Nagrodą Ministra Kultury i Sztuki za całokształt twórczości, a rok później, wspólnie z wieloletnim partnerem scenicznym Jerzym Derflem, otrzymał nagrodę kulturalną „Solidarności” za recital *Róbmy swoje*. Po 1989 roku Młynarski ugruntował status mistrza piosenki. Na przykład płyta zespołu Raz, Dwa, Trzy pt. *Młynarski* dotarła do pierwszego miejsca na liście najczęściej kupowanych płyt w Polsce, a następnie zdobyła tytuł złotej i platynowej płyty. Album ten uzyskał także nagrodę Fryderyka 2008 w kategorii muzyki popularnej, a sam Młynarski otrzymał tę prestiżową nagrodę muzyczną za całokształt twórczości w 2011 roku.

Uznawany za jednego z najwybitniejszych twórców w powojennej historii kabaretu literackiego w Polsce, był swoistym fenomenem także dlatego, że jego

teksty weszły do powszechnego obiegu. Bo czyż nie „cała Polska” kwitowała wszystko słowem *Absolutnie*? Czy nie większość Polaków jeździła „na wczasy w te góralskie lasy” i kochała się w *Prześlicznej wiolonczelistce*? Albo czy hasłem rzeszy rodaków nie były słowa *W Polskę idziemy*? Czy nie powszechnie mrużono oko przy kwestii *Przyjdzie walec i wyrówna*? A czyż nie piosenka *Róbmy swoje!* stała się jednym z nieformalnych hymnów opozycji demokratycznej? Wreszcie – Breł, Brassens, Okudźawa, Wysocki i inni też zostali przyswojeni na nasz grunt przez tłumaczenia Młynarskiego. Popularyzował twórczość Hemara i Ordonki.

O Młynarskim pisano również: „Autor, który trafiał w sedno”, „mistrz normalności”, „pan od piosenki”, „poeta piosenki”, a nawet „tytan rymowanego intelektu”. Jednak to słowo „absolutnie” powtarzane jest najczęściej we wspomnieniach o Młynarskim, czego przykłady można znaleźć w naszym zestawieniu.

Wojciech Młynarski cierpiał na chorobę afektywną dwubiegunową. Został pochowany na warszawskich Powązkach.

a. Pozycje zwarte

1. DOOKOŁA Wojtek : opowieść o Wojciechu Młynarskim / Dariusz Michalski. – Warszawa : Prószyński i S-ka, 2008. – 440 s. : il.
Bibliogr. s. 423-426
2. MISTRZ : absolutnie : wspomnienia o Wojciechu Młynarskim / zebrała Katarzyna Skrzydłowska-Kalukin. – Warszawa : Czerwone i Czarne, 2017. – 223 s. : fotografie
3. MOJE ulubione drzewo czyli Młynarski obowiązkowo / Wojciech Młynarski ; wywiad z Wojciechem Młynarskim Agata Młynarska ; układ Damian Strączek. – Kraków : Społeczny Instytut Wydawniczy Znak, 2007. – 235 s. : il. – (Biblioteka Gazety Wyborczej)
4. POECI piosenki 1956-1989 : Agnieszka Osiecka, Jeremi Przybora, Wojciech Młynarski i Jonasz Kofta / Piotr Derlatka. – Poznań : Wydawnictwo Poznańskie, 2012. – 341 s. – (Obszary Literatury i Sztuki)
Bibliogr. s. 328-335.

b. Artykuły

1. ARTYSTA zniknął, smutne miasteczko zostało / Ewa Smolińska-Borecka. W: *Przeгляд*. – 2017, nr 13, s. 40-44
2. AUTOR, który trafiał w sedno / Jacek Marczyński. W: *Rzeczpospolita* (Wyd. zasadnicze). – 2017, nr 64, s. A12
3. BYŁ Młynarski / Artur Andrus ; rozm. Donata Subbotko. W: *Gazeta Wyborcza* (Wyd. zasadnicze). – 2017, nr 83, s. 28-29

4. CO BY tu jeszcze... / Krzysztof Lubczyński. W: Głos Nauczycielski. – 2017, nr 12, s. 11
5. DLACZEGO teatr ogólnie jest piękny? : Młynarski na scenie / Ariadna Lewańska. W: Teatr. – 2017, nr 6, s. 16-21
6. JAK Młynarski szedł do nieba : o Wojciechu Młynarskim rozmawiają Rafał Augustyn i Jacek Łukasiewicz. W: Odra. – 2017, nr 9, s. 68-74
7. MAJSTER Słowa : Wojciech Młynarski 1941-2017 / Krzysztof Masłoń. W: Do Rzeczy. – 2017, nr 12, s. 33-35
8. MISTRZ zrobił swoje : Wojciech Młynarski (1941-2017) / Donata Subbotko. W: Gaz. Wyborcza (Wyd. zasadnicze). – 2017, nr 63, s. 15
9. MŁYNARSCY wyłączają telewizor / Jan Młynarski ; rozm. Emilia Dłużewska. W: Gaz. Wyborcza (Wyd. zasadnicze). – 2017, nr 119, s. 14
10. MŁYNARSKI – absolutnie / Teresa Drozda. W: Ruch Muzyczny. – 2017, nr 4, s. 83-85
11. MISTRZ normalności : film „Młynarski. Piosenka finałowa” już w kinach / Tadeusz Sobolewski. W: Gaz. Wyborcza (Wyd. zasadnicze). – 2017, nr 257, s. 34-35
12. MŁYNARSKI. Absolutnie / Natalia Budzyńska. W: Przewodnik Katolicki. – 2017, nr 13, s. 54-55
13. MŁYNARSKI? Absolutnie! / Jan Bończa-Szabłowski. W: Rzeczpospolita. – 2017, nr 71, s. 32 (Plus-Minus)
14. MŁYNARSKI bliski i nieznan / Małgorzata Piwowar. W: Rzeczpospolita (Wyd. zasadnicze). – 2017, nr 173, s. A13
15. MISTRZ normalności : film „Młynarski. Piosenka finałowa” już w kinach / Tadeusz Sobolewski. W: Gaz. Wyborcza (Wyd. zasadnicze). – 2017, nr 257, s. 34-35
16. MŁYNARSKI, mistrz. Absolutnie : zmarłego w marcu Wojciecha Młynarskiego wspomina Włodzimierz Korcz, kompozytor. W: Polska (Metropolia Warszawska, wyd. zasadnicze). – 2017, nr 87, dod. Polska Café, s. 20-21
17. MŁYNARSKI, czyli widzieć błękit / Robert Kasprzycki. W: Tyg. Powszechny. – 2017, nr 13, s. 74-75
18. MŁYNARSKI daje mi wiele radości wynikającej z kunsztu formy / Jerzy Bralczyk. W: Polska (Metropolia Warszawska, wyd. zasadnicze). – 2017, nr 22, dod. Magazyn, s. 15
19. MŁYNARCZYK, ty nasz wieszczu! / Wojciech Młynarski ; rozm. Donata Subbotko. W: Gaz. Wyborcza (Wyd. zasadnicze). – 2013, nr 144, s. 14-16

20. NADZIEJA jest dla słabych : z Maciejem Maleńczukiem, który wydał płytę z piosenkami Wojciecha Młynarskiego, rozmawia Małgorzata I. Niemczyńska. W: *Gaz. Wyborcza* (Wyd. zasadnicze). – 2017, nr 240, s. 32-33
21. NAS zostaw z nieobeschłą łzą / Mirosław Pęczak. W: *Polityka*. – 2017, nr 12, s. 100-101
22. NIE wciskam ludziom taniocy, byle tylko wywołać rechot / Wojciech Młynarski ; rozm. Waław Krupiński. W: *Polska* (Metropolia Warszawska, wyd. zasadnicze). – 2015, nr 1, s. 18-19
23. NIENORMALNIE jest / Wojciech Młynarski ; rozm. Piotr Najsttub. W: *Wprost*. – 2011, nr 2, s. 40-44
24. NO TO co, że reforma brudna i że błędy tam i tu / Sylwia Chutnik. W: *Gaz. Wyborcza* (Wyd. zasadnicze). – 2017, nr 11, s. 18
25. O KLASYCE – po mojemu : Młynarski plays Młynarski „Rebeka nie zjedzie dziś na kolację” / Urszula Ciołkiewicz-Latek. W: *Prz. Powszechny*. – 2010, nr 12, s. 128-130
26. OBYCZAJÓWKA z podtekstem / Jacek Cieślak. W: *Rzeczpospolita* (Wyd. zasadnicze). – 2017, nr 239, s. A12
27. ODSZEDŁ mistrz absolutnie / Donata Subbotko. W: *Gaz. Wyborcza* (Wyd. zasadnicze). – 2017, nr 65, s. 28-30
28. ODSZEDŁ Wojciech Młynarski, poeta, autor piosenek / Lucjan Strzyga. W: *Polska*. – 2017, nr 22, dod. Magazyn, s. 11-12
29. PAN od piosenki / Piotr Bratkowski. W: *Newsweek Polska*. – 2017, nr 13, s. 82-84, 86
30. PIOSENKA nie zastąpi myślenia, ale może je sprowokować / Wojciech Młynarski ; rozm. Marcin Mindykowski. W: *Polska* (Metropolia Warszawska, wyd. zasadnicze). – 2013, nr 78, dod. Focus, s. 5
31. POLACY przy jedzeniu i za stołem w piosenkach Wojciecha Młynarskiego / Jerzy Wiśniewski. W: *Acta Universitatis Lodzensis. Folia Litteraria Polonica*. – 2010, z. 13, s. 269-280
32. ROBIĆ swoje / Paulina Młynarska, Jan Młynarski, Agata Młynarska ; rozm. W: *Newsweek Polska*. – 2017, nr 20, s. 8-13
33. SŁOWA, za które go kocham / Zuzanna Wrońska, Gaba Kulka, Łona (Adam Zieliński), Spięty (Hubert Dobaczewski), Joanna Szczepkowska, Wojciech Mann ; not. Alicja Bobrowicz i Anita Karwowska. W: *Gaz. Wyborcza* (Wyd. zasadnicze). – 2017, nr 65, s. 30
34. ŚMIECH na barykadach / Sylwia Krasnodębska. W: *Gaz. Polska*. – 2012, nr 13, s. 26
35. TYLE nas, ile w drugich... : jaki był Wojciech Młynarski? / Tomasz Do-statni. W: *Akcjent* (Lublin). – 2017, nr 2, s. 202-204

36. TYP liryczny : Wojciech Młynarski 1941-2017 / Wiesław Kot. W: *Prze-gład*. – 2017, nr 12, s. 36-38
37. TYTAN rymowanego intelektu / Ryszard Makowski. W: *W Sieci*. – 2017, nr 12, s. 50-51
38. WAZA zbiła się etruska – wina Tuska / Wojciech Młynarski ; rozm. Magdalena Rigamonti. W: *Newsweek Polska*. – 2011, nr 32, s. 76-79
39. WOJCIECH Młynarski – fryzura na jeża, nieśmiały uśmiech / Lucjan Strzyga. W: *Głos Wielkop.* – 2017, s. 64, s. 20
40. Z CENZURĄ się spierałem, skreślano mi różne rzeczy / Wojciech Młynarski ; rozm. Marcin Mindykowski. W: *Polska*. – 2017, nr 22, dod. Magazyn, s. 14; *Głos Wielkop.* – 2017, nr 64, s. 21
41. ŻYCIE ma sens : absolutnie / Wojciech Młynarski ; rozm. Donata Subbotko. W: *Gaz. Wyborcza (Wyd. zasadnicze)*. – 2015, nr 55, s. 30-31

c. Netografia

https://pl.wikipedia.org/wiki/Wojciech_M%C5%82ynarski

<http://culture.pl/pl/tworca/wojciech-mlynarski>

[http://muzyka.wp.pl/aid,3010,title,Wojciech-](http://muzyka.wp.pl/aid,3010,title,Wojciech-Mlynarski,artysta_biografia.html?ticaid=11a663)

[Mlynarski,artysta_biografia.html?ticaid=11a663](http://muzyka.wp.pl/aid,3010,title,Wojciech-Mlynarski,artysta_biografia.html?ticaid=11a663)

<https://biografia24.pl/wojciech-mlynarski/>

<http://www.polskirock.art.pl/wojciech-mlynarski,m6780,biografia.html>

III. MATERIAŁY METODYCZNE

Małgorzata Derwich

Dział Informacji Bibliograficznej i Regionalnej

CO TY WIESZ O...? (JÓZEFIE STRUSIU) CZYLI... ODKRYWAMY NA NOWO SŁYNNEGO CZŁOWIEKA RENESANSU RODEM Z POZNANIA Scenariusz imprezy bibliotecznej

W pierwszym numerze Poradnika w 2018 proponujemy scenariusz imprezy bibliotecznej o ciekawej, a mało znanej postaci, związanej ze stolicą Wielkopolski. Chodzi o Józefa Strusia (1510-1568): *Poznańczyka, doktora filozofii i medycyny, tłumacza na język łaciński dzieł greckich. Niegdyś profesora sztuki lekarskiej w Padwie, na żołdzie weneckim. Odnowiciela nauki o pulsie, zapomnianego przez tyle wieków, potem lekarza najjaśniejszego pana, Zygmunta Augusta, króla polskiego. Zmarłego w roku Pańskim 1568, licząc 58 lat* – głosiła ongiś w języku łacińskim – nieistniejąca dzisiaj – tablica w poznańskiej katedrze. Jak łatwo obliczyć – w tym roku mija 450. rocznica jego śmierci.

Skoro sławny medyk rodem z Poznania jest tajemniczą postacią, niech taką pozostanie – przynajmniej przez pierwszą część zaimprovizowanej lekcji. Scenariusz jest najpierw zagadką, więc nie ujawniamy jego pełnego tytułu przed rozpoczęciem zajęć. Należy wtajemniczyć jedynie 3 osoby, które wystąpią w charakterze: Nauczycielki, Ucznia i Uczennicy. Życzymy dobrej zabawy!

Cele:

- uczczenie 450. rocznicy śmierci Józefa Strusia
- popularyzacja postaci i dokonań wybitnego lekarza
- krzewienie patriotyzmu lokalnego
- upowszechnianie wiedzy o znaczących Wielkopolanach
- propagowanie czytelnictwa

Adresaci: uczniowie starszych klas szkoły powszechnej oraz szkół średnich

Czas: 45 min.

Metodyka:

- scenariusz został napisany w konwencji lekcji języka polskiego w klasie licealnej, więc można wykorzystać normalne klasowe sprzęty
- pomocny będzie komputer – laptop lub tablet...
- ...oraz ewentualnie ciśnieniomierz
- z uwagi na nasycenie treści dużą ilością dat i wydarzeń, sugeruje się przeprowadzenie imprezy w dwóch partiach, np.: I część: od początku lekcji do końca badania wariografem, II część: ciąg dalszy biografii bohatera scenariusza, po ujawnieniu jego imienia i nazwiska

Objaśnienia:

- *czarna kursywa* – tytuły i cytaty
- *czcionka w niebieskim kolorze* – treści mniej ważne, didaskalia

Nauczycielka: Dzień dobry! Dzisiaj zajmiemy się renesansem, a właściwie – człowiekiem renesansu...

Uczeń: Łeee, nudy...

Nauczycielka: Jeszcze nie zaczęliśmy lekcji, a ty już oceniasz i to negatywnie... Ktoś poda definicję? Co to renesans? Kto to „człowiek renesansu”?

Uczeń: Pani profesor, znowu trudne pytania, a my jesteśmy po klasówce z matmy... Przydałoby się coś lajtowego (od angielskiego „light” – „łatwy”, „światły”).

Nauczycielka: A co proponujesz?

Uczeń: Na przykład... Na przykład jakiś kryminał?

Uczennica: No, coś ty! Na polskim mamy mówić o takiej miernej literaturze?

Uczeń: Nie taka znowu mierna. Conan Doyle, Agatha Christie, Chandler – to klasyka gatunku i całkiem niezła literatura, prawda, pani profesor?

Nauczycielka: Hmm... Jednak daleka od renesansu... Chociaż?... : „Homo sum, humani nihil a me alienum puto”. Czy znajdzie się wśród was humanista, który to przetłumaczy?

Uczennica: „Człowiekiem jestem i nic, co ludzkie, nie jest mi obce”!

Nauczycielka: Brawo! To cytat ze sztuki Terencjusza pod tytułem „Sam siebie karzący” czy inaczej „Samodręczyciel”...

Uczeń: Kryminał?

Nauczycielka: Nie, to komedia z drugiego wieku przed naszą erą. A jaką powieść kryminalną byś nam polecił?

Uczeń: *Mocka!* Znaczy – kryminał Krajewskiego. Marka Krajewskiego. Bohaterem kilku jego powieści jest Eberhard Mock.

Nauczycielka: Krajewski?... Spróbujemy przypasować go do naszej lekcji.

Uczennica: Do lekcji o człowieku renesansu?

Uczeń: Właśnie?...

Nauczycielka: Słyszałeś, że podczas spotkań z dziennikarzami i czytelnikami Marek Krajewski poddał się badaniu wariografem?

Uczeń: Taaak... To było chyba podczas promocji jego najmroczniejszej powieści „Arena szczurów”. Ale nie mam pojęcia...

Uczennica: ...co to ma wspólnego z tematem naszej lekcji?

Nauczycielka: Można powiedzieć, że ma... Ale po kolei. Najpierw kolega powie klasie, co to jest wariograf.

Uczeń: Wariograf to inaczej wykrywacz kłamstw. Gdy Marek Krajewski poddał się badaniu, specjalista kryminalistyki zadawał pytania, pisarz odpowiadał, a wariograf odnotowywał jego reakcje.

Nauczycielka: Właśnie. Teraz proponuję wam zabawę w detektywów. Szukamy odpowiedzi na pytanie: kto był pionierem wariografu?

Uczennica ([odczytuje z ekranu komputera lub smartfona](#)): Wikipedia podaje, że niejaki Leonarde Keeler... Ale słowa *wariograf* w odniesieniu do „wykrywacza kłamstw” (*lie detector*) po raz pierwszy użył w latach 60. XX wieku polski profesor kryminalistyki, Paweł Horoszowski...

Nauczycielka: To przykład, że nie zawsze można polegać na informacjach z Wikipedii. Ponadto – to byłoby zbyt proste i nie moglibyście wykazać się umiejętnością dedukcji...

Uczeń: ...czyli logicznego rozumowania ([również odczytuje z ekranu](#)) *mającego na celu dojście do określonego wniosku na podstawie założonego wcześniej zbioru przesłanek*.

Nauczycielka: Zatem – oto nasze pierwsze przesłanki: szukamy pioniera wariografu...

Uczennica: Polaka?

Nauczycielka: Tak, z Poznania rodem, który bez trudu przetłumaczyłby z łaciny i greki słowa tworzące nazwę „wariograf”...

Uczennica: ...*varius* to z łaciny „pstry, nakrapiany; różny, rozmaity”, a „graf”?...

Nauczycielka: ...od greckiego *gráphein* – „skrobać; rytować; rysować; pisać”, *graphos* znaczy piszący...

Uczeń: To ma sens! Bo tradycyjny wariograf to walizka z pokrętłami i pisakami, które rysują wykresy rozmaitych „stanów ducha i ciała” na rolce papieru. Oczywiście, technika poszła do przodu. Obecnie wykrywacz kłamstw to pozornie zwyczajny laptop plus kilka czujników...

Nauczycielka: No, widzę, że tę tematykę masz opanowaną. Wracajmy do naszych przesłanek: kto bez trudu przetłumaczyłby z łaciny i greki?...

Uczennica: Humanista!

Uczeń: Człowiek renesansu?

Nauczycielka: Oboje macie rację. Humanista doby renesansu poznawał kulturę antyczną, najpierw ucząc się łaciny i greki. Ponadto humanizm renesansowy podnosił godność człowieka i budził wiarę w potęgę jego rozumu, obalał dotychczasowe autorytety, a poznanie praw rządzących przyrodą uznawał za podstawowe zadanie nauki. Idealem stał się człowiek wszechstronnie wykształcony, czyli *homo universalis*...

Uczeń: A co to ma wspólnego z wariografem?

Uczennica: Chyba to, że tylko wszechstronnie wykształcony człowiek, *krytyczny i odważny w poszukiwaniu prawdy*, mógł dać początek takiemu urządzeniu jak wariograf, prawda, pani profesor?

Nauczycielka: Dobrze dedukujesz. Znacze jakieś przykłady „człowieka uniwersalnego” doby renesansu?

Uczennica: Leonardo da Vinci, Michał Anioł, Erazm z Rotterdamu...

Uczeń: A w Polsce Mikołaj Kopernik!

Nauczycielka: Dodam jeszcze z literatury: Mikołaja Reja, Andrzeja Frycza Modrzewskiego czy Jana Kochanowskiego...

Uczeń: No, dobrze, ale czy któryś z nich był pionierem wariografu?

Nauczycielka: Nie, wśród wymienionych osób nie ma bohatera naszej lekcji, choć powinien być wymieniany razem z nimi, na równi z nimi! A na pewno powinni go znać mieszkańcy Poznania, stolicy Wielkopolski, w dodatku – uczniowie klasy Medicus w poznańskim „Marcinku”*.

Uczennica: Wnioskuje, że był lekarzem?

Uczeń: To był jeszcze jakiś inny znany lekarz w Poznaniu poza Karolem Marcinkowskim?

Nauczycielka: Owszem, było więcej znanych lekarzy związanych z Poznaniem, nawet już w dobie renesansu.

Uczeń: Rozumiem, że nie zdradzi nam pani profesor wprost, o kogo chodzi, więc... może poddamy panią profesor umownemu „badaniu wariografem”?...

Nauczycielka: Hmm, pomysł mi się podoba, ale jak chcesz go przeprowadzić?

Uczeń: Powiedzmy, że ja jako Ekspert podłączam panią do wariografu – posłużmy się naszym ciśnieniomierzem i laptopem. Pani siedzi w wygodnym „fotelu” (czyli na szkolnym krześle), z „czujnikami” podpiętymi na wysokości serca, w stawie łokciowym i na dwóch palcach.

Nauczycielka: Dobrze – wczuwam się w rolę.

Uczeń: Podstawowa zasada mówi: badanie wariografem można przeprowadzić tylko i wyłącznie za zgodą osoby badanej. Zgadza się pani?

Nauczycielka: No, dobrze... Skoro sama wywołałam temat.

Uczeń: Odpowiedzi to: „tak”, „nie” lub „nie wiem”.

Nauczycielka: Tak!

Uczeń: Zaczynamy badanie. (Wczuwa się w rolę; zaczyna improwować): Czujniki błyskawicznie przekazują do komputera pani stan ducha i ciała – ciśnienie i tętno są wysokie, że krzywe na monitorze „szaleją”! Najpierw kilka prostych pytań: Czy jest pani nauczycielką?

Nauczycielka: Tak.

Uczeń: Czy uczy pani w klasie Medicus?

Nauczycielka: Tak.

Uczeń: Czy dzisiaj jest środa? (jest na przykład wtorek).

Nauczycielka: Nie.

Uczeń (znów daje się ponieść roli): Z każdą minutą napięcie spada, stres i zdenerwowanie ustępuje, krzywe się „uspokajają”. Przechodzimy do konkretnych: Czy bohater naszej lekcji jest lekarzem?

Uczennica: Przecież to już wiemy!

Uczeń: Nie przeszkadzaj, bo rejestruję pewne wahanie...

Nauczycielka: To prawda, zawahałam się, bo – owszem – był lekarzem, ale także humanistą z gruntownym wykształceniem literackim, tłumaczem, otrzymał wykształcenie filozoficzne, a nawet napisał dzieło o astrologii...

Uczeń: Prosiłem o krótkie odpowiedzi.

Nauczycielka: Postaram się pamiętać, ale chciałabym przekazać też pewną wiedzę...

Uczennica: A może był cyrulikiem? Bo słyszałam, że w XV/XVI wieku ludzi leczyli cyrulicy...

Uczeń: No, dobrze... To ja miałem zadawać pytania, ale... Proszę o wsparcie w zadawaniu pytań Ekspertkę, a panią profesor o odpowiedź.

Nauczycielka: Sam nie był cyrulikiem, ale wybrał medycynę za sprawą mistrza Urbana, słynnego poznańskiego cyrulika.

Uczeń: Czy jego ojciec też miał coś wspólnego z medycyną?

Uczennica: A o matkę nie zapytasz?

Uczeń: Pytasz o „kobietę pracującą” w XVI wieku?! Bo o XVI wieku mówimy, prawda pani profesor?

Nauczycielka: Za dużo pytań na raz! Ale spróbuję odpowiedzieć: nasz bohater żył w latach 1510-1568, a więc – tak, zgadza się – mówimy o XVI wieku; jego ojciec był piwowarem, czyli po staropolsku mielczarzem, a więc rzemieślnikiem, ale zamożnym. A matka, Elżbieta Bederman, miała olbrzymi wkład w edukację trzech synów, nie tylko dlatego, że była córką burmistrza Poznania, ale także z tej racji że jej brat, Tomasz Bederman, był wieloletnim rektorem Akademii Lubrańskiego...

Uczennica: To miało być moje następne pytanie, skoro to XVI wiek i Poznań: czy nasz bohater uczył się w Akademii Lubrańskiego?...

Nauczycielka: Tak! Akademia Lubrańskiego była pierwszą w Polsce nowoczesną uczelnią humanistyczną (między innymi – jako jedyna miała wpisane do oficjalnego programu nauczanie greki). Ufundował ją w 1518 r. biskup poznański Jan Lubrański, który również – wraz z królem Zygmuntem Starym – zapewnił fundusze na jej działalność. Pierwszym rektorem był Jan ze Stobnicy, ale szybko zastąpił go właśnie Tomasz Bederman, pochodzący z Poznania teolog-humanista, autor rozpraw o poetach antycznych i Cyceronie. Wtedy uczył się w niej nasz bohater oraz słynny poznański poeta, Klemens Janicki...

Uczeń: Wariograf rejestruje wyraźne ożywienie pani profesor. Chyba darzy pani sympatią tego Janickiego?

Nauczycielka: To prawda! W Poznaniu Klemens Janicki zyskał swój pomnik...

Uczennica: Wiem, przy Maształarskiej, dedykowany „zapomnianym poetom”! Tam jest też napisane, że żył w latach 1516-1543 i miał tytuł „Poeta Laureatus”!

Nauczycielka: Tak, Klemens Janicki był pierwszym polskim poetą, który zwyyczajem antycznym został w Padwie uhonorowany wieńcem poetyckim, ówczesną nagrodą literacką, za liryczne pieśni łacińskie. A był synem wielkopolskiego chłopca! Jednak dzięki wsparciu możnych mecenasów mógł się kształcić nie tylko w Akademii Lubrańskiego, ale także właśnie na uniwersytecie w Padwie. „Kolonja polska” była w Padwie dość liczna – obok Klemensa

Janickiego (i m.in. [Jana Kochanowskiego](#)) studiował tam nasz bohater. Bowiem Padwa doby renesansu odgrywała bezsprzecznie przodującą rolę w tworzeniu nowoczesnej medycyny...

Uczeń: Mamy kolejną przesłankę: nasz bohater uczył się nie tylko w poznańskiej Akademii, ale także studiował medycynę w Padwie...

Nauczycielka: Zgadza się, chociaż pomiędzy tymi dwiema uczelniami była jeszcze Akademia Krakowska (dziś Uniwersytet Jagielloński), gdyż Akademia Lubrańskiego – choć *studia humaniora* stały tutaj na wyższym poziomie – nie miała prawa nadawania tytułów naukowych. Żeby zdobyć tytuł bakałarza (odpowiednik licencjatu) czy magistra, studenci musieli udać się do Krakowa.

Uczeń: Czy możemy sprecyzować, w jakich latach nasz bohater studiował na tamtejszej uczelni?

Nauczycielka: Tak, nawet dość dokładnie. Został wpisany w poczet uczniów krakowskiej wszechnicy – wraz ze starszym bratem Baltazarem – 10 września 1525 roku. Rektorem Akademii był wówczas słynny Piotr Wedelicjusz z Obornik (to kolejny znany lekarz wielkopolski doby renesansu). Nasz bohater pierwszy stopień uniwersytecki uzyskał w 1529 roku. Wtedy też napisał „poemacik” opiewający chwałę sztuki lekarskiej *De medicae artis excellentia carmen elegiacum*, który zadedykował „Największemu i najstynniejszemu lekarzowi współczesnemu Imci Panu Cyprianowi z Łowicza”. Tytuł magistra zdobył w 1531 roku...

Uczeń: Studia w renomowanej uczelni, w innym mieście musiały chyba sporo kosztować?

Nauczycielka: Tak, dalsza edukacja naszego bohatera nie byłaby możliwa bez hojnych mecenasów. Był wśród nich adresat poemaciku, wspomniany Cyprian z Łowicza. [Ten z kolei polecił naszego bohatera Janowi Łaskiemu](#). Ale to dzięki innemu protektorowi, Janowi Chojęńskiemu, nasz bohater mógł kontynuować zdobywanie wiedzy medycznej w Padwie; tylko na tamtejszym uniwersytecie możliwe było zdobycie tytułu doktora czy profesora w tej dziedzinie. Chojęńskiemu protegowany zadedykował kolejne swoje dzieło: tłumaczenie „Astrologia i Aphrodisium” Galena...

Uczennica: Czy to nie ten rzymski lekarz z okresu starożytności?

Nauczycielka: Tak jest! Galen, a właściwie Claudius Galenus to jeden z najznakomitszych starożytnych lekarzy, który wywarł olbrzymi wpływ na rozwój nauk medycznych w odrodzeniu. Był także znaczącą postacią dla naszego bohatera, gdyż dzięki krytycznej analizie jego prac stworzył on swoje największe dzieło – „Naukę o tężnie”.

Uczeń: O tętnie? O tętnie... No, tak – tętno i wariograf, to zaczyna się składać w jakąś logiczną historię! Dobrze myślę, pani profesor?

Nauczycielka: Tak! Dobrze kombinujesz ☺ Dokładnie tytuł brzmiał „Nauki o tętnie ksiąg pięcioro”, po łacinie ***Sphygmicae Artis Libri V...***

Uczennica: Wiem! Wiem!! To Struś!!!

Uczeń: Struś?!

Uczennica: Tak, tak, Struś! Pamiętam tę łacińską nazwę z tablicy na Starym Rynku. I chyba jest jeszcze druga tablica, na dawnym szpitalu... No, tak – na szpitalu imienia Strusia!

Uczeń: Chyba też coś zaczynam kojarzyć – jest taka tablica na rogu Szkolnej i Podgórznej. Ulica Strusia też jest w Poznaniu; tam chyba dawniej mieściła się poznańska telewizja...

Nauczycielka: Brawo!!! Szczerze mówiąc, nie myślałam, że tak szybko wpadniecie na trop, bo to było trudne zadanie. Tak, chodzi o Józefa Strusia. Po łacinie Josephus Struthius, zwany przez niektórych Struśkiem.

Uczeń: A jak to dokładnie było z tym wykrywaczem kłamstw?

Nauczycielka: Często za prekursora idei wykrywacza kłamstw uznaje się Daniela Defoe (1660-1731). W jednym ze swoich esejów, w 1730 roku wskazywał on na możliwość badania zmienności pulsu osób podejrzanych o dokonanie przestępstw w momencie zadawania im pytań o udział w tych zdarzeniach. Jednak prekursorem idei wariografu, czy inaczej poligrafu, nie był Defoe lecz Struś – twierdzą współcześni naukowcy. Jak wynika z jego dzieła o tętnie, nie tylko postulował dokładnie to samo co Defoe – i to niemal 200 lat wcześniej! – lecz również stosował ideę wykrywacza kłamstw w praktyce.

Uczennica: Jak to możliwe?...

Nauczycielka: Nie budzi to żadnych wątpliwości, gdy odczytujemy po 463. latach od wydania jego rozprawy następujące słowa: *Jeżeli pragniesz poznać na podstawie pulsów, czy pewni ludzie, co do których mamy podejrzenie, winni są pewnych zarzutów, czy też niewinni, dotykaj ich tętnic, a tymczasem przestrasz ich swoimi słowami utrzymując, że na pewno wiesz, iż oni nie są bez winy. Jeżeli bowiem ktoś poczuwa się do winy, natychmiast popadnie w zaburzenie duchowe, mianowicie w strach albo smutek, albo strach połączony z gniewem. Te zaś doznania bardzo wielu stara się ukryć, ale tętna odkrywają je i zdradzają wbrew ich woli.*

Uczeń: To znaczy, że Struś potrafił rozróżnić, czy ktoś kłamie czy nie, nawet bez tej całej maszyny?

Nauczycielka: Właśnie! Uważał, że dobry lekarz powinien bezbłędnie odróżnić kilkadziesiąt rodzajów tętna. On to potrafił, a w swoim dziele wyszczególnił 15 rodzajów pulsów podstawowych czyli prostych, które przedstawił obrazowo przyporządkowując je pięciu palcom ludzkiej dłoni ([po trzy do jednego palca](#)) oraz opisał ich najróżniejsze wariacje, nazywając je pulsami złożonymi. Dalej – Struś określił znaczenie diagnostyczne tętna. Wyróżnił tętna ze względu na płeć, wiek, pory roku, opisał *Jakie tętna daje sen*, a jakie wysiłek fizyczny, ciepłe i zimne kąpiele, *tętna posiłku i głodu*, *tętna pochodzące z wina i piwa*, a nawet *Jakie jest tętno miłości*.

Uczennica: Możemy prosić o szczegóły?

Nauczycielka: Proszę bardzo! *Naukę o tętnie* przetłumaczono po raz pierwszy z łaciny na język polski w 1968 roku, z okazji 400. rocznicy śmierci Józefa Strusia (który nie tylko urodził się, ale także zmarł w Poznaniu). Otóż, Struś pisał, że: *Miłość powoduje tętna nierówne, bez nazwy i nieuporządkowane*. Po czym, jak to miał w zwyczaju, opisał rzecz całą na własnym przykładzie: *Pamiętam, że kiedyś, dawno już temu, zrobiłem pierwszy eksperyment z tętnem miłości u żony pewnego znakomitego męża, którą podejrzewałem, że dała się unieść miłości wiarołomnej, lecz nie wiedziałem do kogo. Kiedy pewnego dnia siedziałem przy tej kobiecie, zacząłem rozmyślnie wypytywać ją o bardzo wiele rzeczy, których poznanie wydawało się potrzebne dla jej leczenia (...) Jednocześnie zaś chwytalem ją za rękę i od czasu do czasu dotykałem tętnicy. Raz po raz wspominałem (...) o wielu ludziach i nazywałem ich po imieniu. Kiedy zaś między innymi wymieniłem także tego, dla którego umierała z miłości, natychmiast tętno zaczęło się zmieniać (...): bez żadnego porządku tętna małe zmieniały się w duże, słabe na gwałtowne i znowu odwrotnie; ta zaś zmiana pulsów trwała czas jakiś... Wtedy domyśliłem się, że ten właśnie młodzieniec jest jej gachem i że na wzmiankę o nim jedynie przestraszyła się i wprowadziła zakłócenie do swoich pulsów; nie występowało to kiedy indziej, kiedy wspominałem innych młodzieńców.*

Uczeń: Struś działał prawie jak Columbo, znaczy ten detektyw...

Nauczycielka: A już myślałam, że chcesz powiedzieć o kolejnej postaci renesansu – Krzysztofie Kolumbie, podróżniku. Ale wracajmy do Strusia. Uczony medyk podsumowuje, że właściwie *nie występuje żadne tętno właściwe miłości*, ale *tętnice wykazują niespokojny umysł kochającego*. I dodaje: *należy wprowadzić rozróżnienie: strach naturalny natychmiast ustępuje i wywołana przezeń zmienność tętna zaraz przemija, natomiast strach wywołany poczuciem winy jest długotrwały i wywołaną przezeń zmienność pulsów można stwierdzić, nawet jeżeli kilkakrotnie w pewnych odstępach dotykać będziesz tętnicy.*

Uczennica: A Struś był żonaty?

Nauczycielka: Owszem, był i to dwukrotnie...

Uczeń: To nie zazdrozczę tym jego małżonkom. Struś wykryłby każde kłamstwo!

Nauczycielka: Cha, cha, cha! Nie znam szczegółów, ale Struś pisał o swojej pierwszej żonie, Poliksenie Ungerównie (ożenił się z nią w 1543 roku, a więc mając 33 lata), że czystością obyczajów, elegancją, pięknnością postaci oraz bogactwem posagu górowała nad wszystkimi niewiastami Poznania. Małżeństwo trwało 9 lat i było bezdzielne. Poliksena zmarła we wrześniu 1552 roku na gorączkę z drżącym tętnem. Niestety, mąż nie potrafił pomóc swojej najukochańszej żonie, jak o niej pisał. O drugiej żonie, Katarzynie Sztorchównie, z którą ożenił się w 1554 roku, nie wspomina w swoim dziele. Pewnie dlatego, że nie miała... ciekawego tętna. No, i go przeżyła.

Uczennica: A czy to nie Struś uratował życie sułtana Sulejmana? Tego z serialu „Wspaniałe stulecie”?! Znalazłam taki obrazek w Internecie...

Nauczycielka: ...na którym widać Józefa Strusia u wezgiłowia złożonego niemocą sułtana. Ta rycina – Oleszczyńskiego czy też Hofmana – powstała później. Mówiono, że kogo Struś przysądził śmierci, ten na pewno musi umrzeć; komu zaś przyrzekł ocalenie, ten wyjdzie... Ponoć rzeczywiście sprowadzono poznańskiego medyka, gdy nikt nie dawał Sulejmanowi szansy na przeżycie. Sam Struś nie chwalił się uratowaniem życia padyszacha, jednak pisał: Kiedy byłem u cesarza tureckiego, sułtana Solimana, dowiedziałem się, że pewien żołnierz turecki w ostrej gorączce miał zawsze tętno dwubitne...

Uczeń: A skąd w ogóle na tureckim dworze wiedzieli o jakimś Strusiu z Poznania?

Nauczycielka: Josephus Struthius Posnaniensis był już wtedy sławny, nie tylko w Rzeczypospolitej. W Padwie studiował, a później wykładał, był profesorem, a nawet został prorektorem padewskiego uniwersytetu. Jego dzieło *Nauka o tętnie* zrewolucjonizowało wiedzę o krwi i jej przepływie. W dodatku – książka była hitem. Pierwszego dnia sprzedano 800 egzemplarzy – w tamtych czasach był to nakład ogromny. Jednak prawdopodobnie to uzdrowienie Izabelli Jagiellonki, córki króla Zygmunta I Starego i żony króla węgierskiego Jana Zapołyi sprawiło, że Sulejman dowiedział się o Strusiu i kazał go sprowadzić do Stambułu. Medyk przyjechał i... wyleczył *Solimana* Wspaniałego. A ten nazwał go Perłą Lechistanu...

Uczeń: O, to by się nadawało na serial!

Nauczycielka: Ha, kto wie? Tym bardziej, że w biografii Strusia pt. *Portret mistrza medycyny* przeczytałam, że Strusia wspierała ukochana żona sułtana, Roksolana...

Uczennica: ...Hürrem?!

Nauczycielka: ...Ta sama, z którą Strusia miała łączyć wspólna ojczyzna...

Uczeń: ...Polska??!...

Nauczycielka: Roksolana pochodziła z Rusi Czerwonej, która w owym czasie należała do Królestwa Polskiego. Jej prawdziwe imię brzmiało Anastazja lub Aleksandra, a nazwisko: Lisowska. Była ponoć córką ruskiego popa, która w młodym wieku trafiła do tureckiej niewoli, a później do sułtańskiego seraju. Resztę znacie z serialu „Wspaniałe stulecie”.

Uczeń: Struś został w Stambule? Za wyleczenie sułtan pewnie obsypał go złotem!?

Nauczycielka: A widzisz – nie chciał lukratywnej posady. Wolał wrócić do ojczyzny. I właśnie w tym wspierać go miała Roksolana: tłumiała gniew sułtana (któremu wszak nie można było odmawiać), bo rozumiała pragnienie Strusia powrotu do ojczyzny. Natomiast Struś mógł to uzasadnić słowami zaprzyjaźnionego krajana, Klemensa Janickiego, tak:

Do mojej Polski prawnie przynależę.

Tu mam gościnę, a tam bogi moje.

Och, oby prędzej, jakże sobie życzę

Wrócić na łono ojczyzny kochanej.

Uczeń: Wrócił i co? Co go w ojczyźnie czekało? Stambuł zamienić na Poznań, też coś...

Nauczycielka: *Poznań nad Wartą, jedną z większych rzek położony, pierwsze po Krakowie między miastami polskimi trzyma miejsce, tak pod względem piękności i wspaniałości budowli jako też mnóstwa kupców i rzemieślników oraz obfitości we wszystko, co koniecznych potrzeb do życia i zbytku dotyczy* – tak o szesnastowiecznym Poznaniu pisali ówcześni kronikarze. Renesansowy Poznań rzeczywiście należał do największych, najbogatszych i najpotężniejszych miast w Polsce. Jagiellonowie nie szczędzili mu przywilejów, miasto zamieszkiwali przedstawiciele kilku narodowości, a podczas jarmarków można było kupić towary z całej Europy, a nawet spoza jej granic. Poznań był regularnie odwiedzany przez królów i innych notabli. Miasto było już w dużej części murowane i nowoczesne, od 1521 roku zyskało wodociągi... No i Poznań mógł poszczycić się kilkunastoma wybitnymi lekarzami, którzy mieszkali wówczas w tym mieście, a których sława docierała do odległych zakątków Europy.

Uczeń: O, to by się nadawało na kampanię marketingową miasta! Kraków nie upominał się o Strusia?

Nauczycielka: Jak na lokalną patriotkę przystało powiem, że... Kraków był wtedy za mało postępowy. Nie miał wydziału humanistycznego na swej uczelni, bo studia humaniora były dla niej zbyt rewolucyjne, mówiono, że „heretyckie” (wszystko przez tę grekę). Dodam, że Akademia Krakowska przez lata blokowała też starania poznańskiej wszechnicy o uzyskanie uniwersyteckiego statusu.

Natomiast Poznań przeżywał w XVI wieku autentyczne odrodzenie. W czasie, w którym Struś opublikował w Bazylei swoją „Naukę o tętnie”, czyli w 1555 roku, w grodzie Przemysława oddano do użytku Ratusz po przebudowie dokonanej przez włoskiego architekta, Jana Baptystę di Quadro z Lugano; jak wiecie, do dziś ta budowla jest wizytówką Poznania. Przykłady można mnożyć.

Uczennica: A ja czytałam, że Józef Struś był lekarzem nadwornym króla Zygmunta Augusta, a więc musiał bywać w Krakowie.

Nauczycielka: Zgadza się – bywał. Najpierw był lekarzem króla Zygmunta I Starego, następnie starosty generalnego Wielkopolski, Andrzeja Górki, a za jego sprawą również i króla Zygmunta Augusta. Struś miał nawet propozycję od króla hiszpańskiego, Filipa II, ale tej ostatniej – nie przyjął. Zawsze wracał do Poznania.

Uczeń: A Poznań, jak zwykle, nie potrafił swojego wybitnego obywatela docenić...

Uczennica: Nieprawda, docenił! Z tablicy na staromiejskiej kamienicy wiem, że Struś był burmistrzem Poznania!

Nauczycielka: To prawda! Znanego medyka wybrano na burmistrza nawet dwie kadencje z rzędu, a więc w latach 1557-1559.

Uczeń: Prawie „amerykańska” kariera – od syna piwowara po burmistrza! I pewnie był też bogaty?

Nauczycielka: I owszem! Struś należał już wtedy do patrycjatu miasta, miał kilka kamienic – w Rynku, przy ulicy Wrocławskiej (przy której się urodził), ogród i inne dobra. Gros majątku wydał na książki – bardzo wtedy drogie. Jednak, żebyście nie myśleli, iż zbyt go idealizuję, więc dodam, że niektórzy zarzucali mu chciwość i pazerność. Procesował się o dom po teściu, a nawet miał występować w *sprawie o czynsz z kamienicy Struśków* przeciw własnej, najbliższej rodzinie (matce, bratu i bratankom). Tak – w niekorzystnym świetle – opisał *sławnego lekarza* pewien ksiądz; być może dlatego, że chodziło o kamienicę, do której prawo własności uzurpowali sobie przedstawiciele kolegiaty Najświętszej Marii Panny „In Summo”...

Uczennica: Wydaje mi się, że pisano tak o Strusiu z zazdrości. Bo gdyby tak cenił sobie „dobra doczesne”, czy poświęcałby życie i przychodził z pomocą zwykłym ludziom podczas epidemii? Na tablicy przy szpitalu jego imienia jest napisane, że *zmarł pełniąc obowiązki lekarza w czasie epidemii dżumy w Poznaniu...*

Nauczycielka: Też się nad tym zastanawiam... Sprawa śmierci Strusia nie jest do końca jasna. Na pewno wiadomo jedynie, że zmarł w 1568 roku... Kto obliczy, którą rocznicę obchodzimy w tym roku?

Uczeń: Łatwizna! 450.! Pewnie dlatego mamy tę lekcję?...

Nauczycielka: Brawo! Znowu zgadłeś ☺ To pewnie zalety dedukcji. Zatem – Struś zmarł w 1568 roku, ale jedne źródła podają, że zgon nastąpił 6 marca, a inne iż... po 27 lipca tego roku. Te wątpliwości wiążą się z tym, że Katarzyna Strusiowa wyjeżdżała z objętego epidemią miasta 27 lipca 1568 roku jeszcze jako „żona” Józefa Strusia, a wróciła do Poznania na początku 1569 roku już jako „wdowa”...

Uczeń: Ciekawe! Trzeba by przeprowadzić śledztwo.

Nauczycielka: Powiem więcej – niektórzy podważają przyczynę śmierci Strusia...

Uczeń: ...nie *czarna śmierć* była przyczyną?

Nauczycielka: Właśnie! Niektórzy naukowcy twierdzą, że Struś już wcześniej chorował na zarazę morową. A kto raz zwyciężył tę chorobę, powinien się na nią uodpornić...

Uczeń: A nie można by przeprowadzić... sekcji? Nawet po blisko 500. latach jest to możliwe – nowoczesne badania DNA i tak dalej. Gdzie został pochowany tak zacny obywatel miasta?

Nauczycielka: Niestety, przeprowadzenie takich badań jest niemożliwe, bo... grobowiec Józefa Strusia nie istnieje. Chociaż magistrat przyznał mu miejsce w kościele farnym św. Marii Magdaleny, co stanowiło szczególne wyróżnienie, a sam sobie zafundował alabastrowy nagrobek, sarkofag uległ zniszczeniu wraz z kolegiatą w drugiej połowie XVIII stulecia.

Uczeń: No, to już jest kryminał! Znaczy – taka zagadka zasługuje na opisanie w powieści kryminalnej!

Nauczycielka: Cha! Cha! Może kiedyś sam to opiszesz? (*dzwonek*) Ale to zadanie już nie na tę lekcję, ani następną, ale.. za kilka ładnych lat, kto wie? Dziękuję, kochani! Kończymy.

*Klasa Medicus – istnieje w Liceum Ogólnokształcącym nr I im. Karola Marcinkowskiego (zwanym popularnie „Marcinkiem”) w Poznaniu.

Bibliografia:

Pozycje zwarte:

1. JÓZEF Struś z Poznania w 400 (czterechsetną) rocznicę śmierci lekarza i uczonego epoki Odrodzenia : przewodnik po wystawie – Poznań-Ratusz, 1968. – 63 s.
2. NASZ najznakomitszy lekarz Odrodzenia Józef Struś, (1510-1568): jego żywot i pisma / Włodzimierz Bugiel. – Poznań : Nowiny Lekarskie, 1909. – 35 s.
3. PATRONI wielkopolskich ulic / Paweł Anders. – Poznań : WBPICAK, 2006. – S. 214
4. PODRĘCZNIK Poznańczyka albo 250 dowodów wyższości Poznania nad resztą świata / Marcin J. Januskiewicz, Adam Pleskaczyński. – Poznań : Art. Media Studio i CDN.Media, 2002. – S. 143-144
5. PORTRET mistrza medycyny / Marcin Łyskanowski. – Warszawa : Czytelnik, 1970. – 272 s.
6. STRUŚ Józef (1510-1568) / Maria B. Topolska. W : Wielkopolski słownik biograficzny. Warszawa : Państwowe Wydawnictwo Naukowe, 1983. – S. 708-709

Artykuły:

1. ARCHEOLOGIA kolegiaty, zapomniane tło historii placu / Marcin Ignaczak, Andrzej Sikorski. W: *Głos Wielkop.* – 2017, nr 291, dod. Plac Kolegiacki, s. 8-9
2. BADANIA szkieletów dadzą wiedzę o życiu poznaniaków setki lat temu / Janusz Piontek; rozm. Grzegorz Okoński. W: *Głos Wielkop.* – 2017, nr 291, dod. Plac Kolegiacki, s. 13
3. JÓZEF Struś : przyczynki do życia i charakterystyki lekarza-humanisty / Kazimierz Hartleb. W: *Pamiętnik Literacki.* – 1912, 11 nr 1/4, s. 415-429
4. JÓZEF Struś (1510-1568) jako prekursor współczesnej wiedzy o układzie krążenia w 500. rocznicę jego urodzin / Andrzej Grabowski, Jarosław Sak. W : *Archiwum Historii i Filozofii Medycyny.* – 2011, nr 74, s. 37-46

Netografia:

https://pl.wikipedia.org/wiki/J%C3%B3zef_Stru%C5%9B

<https://www.polskieradio.pl/39/156/Artykul/1392775,Jozef-Strus-%e2%80%93-medyk-slawy-swiatowej>

Czytaj więcej: <http://www.gloswielkopolski.pl/arttykul/3914799,jozef-strus-wiedzial-kiedy-dziewczynyna-zdradza,id,t.html>

<http://poznanskiehistorie.blogspot.com/2011/06/jozef-strus-1510-1568.html>
http://poznan.wikia.com/wiki/J%C3%B3zef_Stru%C5%9B
<http://bramapoznania.pl/tworcy-poznania-o-jozefie-strusiu/>
http://poznan.wyborcza.pl/poznan/1,36001,8556053,O_tetnie_i_pulsie_Strusia___czyli_przelomowe_badania.html
<http://archiwum.nina.gov.pl/en/film/jozef-strus-medyk-slawy-swiatowej>
<https://www.termedia.pl/Jozef-Strus,38,16197,1,0.html>
<http://www.lepszypoznan.pl/2017/03/06/kalendarium-poznanskie-6-iii.html/jozef-strus-strona-tytulowa-traktatu-sphygmicae-artis-iam-mille-ducentos-perditae-et-desideratae-libri-v>
<http://www.polskaniezwykla.pl/web/place/36226.poznan-pamieci-jozefa-strusia.html>
http://www.wilanow-palac.pl/cyruлик_dworski.html
http://www.szkolnictwo.pl/szukaj,J%C3%B3zef_Stru%C5%9B
<http://regionwielkopolska.pl/wybitni-wielkopolanie/strus-jozef-1510-1568.html>
http://bazhum.muzhp.pl/media/files/Pamietnik_Literacki_czasopismo_kwartalne_poswiecone_historii_i_krytyce_literatury_polskiej/Pamietnik_Literacki_czasopismo_kwartalne_poswiecone_historii_i_krytyce_literatury_polskiej-r1912-t11-n1_4-s415-429.pdf
<https://polona.pl/item/jozef-strus-wyklad-wygloszony-17-kwietnia-na-posiedzeniu-tow-przyj-nauk-w-poznaniu,NDY3MjU4NTk/9/#item>
<https://pl.wikipedia.org/wiki/Wariograf>
<http://www.poznanski.przewodnikliteracki.pl/jozef-strus-szpital-miejski-im-jozefa-strusia/>
<http://cyfrowe.mnw.art.pl/dmuseion/docmetadata?id=38214>
<http://www.wariograf.com.pl/>
http://www.se.pl/wiadomosci/dziejesie/wykrywacz-klamstw-ile-kosztuje-badanie-wariografem-i-gdzie-mozna-je-wykonac-jak-oszukac-wariograf_559365.html
<http://www.wykrywaczklamstw.pl/jak-dziala-standardowy-wariograf/>
<http://mitynauki.pl/2012/04/10/wykrywacz-klamstw/>
<https://podsluchy24.pl/>
<http://www.edukacjaprawnicza.pl/wariograf/>
<http://booklips.pl/newsy/czy-potrafilby-pan-zamordowac-czlowieka-tak-marek-krajewski-poddal-sie-badaniu-wariografem-zobacz-do-czego-sie-przyznal/>
<https://epoznan.pl/blogi-blog-19-10843>
<http://trakt.poznan.pl/pl/obiekty/stary-rynek/kamienica-jozefa-strusia/>
Czytaj więcej: <http://www.nowiny24.pl/reportaze/art/5981791,wariograf-prawde-ci-powie,id,t.html>

IV. MATERIAŁY REGIONALNE

A. PRZEGLĄD NOWOŚCI REGIONALNYCH

ANALIZA sytuacji społeczno-ekonomicznej województwa wielkopolskiego w obszarach oddziaływania Europejskiego Funduszu Społecznego 2016 / Krzysztof Borkowicz [i in.]. – Poznań: Wielkopolskie Regionalne Obserwatorium Terytorialne. Departament Polityki Regionalnej. Urząd Marszałkowski Województwa Wielkopolskiego, 2016. – 154 s. : wykr.

ANIMACJA w poznańskiej Uczelni (1980-2016) : Wydział Animacji Uniwersytet Artystyczny w Poznaniu : [album] = Animation at the Poznań University of Arts (1980-2016) : Faculty of Animation University of Arts in Poznań / red. Jacek Adamczak, Maciej Ćwiek. – Poznań: Wydział Animacji. Uniwersytet Artystyczny w Poznaniu, 2016. – 191 s. : fot. + 1 płyta DVD

Tekst także w jęz. angielskim

ARMIE za drutami : jeńcy wojenni na terenie prowincji poznańskiej (1914-1918) / Jarosław Bącznyk. – Wyd. 2 zm. – Poznań: Wielkopolskie Muzeum Niepodległości, 2016. – 189 s. : fot., mapy, portr., tab.

Bibliografia s. 177-184

ATANAZY Raczyński (1788-1874) : biografia / Michał Mencfel. – Poznań: Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza, 2016. – 531 s. : fot., portr. – (Historia Sztuki / Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu; nr 42)

Dyplomata XIX wieku, kolekcjoner dzieł sztuki z Rogalina

BOHATEROWIE ziemi rawickiej : 1918-1919 r. / Henryk Hejducki. – Miejska Górka: Hejducki Henryk; Trzebnica: Wydawnictwo-Drukarnia PHUP „eRKA-Print” Roman Kolasa, 2017. – 288 s.

CO SIĘ stało w 966 roku? / Przemysław Urbańczyk. – Poznań: Zysk i S-ka Wydawnictwo, 2016. – 166 s., [16] s. tabl. : fot., mapy

Okoliczności przyjęcia chrztu przez Mieszka I w Wielkopolsce

CO W trawie piszczy : legendy i opowieści parków krajobrazowych Wielkopolski / Piotr Basiński; il. Radosław Barek. – Poznań : Zespół Parków Krajobrazowych Województwa Wielkopolskiego, 2016. – 64 s. : il., pl.

Publikacja dla dzieci

Bibliografia s. 60-62

[CZTERNASTA] 14 Wielkopolska Dywizja Piechoty / red. Krzysztof Mijaowski, Ewa Jodkowska. – Warszawa: Edipresse Polska, 2017. – 91 s. : fot., mapy, portr. – (Wielka Księga Piechoty Polskiej 1918-1939; t. 14)

DOKUMENT fundacyjny Zbyluta dla klasztoru cysterskiego w Łeknie z 1153 / wstęp, omówienie i komentarz Andrzej M. Wyrwa. – Dziekanowice: Muzeum Pierwszych Piastów na Lednicy, 2016. – 111 s. : il.

Tekst także w jęz. łacińskim

Bibliografia s. 98-108

DOSTĘPNOŚĆ oraz uwarunkowania rozwoju i wykorzystywania terenów inwestycyjnych w województwie wielkopolskim / red. Klaudia Peszat, Wojciech Dziemianowicz, Jan Charkiewicz; Wielkopolskie Regionalne Obserwatorium Terytorialne. – Poznań: Wielkopolskie Regionalne Obserwatorium Terytorialne Departament Polityki Regionalnej Urząd Marszałkowski Województwa Wielkopolskiego, 2016. – 147 s. : fot., mapy, wykr.

DRUKI z XVI-XVIII wieku w zbiorze Biblioteki Wyższego Seminarium Duchownego Misjonarzy Oblatów Maryi Niepokalanej w Obrze : katalog / oprac. Halina Mieczkowska. – Poznań: Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. Wydział Teologiczny, 2016. – 144, [40] s. : fot.

DWORY polskie w Wielkim Księstwie Poznańskim / Leonard Durczykiewicz. – Warszawa: Graf_ika Usługi Wydawnicze Iwona Knechta, 2017. – 42, [132] s. : fot.

Przedruk, oryg.: Poznań: nakładem L. Durczykiewicza w Czempiniu, 1912

Słownik historyczno-krajoznawczy. Widoki dworów na czarno-białych fotografiach

DZIEJE sekcji pływackiej Kolejowego Klubu Sportowego „Lech” w Poznaniu w latach 1933-1991 / Maciej Łuczak, Julian Jaroszewski. – Poznań: Akademia Wychowania Fizycznego im. Eugeniusza Piaseckiego, 2017. – 222 s. : fot. – (Monografie / Akademia Wychowania Fizycznego im. Eugeniusza Piaseckiego w Poznaniu; nr 450)

DZIKIE zwierzęta w mieście : poradnik dla mieszkańców Poznania / Julia Kończak. – Poznań: Polskie Towarzystwo Ochrony Przyrody „Salamandra”, 2016. – 40 s. : fot.

„ETYCZNY utylitarysta” : Edmund Rygier w Teatrze Polskim w Poznaniu (1896-1908) / Alicja Przybyszewska. – Poznań: Instytut Kultury Popularnej, 2016. – 519 s. : fot., portr. – (Wielkopolskie Mikrohistorie; t. 2)

Dyrektor Teatru Polskiego w Poznaniu w latach 1896-1908

Zawiera także repertuar teatru za dyrekcji Edmunda Rygiera

FUNDACJA Zakłady Kórnickie w latach 1925-1953 / Zbigniew Kalisz. – Kórnik: Fundacja Zakłady Kórnickie, 2017. – 270 s. : fot., mapy, portr.

GINĄCY myśliwi Wielkopolski : kania ruda, kania czarna : [album] = Die aussterbenden Jäger Großpolens : der Rotmilan, der Schwarzmilan = Endangered hunters of Greater Poland : the red kite, the black kite / fot. i teksty Krzysztof Chomicz, Grzegorz Maciorowski. – Poznań: Zespół Parków Krajobrazowych Województwa Wielkopolskiego, 2016. – 71 s. : fot.

Tekst także w jęz. angielskim i niemieckim

GLORIA victoribus : powstańcy wielkopolscy powiązani z Ziemią Chodzieską / red. Dorota Marciniak. – Chodzież: Towarzystwo Miłośników Ziemi Chodzieskiej; Piła: Wydawnictwo „Media” Edmund Wolski, 2017. – 534 s., [2] s. tabl. złoż. luz. : fot., mapa, nuty, portr., tab.

GOSPODARKA niskoemisyjna i jej wpływ na rozwój województwa wielkopolskiego / red. Kazimierz Pająk. – Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN, 2016. – 165 s. : il.

Tekst także w jęz. angielskim

HEKSA na hulajpecie czyli Fraszki z naszego fyrtila / Rafał Rosół; il. Piotr Nagin. – Poznań: Wydawnictwo Miejskie Poznania, 2017. – 115 s. : il.

Publikacja w gwarze poznańskiej dla dzieci

HISTORIA kamedułów bieniszewskich / Marek Graniczny. – Kazimierz Biskupi: Gmina Kazimierz Biskupi, 2016. – 214 s. : fot.

Dot. także Pięciu Braci Męczenników

HYDROGEOLOGIA środkowej Wielkopolski / Andrzej Pawuła. – Poznań: Bogucki Wydawnictwo Naukowe, 2017. – 151 s. : fot., mapy, wykr.

IMPLANTY pamięci? : od/budowa zamków w Poznaniu i Berlinie – interdyscyplinarne studium przypadku / Dominika Gortych, Guido Hinterkeuser, Łukasz Skoczylas. – Poznań: Wydawnictwo Rys, 2017. – 207 s., [8] s. tabl. : fot.

Bibliografia s. 193-207

JERZY Piotrowicz : malarz [z Poznania] (1943-1999) : katalog dzieł wszystkich obrazów olejnych / Maria Gołąb. – Poznań: Muzeum Narodowe, 2017. – 287, [5] s. : fot.

JEZIORA w parkach krajobrazowych województwa wielkopolskiego / red. Sylwia Bródka, Andrzej Macias. – Poznań: Bogucki Wydawnictwo Naukowe, 2016. – 284 s. : fot., mapy, wykr.

Bibliografia s. 277-284

KOLOROWA historia Buku : legenda o drzewie bukowym i księciu Mieszku I / tekst Hubert Wejmann; rys. Roman Czeski. – Buk: Urząd Miasta i Gminy, 2016. – 16 s. : il.

Publikacja dla dzieci

KONESER / Joanna Opiat-Bojarska. – Warszawa: Wydawnictwo Edipresse Polska : Wydawnictwo Czarna Owca, 2017. – 361, [7] s. – (Mistrzynie Polskich Kryminałów; t. 15)

Akcja powieści toczy się w Poznaniu i okolicach

KOŚCIAN w czasach nowożytnych / Kamila Bulińska. – Warszawa: Kamila Bulińska, 2017. – 113 s. : fot.

Bibliografia s. 97-103

KOŚCIÓŁ Chrystusa Wieczystego Kapłana w Gnieźnie / Andrzej Grzelak. – Gniezno; Bydgoszcz: Wydawnictwo Pejaż, 2017. – 69 s. : fot.

KROTOSZYN : miasto i okolica / Anders Paweł. – Krotoszyn: Oddział PTTK; Luboń: Wydawnictwo i Drukarnia „Uni-Druk”, 2017. – 87 s., [32] s. tabl. : fot., mapy

KSIĄŻKI o Wielkopolsce wydane w 2015 roku : (wybór) / Wojewódzka Biblioteka Publiczna i Centrum Animacji Kultury w Poznaniu. – Poznań: WBPiCAK, 2016. – 92 s.

Bibliografia

KSIĘŻA kresowi w archidiecezji poznańskiej / red. Wanda Butowska [i in.]; oprac. Hanna Dobias-Telesińska; Towarzystwo Miłośników Lwowa i Kresów Południowo-Wschodnich. Oddział w Poznaniu. – Wyd. 2 popr. i uzup. – Poznań:

Towarzystwo Miłośników Lwowa i Kresów Południowo-Wschodnich. Oddział, 2017. – [4], 55 s.

KULTURA do poznania – kultura do tworzenia = Culture to meet – culture to create : 40 lat Instytutu Kulturoznawstwa UAM / red. Marianna Michałowska, Joanna Ostrowska. – Poznań: Wydawnictwo Naukowe Wydziału Nauk Społecznych Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza, 2016. – 191, [4] s. : fot., portr.

Tekst także w jęz. angielskim

LEGENDA o [poznańskich] rogalach świętomarcińskich / Eliza Piotrowska. – Poznań: Wydawnictwo Miejskie Posenania, 2016. – [32] s. : il.

Publikacja dla dzieci

LEGENDY Poznania i Brna = Poznańské a Brněnské pověsti / Andrzej Sikorski, Roman Juránek. – Poznań: Wydawnictwo Miejskie Posenania; Brno: Knihovna Jiřího Mahena, 2016. – 52, [5] s. : il.

Tekst także w jęz. czeskim

Publikacja dla dzieci

LEKSYKON krajoznawczy gminy Kórnik / red. Ilona Potocka. – Wyd. 2 uzup. i popr. – Kórnik: Fundacja Zakłady Kórnickie, 2017. – 202 s. : fot.

MARIANNA i róże : życie codzienne w Wielkopolsce w latach 1890-1914 z tradycji rodzinnej / Janina Fedorowicz, Joanna Konopińska. – Wyd. popr. – Warszawa: Zysk i S-ka Wydawnictwo, 2016. – 477 s. : fot., portr.

MEDYCYNA, nauka i czas nadchodzącej wolności : dokument i kalendarium 1954-2000 / Wanda Kocięcka. – Poznań: Wydawnictwo Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk, 2016. – 206 s. : fot., portr.

Bibliografia prac Wandy Kocięckiej s. 167-194

Wspomnienia lekarki i profesor Akademii Medycznej w Poznaniu

METODY i narzędzia modelowania nadwodnych przestrzeni publicznych na przykładzie Bulwarów Nadwarciańskich w Koninie / Krzysztof Borowski; Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Koninie. – Konin: Wydawnictwo Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej, 2017. – 283 s. : fot.

METRYKA dominikanów poznańskich 1576-1815 / wydał Krzysztof Kaczmarek. – Poznań: Instytut Historii UAM, 2016. – XXVI, 203 s. – (Publikacje Instytutu Historii UAM; 140)

Tekst także w jęz. łańskim

Bibliografia s. XX-XXVI

MICHAŁ Wodpol : pianista, kompozytor, poznaniak [1813-1897] / Dobrosława Gucia; z komentarzem muzykologicznym Aliny Mądry; Poznańskie Towarzystwo Przyjaciół Nauk. – Poznań: Wydawnictwo Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk, 2017. – 43, 9 s. : fot., nuty

Reprint pracy współwydanej, oryginał: Posen, M. Leitgeber, ok. 1875. 9 s.
Ze zbiorów Biblioteki Uniwersyteckiej UAM

MIEJSCA i sztuka : Racot / Emilian Prałat. – Łódź: Księży Młyn Dom Wydawniczy Michał Koliński, 2016. – 324 s. : fot., mapy

Bibliografia s. 299-308

Historia i zabytki

MIEJSCA i sztuka : Rąbiń / Emilian Prałat. – Łódź: Księży Młyn Dom Wydawniczy Michał Koliński, 2016. – 283 s. : fot., mapy

Bibliografia s. 263-270

Historia i zabytki

MIEJSCA i sztuka : Turew / Emilian Prałat. – Łódź: Księży Młyn Dom Wydawniczy Michał Koliński, 2017. – 411 s. : fot., mapy

Bibliografia s. 378-389

Historia i zabytki

MOCNE uderzenie / Ryszard Ćwirlej. – Warszawa: Warszawskie Wydawnictwo Literackie Muza, 2017. – 445 s.

Akcja powieści toczy się w Poznaniu i Jarocinie

MUZEUM Powstania Poznańskiego – Czerwiec 1956 / red. Kinga Przyborska. – Poznań: Wielkopolskie Muzeum Niepodległości, 2017. – 255 s. : fot., portr., rys.

Zawiera także relacje kombatantów

MUZEUM Zamek Górków w Szamotułach : album / teksty, wyb. i oprac. Michalina Janaszak [i in.]. – Szamotuły: Muzeum Zamek Górków, 2017. – 159 s. : fot.

NA SZAGĘ... / Małgorzata Jańczak. – Poznań: Święty Wojciech Dom Medialny Wydawnictwo, 2017. – 125 s. : fot., portr. – (Poznaj Poznań)

Dot. historii Poznania

OKRUCHY świętości : relikwie Drzewa Krzyża Świętego : stauroteka z Ostrowa Lednickiego : katalog wystawy / Janusz Górecki. – Lednica: Muzeum Pierwszych Piastów na Lednicy, 2016. – 72 s. : il.

Wystawa w Muzeum Pierwszych Piastów na Lednicy pt. „Okruchy świętości. Relikwie Drzewa Krzyża Świętego – stauroteka z Ostrowa Lednickiego”

OSTRÓW Tumski w Poznaniu w perspektywie geograficznej / pod red. Tadeusza Strykiewicza. – Poznań: Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza, 2016. – 79 s. : il.

[PIĘTNASTA] 15 Wielkopolska Dywizja Piechoty / Krzysztof Drozdowski. – Warszawa: Edipresse Polska, 2017. – 91 s. : il. – (Wielka Księga Piechoty Polskiej 1918-1939; t. 15)

POBIEDZISKA i okolice na dawnych pocztówkach : [album] / Kazimierz Matyszek. – Pobiedziska: Libro W. Adamski, 2017. – 140 s. : fot.

POBÓRKA Wielka od 1427 / Halina Drab. – Pobórka Wielka: Drab Technika Biurowa, 2017. – 141 s. : fot., mapy, portr.

POBYT w Brdowie okazał się dla mnie najlepszym lekarstwem : brdowskie korzenie i ślady Poli Negri / Dariusz Racinowski. – Stare Miasto: Wydawnictwo Witonet, 2016. – 138 s. : fot., portr. – (Brdowska Biblioteka Regionalna; nr 2)
Aktorka filmowa (1896-1987)

POD płaszczem Maryi : historia parafii [pw. Najświętszej Maryi Panny Wspomożycielki Wiernych] Szamocin w latach 1922-2017 / Mikołaj Welnic. – Poznań: Wydawnictwo Kontekst, 2017. – 211 s. : fot., portr.
Bibliografia s. 187-193

POPRAWIAJMY stosunki międzyludzkie : Wilda w czasach PRL : [album] / Magdalena Mrugalska-Banaszak. – Poznań: Fundacja SPOT, 2016. – 190 s. : fot., mapy, portr.

POPRAWIAJMY stosunki międzyludzkie : Wilda w czasach PRL : [album] / Magdalena Mrugalska-Banaszak. – Poznań: Fundacja SPOT : Wydawnictwo Miejskie Poznania, 2017. – 190 s. : fot., mapy, portr.

POZNAŃ w działaniu : społeczne inicjatywy dawniej i dziś / red. Małgorzaty Praczyk. – Poznań: Stowarzyszenie Czasu Kultury, 2017. – 271 s. : fot. – (Biblioteka Czasu Kultury; t. 45)

PRAWDZIWE i nieprawdziwe historie piłkarzy Warty Poznań w mistrzostwach Polski 1921-1939 / Jarosław Owsiański. – Poznań; [Nowy Tomyśl: Drukarnia Beyga], 2016. – 112 s. : fot.

PRZEMIANY osadnictwa i środowiska przyrodniczego Poznania i okolic od schyłku starożytności do lokacji miasta / Michał Kara, Mirosław Makohonienko, Andrzej Michałowski; współpr. Jarmila Kaczmarek [i in.]. – Poznań: Bogucki Wydawnictwo Naukowe, 2016. – 300 s. : fot., mapy, wykr. – (Ekologia Historyczna Poznania; t. 1)

PRZYJAZNA wieś Gębice : rok 2015 / Jerzy Szcześniak; Stowarzyszenie Przyjazna Wieś Gębice. – Piła: Oficyna Reklamowo-Edytorska „Draco-Art”, 2016. – 477 s. : il.

Od XII w.

ROŚLINY na ścieżce dydaktycznej Leśna Szkoła / Małgorzata Bręczewska; Wielkopolski Park Narodowy. – Poznań: Bogucki Wydawnictwo Naukowe, 2016. – 63 s. : il.

Dot. Centrum Edukacji Ekologicznej Wielkopolskiego Parku Narodowego

SAMORZĄD terytorialny w procesie kształtowania rozwoju gospodarczego regionu : na przykładzie województwa wielkopolskiego = Local self-government in the formation process of economic development of a region : the example of Greater Poland voivodeship / Paweł Dahlke. – Piła: Wydawnictwo Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej im. Stanisława Staszica, 2017. – 247 s. : fot., mapy, wykr.

Bibliografia s. 233-245

[SIEDEMNASTA] 17 Wielkopolska Dywizja Piechoty / Paweł Janicki, Mateusz Leszczyński. – Warszawa: Edipresse Polska, 2017. – 92 s. : fot., mapy, portr. – (Wielka Księga Piechoty Polskiej 1918-1939; t. 17)

SŁOWNIK biograficzny powstańców wielkopolskich 1918/1919 związanych z ziemią gołańecką i jej okolicami / Andrzej Wiczorek. – Gołańcz: Gołański Ośrodek Kultury; Bydgoszcz: Wydawnictwo Pejzaż, 2017. – 495 s. : il.

Bibliografia s. 479-491

SMAK błękitu / Grzegorz Skorupski. – Gostyń: Drukarnia REAL : Muzeum, 2017. – 339 s. : il.

Akcja książki toczy się w Gostyniu i w Poznaniu

SPOŁECZEŃSTWO PRL. [3], 1956 / red. Dorota Skotarczak, Stanisław Jankowiak. – Poznań: Instytut Historii UAM, 2016. – 149 s. : il. – (Publikacje Instytutu Historii; 141)

Dot. m.in. Poznańskiego Czerwca 1956 r.

STAN i kierunki rozwoju mieszkalnictwa w Metropolii Poznań / Monika Matusiak, Sławomir Palicki, Łukasz Strączkowski. – Poznań: Bogucki Wydawnictwo Naukowe, 2017. – 295 s. : il. – (Biblioteka Aglomeracji Poznańskiej; nr 29)

STARY Konin : [album] / Jacek Wiśniewski. – Konin: Firma Księgarska Mawi, 2016. – 148 s. : fot.

STARY Konin : [album] / Jacek Wiśniewski. – Wyd. 2 popr. – Konin: Firma Księgarska Mawi, 2017. – 151 s. : fot.

STYPENDYŚCI Towarzystwa Naukowej Pomocy [dla Młodzieży Wielkiego Księstwa Poznańskiego] im. Karola Marcinkowskiego 1841-1909 / Dobrosława Gucia. – Mnichowo: Wielkopolskie Towarzystwo Genealogiczne „Gniazdo”; Poznań: Poznańskie Towarzystwo Przyjaciół Nauk, 2017. – 439 s. : il. – (Skarbnica Gniazda; t. 5)

SZACHOWNICA czyli Sztuka rozPoznania / Maja Rausch. – Poznań: Wydawnictwo Miejskie Poznania, 2017. – 268 s.

Treść powieści dot. Poznania

SZCZEPIDŁO – osada metalurgów kultury mogiłowej nad Wartą / Przemysław Makarowicz; współpr. Aldona Garbacz-Klempka; Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. Wydział Historyczny. Instytut Archeologii. Zakład Prahistorii Europy Środkowo-Wschodniej. – Poznań: Instytut Archeologii Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza, 2016. – 549, [5] s., [2] k. tabl. złoż. : fot., mapy, tab., wykr. – (Archeologia Bimaris. Monografie; t. 9)

TEKA kompozytorska Feliksa Nowowiejskiego = The portfolio of Feliks Nowowiejski's compositions / Iwona Fokt, Hanna Kostrzewska, Teresa Brodniewicz. – Poznań: Fundacja Akademii Muzycznej, 2016. – 551 s. : fot., nuty, portr.

Tekst także w jęz. angielskim

Bibliografia s. 511-516

Muzyk i kompozytor związany z Poznaniem (1877-1946)

TRANSFORMACJA gmin obszaru metropolitalnego Poznania / Hanna Borucińska-Bieńkowska. – Zielona Góra: Oficyna Wydawnicza Uniwersytetu Zielonogórskiego, 2016. – 156 s. : fot., mapy, wykr.

UWARUNKOWANIA rozwoju oferty gospodarstw agroturystycznych Wielkopolski w aspekcie rekreacji ruchowej / Olga Smoleńska. – Poznań: Bogucki Wydawnictwo Naukowe, 2016. – 183 s. : fot., mapy, wykr.

Bibliografia s. 157-167

W STRONĘ poznania : fenomen szkoły poznańskiej : [album] = On the path of knowledge : the phenomenon of Poznan school / red. Krzysztof J. Baranowski [i in.]. – Poznań: Wydział Komunikacji Multimedialnej. Uniwersytet Artystyczny, 2016. – 239, [5] s. : fot.

Tekst także w jęz. angielskim

Dot. Wydziału Komunikacji Multimedialnej Uniwersytetu Artystycznego w Poznaniu

WIELKOPOLSKI kucharz : 600 praktycznych przepisów kucharskich z własnego doświadczenia jako to: przepisy smacznych a tanich potraw, smażenia konfitur, przysmków i ciast, przyrządzania lodów, kremów, galaret, deserów, konserwów i wędlin, oraz sekreta gospodarskie, etc. etc. / zebrał Maryan. – Poznań: Slow Food Wielkopolska : Wydawnictwo Świętego Wojciecha, 2017. – VI, [10], 239, 38, [4] s.

Reprint, oryg.: 1876

WIELOKULTUROWY kompleks osadniczy ze stanowiska Kwiatków 11/20, gm. Brudzew : strefy A1 I A2 / pod red. Seweryna Rzepeckiego; Instytut Archeologii Uniwersytetu Łódzkiego, Fundacja Uniwersytetu Łódzkiego, Łódzka Fundacja Badań Naukowych. – Łódź: Instytut Archeologii Uniwersytetu Łódzkiego, 2016. – 375 s., [6] k. tabl. złoż. luz. : fot., mapy, wykr. + 1 płyta CD. – (Spatium Archaeologicum; vol. 9)

WODY powierzchniowe Wielkopolskiego Parku Narodowego i jego otuliny. T. 1, Jeziora / Agnieszka E. Ławniczak [i in.]. – Poznań: Bogucki Wydawnictwo Naukowe, 2016. – 400 s. : fot., mapy, wykr.

Bibliografia s. 303-319

WODY powierzchniowe Wielkopolskiego Parku Narodowego i jego otuliny. T. 2, Małe zbiorniki wodne i rzeki, źródła zanieczyszczeń wód i zalecenia ochronne / red. Agnieszka E. Ławniczak [i in.]. – Poznań: Bogucki Wydawnictwo Naukowe, 2016. – 404 s. : fot., mapy, wykr.

WYRAZIĆ piękno : Rzepa, Piskurz, Kuczkowski : poeci Gniezna przełomu XX i XXI wieku / red. Dawid Jung, Jarosław Mikołajczyk. – Gniezno: „Zeszyty Poetyckie” : „Magazyn Kulturalny Popcentrala”, 2016. – 100 s. : il.

Zawiera także utwory poetyckie

Z KRAKOWA i Wielkopolski / Krzysztof Morawski; red. Olo Sawa; współpr. red. Maciej Mycielski. – Warszawa: Wydawnictwo Mayfly, 2016. – 479 s. : il.

Pamiętnik Krzysztofa Morawskiego (1903-1981) – ostatniego właściciela Turwi, pow. Kościan. Dot. także jego rodziny oraz rodziny Chłapowskich związanej z Turwią

ZAGADKA dębów rogalińskich / Zofia Staniszevska; il. Artur Nowicki. – Katowice: Debit, 2017. – 63 s. : il. – (Ignacy i Mela na tropie złodzieja)
Publikacja dla dzieci. Akcja toczy się w Rogalinie, pow. Poznań

ZATAŃCZMY peyotl-stepa / Tomasz Specyał. – Poznań: Wydawnictwo Miejskie Poznania, 2016. – 297 s.
Akcja powieści toczy się w Poznaniu w latach 30-tych XX w.

ZGUBNA trucizna / Katarzyna Kwiatkowska. – Kraków: Znak, 2017. – 455, [6] s. : il.
Akcja powieści toczy się w Poznaniu w 1901 r.

ZIEMIA Kościańska ciekawsza niż myślisz : szkice z dziejów firmy Meprozet Kościan [producent wozów asenizacyjnych] / red. Zdzisław Witkowski. – Racot: MC Praca; Kościan: Towarzystwo Miłośników Ziemi Kościańskiej, 2017. – 208 s. : fot., portr.

„ZIEMIA skrywa kości” : zapomniane krajobrazy pamięci – cmentarze protestanckie w Wielkopolsce po 1945 roku / pod red. Jerzego Kołackiego i Izabeli Skórzyńskiej. – Poznań: Instytut Historii UAM, 2017. – 429 s. : fot., il., mapy. – (Publikacje Instytutu Historii; 144)

Tekst także w jęz. niemieckim

ZIMORODEK – klejnot Wielkopolski : [album] = Eisvogel – das Juwel der Woiwodschaft Großpolen = Kingfisher – the jewel of Wielkopolska / fot. Krzysztof Chomicz; tekst Agnieszka Żychska, Krzysztof Chomicz. – Poznań ; [Białystok]: Drukarnia Biały Kruk Milewscy, 2016. – 96 s. : fot.

Tekst także w jęz. angielskim i niemieckim

ZŁOTY jubileusz ostrowskiego szpitala 1966-2016 / Małgorzata Juda-Mieloch, Antoni Sukiennicki. – Ostrów Wielkopolski: Republika Ostrowska, 2016. – 124 s. : fot., portr.

ZWIERZĘTA średniowiecznego i nowożytnego Poznania oraz okolic : podstawy archeozoologiczne / Daniel Makowiecki. – Poznań: Bogucki Wydawnictwo Naukowe, 2016. – 291 s. : mapy, wykr. – (Ekologia Historyczna Poznania; t. 3)

Bibliografia s. 231-253

ŹRÓDŁO łask Boskich nieprzebrane : Matka Boska Bolesna ze Skrzatusza i jej historia / Andrzej Józef Delerdt. – Szczecin: Książnica Pomorska im. Stanisława Staszica : Archiwum Diecezji Koszalińsko-Kołońskiej, 2017. – 59 s. : il.

B. IMPREZY KULTURALNE W BIBLIOTEKACH PUBLICZNYCH WOJ. WIELKOPOLSKIEGO

(wrzesień–listopad 2017)

W programach działalności bibliotek wielkopolskich na stałe zagościła akcja „Cała Polska czyta dzieciom”, często poszerzona o imprezy towarzyszące. Trwa Narodowe Czytanie „Wesela” Stanisława Wyspiańskiego. Rozwijają się też działalność Dyskusyjnych Klubów Książki, powstaje coraz więcej Dyskusyjnych Klubów Filmowych. Imprezy cykliczne związane były z nadejściem jesieni, dniem Wszystkich Świętych, urodzinami Kubusia Puchatka (październik) i Światowym Dniem Pluszowego Misia (listopad). Trwają obchody Roku Józefa Piłsudskiego oraz rocznic urodzin i śmierci pisarzy.

Wrzesień

Bojanowo (pow. Rawicz)

- Spotkanie dla seniorów
- Biblioteczne spotkania z teatrykiem (także w październiku i listopadzie)
- „Piątki z planszówkami” (także w październiku i listopadzie)

Borek Wielkopolski (pow. Gostyń)

- Podsumowanie konkursu dla dzieci „Wypożycz książeczkę – wygraj walizeczkę”, spotkanie laureatów

Czajków (pow. Ostrzeszów)

- „Tydzień Zakazanych Książek” – wystawa książek
- Spotkanie autorskie z Jolantą Szwalbe – dla dorosłych

Czempiń (pow. Kościan)

- Wystawa okolicznościowa na temat twórczości Stanisława Wyspiańskiego

Czarniejewo (pow. Gniezno)

- „Dzień Pirata” oraz „Jesień tuż tuż” – piątkowe zajęcia dla dzieci
- Dzień Maszynisty – zajęcia literacko-plastyczne dla dzieci (Filia Żydowo)
- Tydzień Zakazanych Książek – prelekcja dla klasy VI szkoły podstawowej (Filia Żydowo)
- Dzień Morza – zajęcia literacko-plastyczne dla dzieci (Filia Żydowo)

Dobrzyca (pow. Pleszew)

- „Kolory jesieni” – konkurs plastyczny dla dzieci
- „To były moje najwspanialsze wakacje” – konkurs plastyczny dla dzieci
- 70 rocznica śmierci Hugh'a Jonesa Loftinga: „Poznajemy niezwykle przegrody doktora Dolittle, bohatera książek H. J. Loftinga” – zagadki literackie dotyczące znajomości utworów pisarza

Doruchów (pow. Ostrzeszów)

- Cykl zajęć „Biblioterapia dla ŚDS – warsztaty czytelniczo-plastyczne”

Gniezno

- „Chodzę i czytam” – I gnieźnieński spacer z książką, impreza czytelnicza zorganizowana na ulicach miasta podczas Świąta Gnieźnieńskiego Handlu (w ramach akcji Cała Polska Czyta Dzieciom)
- „Gorzkie bajki prymasa Ignacego Krasickiego” – akcja czytelnicza przeprowadzona w ramach II etapu programu edukacyjnego „Gniezno Siedziba Prymasów”
- „Daj lajka czytaniu” – II etap programu czytelniczego dla uczniów gnieźnieńskich szkół

Gołuchów (pow. Pleszew)

- Dzień Orderu Uśmiechu – zajęcia literacko-plastyczne dla młodszych przedszkolaków – Oddział dla Dzieci
- „Aby pamięć żyła wiecznie...” – uroczystość upamiętniająca wydarzenia z lat 1941/1942 przy mogiłach pomordowanych w lesie jędleckim

Gostyń

- „Kobiety na trzech kontynentach” – spotkanie z podróżnikiem Piotrem Kowalczykiem
- Otwarcie wystawy ilustracji Elżbiety Krygowskiej-Butlewskiej i warsztaty dla dzieci „Ożywione literki”
- „Gostynianka w Czarnobylu” – prelekcja Małgorzaty Nawrockiej-Żarnekiej
- Galeria Jednego Obrazu
- Klub Mam
- „Zwierzęta nasi przyjaciele” – podsumowanie konkursu plastycznego i wystawa pokonkursowa
- „W świecie zwierząt” – podsumowanie konkursu ankietowego
- Zajęcia plastyczno-literackie z dziećmi w związku z wystawą „Sympatyczne żabki” (Filia w Pępowie)

Grabów nad Prosną (pow. Ostrzeszów)

- „Ach co to był za ślub” – wystawa fotografii i portretów ślubnych z różnych lat

Jutrosin (pow. Rawicz)

- „Kobiety na trzech kontynentach” – spotkanie z Piotrem Kowalczykiem, podróżnikiem

Kalisz

- „Zjazd monarchów i wielkie manewry w Kaliszu 1835 roku” – wykład prof. Zbigniewa Pilarczyka z Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu – w ramach Europejskich Dni Dziedzictwa
- Rajd „Śladami przodków” – w ramach Europejskich Dni Dziedzictwa (współorganizacja Filia nr 5)
- Prezentacja wystawy „Stefan Szolc-Rogoziński (1861-1896) – podróżnik, odkrywca, etnograf”
- „Perły Biblioteki... kontynuacja” – prezentacja starodruków i cennych książek ze zbiorów Biblioteki – w ramach Nocy Kultury oraz Europejskich Dni Dziedzictwa (również Filia nr 4)
- „Rozmowy o jesieni” – spotkanie dla dzieci z przedszkola (Filia nr 1, Oddział Dziecięcy)
- „Literacki przekładaniec” – spotkanie z tłumaczką Ewą Ratajczyk (Filia nr 4)

- „*Lew w Paryżu, Rower Walentynki oraz Afrykańska przygoda: rzecz o Stefanie Szolcu-Rogozińskim*” – przedstawienia teatryku obrazkowego kamishibai dla dzieci przedszkolnych (Filia nr 2)
- Dialogi Literackie: „Dziewczęta i kobiety” Alice Munro – w ramach Dyskusyjnego Klubu Książki (Filia nr 4)
- „BIB K A z czytaniem (Biblioteka Książka Aktywność)” – spotkanie z czytelniczkami (Filia nr 9)
- „Autorzy Juniorzy” – spotkanie autorskie z początkującymi pisarkami Zuzanną Łaszcz i Wiktorią Józwiak (Filia nr 9, Oddział dziecięcy)
- „Podróże z Nelą” – spotkanie i pogadanka dla uczniów szkoły podstawowej (Filia nr 9, Oddział dziecięcy; także w październiku)
- Konkurs-krzyżówka dotycząca Stanisława Wyspiańskiego, „Wesela” oraz epoki, w której powstał utwór – w ramach Narodowego Czytania
- Wystawy:
 - ~ „Architekt z Niecałej – Albert Nestrypke” – w ramach obchodów Święta Ulicy Niecałej
 - ~ Wystawa plenerowa wielkoformatowych map manewrów z 1835 roku wraz z komentarzem – w ramach Europejskich Dni Dziedzictwa
 - ~ Makieta manewrów z 1835 – w ramach Europejskich Dni Dziedzictwa (współpraca z Ośrodkiem Kultury Plastycznej „Wieża Ciśnień”)
 - ~ „Kaliszanie piszący pod wrześnieowym niebem Zagorzynka” – ekspozycja wydawnictw autorów kaliskich – w ramach Nocy Kultury (współorganizacja)
 - ~ „Jesień” – wystawa dziecięcych prac plastycznych (Filia nr 1 Oddział Dziecięcy)
 - ~ „Witam cię kartek szelestem” – wystawa (Filia nr 3)
 - ~ „Odpowiednie dać słowu słowo” – wystawa poświęcona tłumaczom na język polski i z języka polskiego z okazji Międzynarodowego Dnia Tłumacza (Filia nr 4)
 - ~ „135. rocznica urodzin Janiny Porazińskiej” (Filia nr 16)

Kępno

- Spotkanie autorskie z Waldemarem Cichoniem, pisarzem dla dzieci,

Kiszkowo (pow. Gniezno)

- Współorganizacja Rodzinnego Pikniku Seniorada – Aktywni razem – dla mieszkańców gminy Kiszkowo

Kościan

Miejska Biblioteka Publiczna

- „Zrozumieć komiks” – wystawa dla małych i dużych amatorów komiksów

- „Życie drzew” – zajęcia dla uczniów kl. I-III z okazji Światowego Dnia Drzewa
- Towarzystwo Miłośników Ziemi Kościańskiej: „Port rzeczny w Kościanie” – wykład Zdzisława Witkowskiego
- „Do dzieła” – zajęcia plastyczne dla najmłodszych (także w październiku i listopadzie)
- Rozpoczęcie zajęć w Klubie Trąbka Bombka

Biblioteka Gminy Kościan z/s w Kielczewie

- „Konfrontacje z haftem” – spotkania kółka hafciarskiego (Filia Stary Lubosz; także w październiku i listopadzie)

Koźmin Wielkopolski (pow. Krotoszyn)

- Narodowe czytanie „Wesela” Stanisława Wyspiańskiego – I akt: spektakl w wykonaniu Teatru Seniora działającego przy Klubie Seniora w Koźminie Wlkp. – II akt czytany przez zaproszonych gości
- „Witamy w nowej bibliotece” – zajęcia dla 4-latków z przedszkola (także w październiku)
- „Historia biblioteki w Koźminie Wlkp.” – spotkanie z członkami Towarzystwa Miłośników Koźmina Wlkp.

Krotoszyn

- Narodowe Czytanie „Wesela” Stanisława Wyspiańskiego – I akt; spektakl w wykonaniu Teatru Seniora działającego przy Klubie Seniora w Koźminie Wlkp. (organizacja KBP, I LO w Krotoszynie)
- „Marcin Luter i jego następcy” – spotkanie w ramach cyklu wykładów dr. Jacka Kępy „Wiara, nauka, sens – kultura europejska wobec spraw ostatecznych”, wykład dr. Wojciecha Szczerby
- Spotkanie autorskie z Jolantą Bartoś – promocja książki „Jad”
- Mini Galeria: „Krotoszyn i okolice na pocztówkach” – wystawa ze zbiorów Andrzeja Chmielarza
- Akcja Przyjdź i się zapisz! Zyskasz nie stracisz! – promocja czytelnictwa dzieci w wieku 7-14 lat (Oddział dla Dzieci i Młodzieży)
- Spotkanie Klubu Mam – maluję, czuję, rysuję (Oddział dla Dzieci i Młodzieży)
- Ogólnopolski dzień przedszkolaka – festyn w rynku, udział biblioteki, promocja czytelnictwa (Oddział dla Dzieci i Młodzieży)
- Przystanek Biblioteka: Happening dla wszystkich, akcja promocyjna (Oddział dla Dzieci i Młodzieży)
- Wystawa pod hasłem „Moja ulubiona bajka polska” – wystawa prac dzieci ze wszystkich przedszkoli Krotoszyna (Oddział dla Dzieci i Młodzieży)

- Spotkanie Dyskusyjnego Klubu Książki – wyjazd do Poznania, czwarte integracyjne spotkanie młodzieżowych DKK, spotkanie z Pauliną Surniak, blogerką (Oddział dla Dzieci i Młodzieży)
- „Dotykamy, smakujemy” – zajęcia edukacyjne w I klasie (Filia)
- Akcja „Jak nie czytam, jak czytam!” (Filia)

Krzemieniewo (pow. Leszno)

- Biblioteczne spotkanie członków koła Polskiego Związku Emerytów i Rentistów
- „Kawalerowie uśmiechu” – wystawa
- „W hołdzie żołnierzom” – wystawa (Izba Regionalna w Pawłowicach)
- Wystawy: „Wojna to największa obrzydliwość jaką wymyśliła ludzkość”, „Narodowe Czytanie 2017”, „Tydzień zakazanych książek” (Filia w Pawłowicach)

Krzywiń (pow. Kościan)

- „Winobranie” – zorganizowanie wycieczki autokarowej do Zielonej Góry na Święto Bachusa
- „Czytanie jest dla umysłu tym, czym gimnastyka dla ciała” – Akcja Czytelnicza w przedszkolu
- „Zajęcia plastyczne” – cotygodniowe spotkania z dziećmi i młodzieżą (także w październiku i listopadzie)
- „Towarzystwo Przyjaźni Polsko-Francuskiej” – comiesięczne spotkania krzywińskiego oddziału TPPF (także w październiku i listopadzie)
- „Alemana” – cotygodniowe próby zespołu tanecznego „Alemana” działającego przy Bibliotece (także w październiku i listopadzie)
- „Klub Kobiet z Pasją” – spotkania pań w miesiącu wrześniu zaowocowały zazdrostkami na okna, finezyjną wielokolorową chustą oraz licznymi serwetkami
- „A było to 1 września...” – wystawa książek historycznych
- „Fotobudka” – wykonanie gadżetów do fotobudki (wąsy, cylinder, usta, muszka) i wykonywanie zdjęć w ramce (Filia Bieżyń; także w październiku)
- Wizyta mieszkańców DPS w Mościskach (Filia Bieżyń)
- „Jesienne dary” – zajęcia plastyczne dla dzieci: wykonanie muchomorów z papieru, z łupin orzechów, patyków, mchu i doniczek (Filia Bieżyń)
- „Poniedziałki z szachami” – zaproszenie chętnych osób do gry w szachy z pasjonatem szachów (Filia Bieżyń)
- „Wszystkie książki mówią” – spotkanie z dorosłymi czytelnikami w celu popularyzacji literatury popularnonaukowej (Filia Lubiń; także w październiku i listopadzie)
- „Spotkanie ze scrablami” – gra (Filia Lubiń)

- „Zajęcia piątkowe” – zajęcia dydaktyczno-manualne (Filia Lubiń):
 - ~ „Wakacyjnych wspomnień czar” – wspomnienia z wakacji + ilustracja
 - ~ „Jesienny kwiat dla Rodziców” – wykonanie z papieru słonecznika jako prezent dla rodziców za piękne wakacje
 - ~ „Październik miesiącem Różańca Świętego” – przygotowanie materiałów oraz wykonanie różańców (grupa starsza i młodsza)

Leszno

- Wystawy:
 - ~ Pokaz filatelistyczny z okazji 65 lat Koła Miejskiego Polskiego Związku Filatelistów (Biblioteka Dworcowa)
 - ~ „I tylko obraz im może zostanie...” – interpretacja malarska wybranych wierszy Stanisława Grochowiaka przez członków sekcji Leszczyńskich Plastyków działających przy Miejskim Ośrodku Kultury w Lesznie (Galeria za Regałami; także w październiku)
 - ~ Wystawa ceramiki i malarstwa Wasyla Bodnarczuka, ukraińskiego artysty oraz wykładowcy w Akademii Sztuk Pięknych we Lwowie (Galeria Recto Verso)
 - ~ „Dziedzictwo Tradycji, Tradycja Dziedzictwa. Techniki artystyczne narzędziem konserwatora” – wystawa w ramach Europejskich Dni Dziedzictwa, przygotowana przez Miejskiego Konserwatora Zabytków w Lesznie, Narodowy Instytut Dziedzictwa Pracownię Terenową w Trzebinach oraz Archiwum Państwowe w Lesznie (Salka Klubowa)
 - ~ „Wystawa malarstwa Arkadiusza Cypriana” – pejzaże wykonane przez niepełnosprawnego artystę malującego ustami (Galeria Lochy; także w październiku)
- „Nietypowy wieczór poetycki Stasia” – spotkanie poświęcone Stanisławowi Grochowiakowi; prowadzenie: Roxana Lewandowska i Danka Sikorska
- Otwarcie pokoju Stanisława Grochowiaka w nowej aranżacji – stylizowany na pokój mieszczański z lat 50. ubiegłego wieku
- „W świecie abstrakcji” – warsztaty fotograficzne; prowadzenie: Andrzej Przewoźny
- Wieczór autorski Jolanty Bartoś, leszczyńskiej autorki książek obyczajowych
- Aktywne Obywatelskie Leszno: Dzień Grochowiaka – oprowadzanie po Bibliotece, „Biblioteka pod prasą” – czytelnia prasy, ekspozycja starych czasopism, „Dzień żuźła w Bibliotece” – prowadzenie Wiesław Dobruszek, koncert zespołu Dr Macki Band, „Dzień dla dzieci”
- „Piórem czy mieczem? – Henryk Sienkiewicz, człowiek, który słowem walczył o Polskę” – spotkanie z Anną Czerwińską-Rydel, autorką książek dla

dzieci, w ramach programu „Literacka podróż przez dzieje Polski” dofinansowanego ze środków MKiDN

- Festiwal Miasta Grochowiaka – koncert zespołu „Byle bez prądu”. Panel dyskusyjny poświęcony Grochowiakowi. Prelegenci: Wojciech Chmielewski i znawcy twórczości Stanisława Grochowiaka z UAM w Poznaniu oraz performance muzyczno-poetycki Rafała Śpiewaka, koncert „Muzyka dla Poety”
- „O istocie i przymiotach ducha polskiego w czasie Najdłuższej Wojny Nowoczesnej Europy” – spotkanie ze Sławomirem Koprem autorem książek historycznych, w ramach programu „Literacka podróż przez dzieje Polski” dofinansowanego ze środków MKiDN
- „Spotkanie z Portugalią” – w ramach cyklu „Kultura i historia państw” (współorganizator: Fundacja Centrum Aktywności Twórczej)
- „Patroni naszych ulic” – spotkanie z cyklu „Obywatelskie czwartki”
- „Trauma i duma” – program realizowany przez Narodowe Centrum Kultury, do którego przystąpiła MBP. Jego celem była aktywizacja młodych ludzi poprzez edukację kulturalną z zakresu filmu, teatru, reportażu radiowego oraz wiedzy archiwizacyjnej. Warsztaty zwieńczone wyjazdem na uroczystą galę podsumowującą projekt.

Lipno (pow. Leszno)

- Spotkania z młodzieżą w ramach projektu „Pokoloruj gminę” oraz „Festyn Kolorów” podsumowujący projekt

Łubowo (pow. Gniezno)

- Wystawa malarska artystek Marii Witkowskiej i Agnieszki Hyjek oraz mini-koncert muzyczny
- Książę i żebrak – teatrzyk dla dzieci

Mikstat (pow. Ostrzeszów)

- Spotkanie autorskie z Wiesławem Drabikiem – w przedszkolu
- Spotkanie autorskie z Jerzym Aleksandrem Splittem, autorem książki „Mikstat. Opowieść o mieście białej lilii i świętego Rocha” – dla dzieci ze szkoły podstawowej

Nowy Tomyśl

- Wernisaż prac malarskich nowotomyślanki Katarzyny Kudełki; dedykacja muzyczna wieczoru: Patrycja Spychała, uczennica klasy śpiewu Katarzyny Hałas Prywatnego Ogniska Muzycznego w Nowym Tomyślu (Galeria na Piętrze)
- Z cyklu *Spotkania z przyrodą*: „Tymczasem borem, lasem...” – spotkanie z przyrodą na temat siedlisk leśnych wokół Nowego Tomyśla, które poprowadzili: Adam Rybarczyk i Rafał Putz

- Z cyklu *Twórca i jego dzieło*: „Tirem do Iranu” – spotkanie z nowotomyślaniem Adamem Frąckowiakiem, autorem książki „Tirem do Iranu” oraz współuczestnikami opisywanych w książce wypraw: Władysławem Sawickim i Jackiem Gąstkiewiczem
- Z cyklu *Czwartkowe wieczory literacko-muzyczne*: „Spod zamkniętych powiek” – recital autorskich kompozycji Jacka Szofera
- Narodowe Czytanie 2017: „Wesele” Wyspiańskiego czytali aktorzy Amatorskiej Grupy Teatralnej działającej przy Nowotomyskim Ośrodku Kultury: Beata Baran, Genowefa Hreczyńska, Barbara Jandy, Magdalena Miś-Herbec, Emilia Wałęsa, Henryk Helwing, Tomasz Kasper, Piotr Mańka, Bogdan Nawrot, Krzysztof Przybylak i Andrzej Wałęsa przy dźwiękach żywej muzyki weselnej w wykonaniu Moniki Kuś (śpiew, baraban, skrzypce) i Eweliny Chatłas (śpiew, baraban, akordeon)
- VII Przystanek: Biblioteka! – impreza plenerowa pod hasłem: Barwy świąta, organizowana wraz z Biblioentuzjastami dla rodzin i grup koleżeńskich. Dodatkowe atrakcje imprezy: pokaz judo uczniów I Akademickiej Szkoły Podstawowej w Nowym Tomyślu, podróż do Afryki pod hasłem: „Dzienniki z Afryki – od Sienkiewicza do muzyki” z członkami grupy Mozaika: Karoliną Ociepką, Ksenią Starzyńską i Franciszkiem Leśniewskim, koncert zespołu „Czarodziejska”
- Językowe wspomnienia z wakacji – spotkanie Językowego Pogotowia, oferującego zajęcia z języka polskiego dla obcokrajowców

Oborniki

- „W moim ogrodzie” – wystawa fotografii Grzegorza Zarzeckiego
- Wieczór poetycko-muzyczny promujący tomik poezji Henryka Wojtysiaka „Życie cudem jest”
- Projekcja filmów dla dzieci, młodzieży i dorosłych w ramach Programu Partnerstwo dla książki

Osieczna (pow. Leszno)

- „Bajki uczą, bawią i zachwycają – w świecie baśni braci Grimm” – spotkanie dla dzieci

Ostrzeszów

- Spotkanie z Cezarym Żakiem, aktorem
- „Tydzień Zakazanych Książek” – wystawa książek zakazanych przez cenzurę w różnych latach, z różnych przyczyn

Pakosław (pow. Rawicz)

- Narodowe Czytanie „Wesela” Stanisława Wyspiańskiego połączone z muzycznym spotkaniem z poezją Sabiny Klak i występem zespołu „Mus Trio”

- Wystawa w 120. rocznicę urodzin Williama Faulknera, pisarza amerykańskiego, laureata Nagrody Nobla w 1949 r.

Pleszew

- Czytanie „Wesela” Wyspiańskiego przez aktora Tomasza Bednarka w ramach akcji Narodowe Czytanie
- Wydanie questu „Śladami pleszewskiego 70 Pułku Piechoty”
- „Zdrowe dzieci dziś, zdrowi dorośli jutro” – wykład dietetyczki Marii Piechockiej w ramach Akademii Zdrowia
- „Życie i twórczość Josepha Conrada-Korzeniowskiego” – wykład prof. Barbary Sienkiewicz
- Spotkanie autorskie z Marcinem Pałaszem
- Spotkanie autorskie z Katarzyną Puzyńską
- „Polska Niepodległa” – konkurs historyczny on-line

Poniec (pow. Gostyń)

- „Pakistan – dwa oblicza” – spotkanie z podróżnikiem Piotrem Kowalczykiem; dla młodzieży

Rawicz

- Spotkania z Piotrem Kowalczykiem, podróżnikiem: „W pustyni i w puszczy. Śladami Stasia i Nel” oraz „Jak zostać podróżnikiem”
- „ABECADŁO z pieca spadło i do książek wpadło, bałaganu narobiło do zabawy zaprosiło” – warsztaty literackie (także w październiku)
- Spotkania z Joanną Krzyżanek połączone z warsztatami: „Bajka pachnąca cytryną” oraz „Kot papla i kaczuśka”
- „Koziołek Matołek wyrusza w świat” – spotkanie z Teatrem „TAK”
- Narodowe Czytanie „Wesela” Stanisława Wyspiańskiego pod patronatem Prezydenta RP oraz dwa spektakle „Wesela” Stanisława Wyspiańskiego w wykonaniu Rawickiego Teatru Komедii (współorganizacja z Domem Kultury)
- Poranki w Bibliotece „Jesień w lesie”: poznajemy kolory, poznajemy zwierzęta, wykonanie grzybków, zabawa z chustą animacyjną, czytanie bajek
- Galeria Jednego Obrazu: „Kapliczka” H. Murkowskiej (także w listopadzie)

Rozdrażew (pow. Krotoszyn)

- Koncert gitarowy w ramach festiwalu „Akademia Gitary”

Słupca

- Zajęcia przygotowujące dzieci z Przedszkola „Miś” do uroczystego Pasowania na czytelnika (także w październiku i listopadzie)

Strzałkowo (pow. Słupca)

- Zajęcia biblioterapeutyczne dla mieszkańców DPS w Strzałkowie. Cykl tematyczny „W dżungli życia” (także w październiku i listopadzie)
- Inauguracja Roku Akademickiego 2017/2018 Strzałkowskiego Uniwersytetu Trzeciego Wieku: wykład prof. Andrzeja Markowskiego „Najnowsze zjawiska w polszczyźnie – postęp czy upadek języka”

Swarzędz (pow. Poznań)

- Wieczór poetycko-muzyczny i promocja tomiku Haliny Dziszyńskiej-Błachnio
- Wystawa fotogramów Henryka Błachnio (Galeria Wielokropek)
- „Dożynki” – spotkanie z uczestnikami warsztatów terapii zajęciowej

Śmigiel (pow. Kościan)

- Narodowe Czytanie „Wesela” Stanisława Wyspiańskiego – czytaniu towarzyszyła sceneria: zastawione stoły na wzór weselnych w bronowickiej chacie oraz żywiółowa chłopska muzyka w tle. Wśród uczestników spotkania dominowały stroje przywołujące klimat dawnego Krakowa, ludowe stroje krakowskie oraz stylizowane na ludowo
- „Urwiski” – zajęcia zabawowo-ruchowe dla dzieci od lat 1 do 3 i ich rodziców (Filia Stare Bojanowo; także w październiku i listopadzie)
- Spotkania Grupy Zabawowej – zabawy ruchowe, muzyczne dla dzieci w wieku 1-3 lat (Filia Nietążkowo)

Święciechowa (pow. Leszno)

- Spotkanie autorskie z Anną Czerwińską-Rydel w ramach programu „Literacka podróż przez dzieje Polski”, dofinansowanego ze środków MKiDN

Turek

- Kiermasz wydawnictw MBP podczas Sztuki na Ulicy
- Wystawy – rocznice literackie, autografy pisarzy polskich
- Mały artysta – warsztaty plastyczne i nie tylko
- Program 50+: Warsztaty rękodzieła (także w październiku i listopadzie)

Wijewo (pow. Leszno)

- „Międzynarodowy Dzień Pokoju w rocznicę wybuchu II Wojny Światowej” – wystawa

Włoszakowice (pow. Leszno)

- „78. rocznica wybuchu II wojny światowej” – wystawa (także Filia Krzycko Wielkie)
- „70. rocznica urodzin Stephen Kinga” – wystawa (Filia Bukówiec Górny)

Zagórow (pow. Słupca)

- Spotkania Lokalnego Klubu Kodowania w ramach realizacji bibliotecznego projektu „Wydrukuj sobie skrzydła! Budujemy drukarkę 3D w bibliotece” – Fajne granty T-Mobile (także w październiku i listopadzie)
- Szkolenie z e-usług w ramach projektu „e-Mocni: cyfrowe umiejętności, realne korzyści” (także w październiku)
- Spotkanie autorskie z Jackiem Fedorowiczem
- Akcja Tydzień Zakazanych Książek

Zduny (pow. Krotoszyn)

- „Młodzi, zdolni i... ze Zdun” – spotkanie z Agnieszką Rembak
- „Nie zamykajmy się na potrzeby i problemy młodego człowieka” – spotkanie z książką „Zabłądziłam” Agnieszki Olejnik – zajęcia biblioterapeutyczne
- Ekolodzy są wśród nas – warsztaty ekologiczne z młodzieżą ze SOSW w Konarzewie
- Tydzień zakazanych książek 2017 – wystawa książek objętych cenzurą (także w Baszkowie i Konarzewie)

Zdziechowa (pow. Gniezno)

- Teatr Krak-Art – przedstawienie dla dzieci przedszkolnych – Pinokio

Październik

Bojanowo (pow. Rawicz)

- Wystawa fotografii przyrodniczej Krzysztofa Kasprzaka z Kawcza

Czajków (pow. Ostrzeszów)

- „Więc jesteś...” – wystawa twórczości Haliny Poświatowskiej w 50. rocznicę śmierci

Czempiń (pow. Kościan)

- „Mój przyjaciel Kemishi” – papierowy teatr kamishibai połączony z warsztatami – wykonanie motyla z jesiennych liści
- „O Panach Palcach” – słuchanie tekstu (teatrzyk kamishibai) oraz zajęcia plastyczne dla dzieci
- „Lęk przed burzą” – biblioterapia dla młodszej grupy przedszkolaków na podstawie opowiadania „Franklin boi się burzy”

Czerniejewo (pow. Gniezno)

- Warsztaty Mydlarskie z okazji Światowego Dnia Mycia Rąk
- Profilaktyka zaczyna się od stanika – spotkanie dla dorosłych z brafitterką (Filia Żydowo)

- Światowy Dzień Drzewa – zajęcia literacko-plastyczne dla dzieci (Filia Żydowo)
- „Książka na indeksie” – prelekcja na temat zakazanych książek w kawiarence dla Seniora (Filia Żydowo)

Dobrzyca (pow. Pleszew)

- „Moja szkolna przygoda” – konkurs literacki na opowiadanie
- Spotkanie z pisarzem i dziennikarzem Krzysztofem Piersą
- „Jeden rysuje, drugi zgaduje” – zgaduj-zgadula – zajęcia dla dzieci
- „Jesień liśćmi malowana” – zajęcia plastyczne

Doruchów (pow. Ostrzeszów)

- Cykl zajęć „Biblioterapia dla ŚDS – warsztaty czytelniczo-plastyczne”
- Podsumowanie cyklu Biblioterapia dla ŚDS w Doruchowie – inscenizacje wierszy polskich autorów, czyli czytelnicy – uczniowie szkoły podstawowej dla uczestników ŚDS w Doruchowie
- „Czytamy o Zdrowakach” – spotkania i warsztaty z przedszkolakami promujące czytelnictwo i zdrowe odżywianie
- Jak korzystać z dobrodziejstw biblioteki? – spotkanie z uczniami klasy III szkoły podstawowej
- Spotkanie czytelników z Wioletą Piasecką, autorką książek dla dzieci

Gniezno

- III Gnieźnieński Turniej Książkożerców – literacki pojedynek uczniów gnieźnieńskich szkół średnich, zorganizowany w ramach VII edycji festiwalu Literackiego „PRETEKSTY”
- Spotkanie autorskie z Julią Pawlicką-Dekert połączone z promocją tomiku wierszy „Kwiaty dla Ciebie” i wernisażem wystawy malarstwa autorki
- „Poszukiwania pióra prymasa” – gra biblioteczna w ramach programu edukacyjnego „Gniezno – Siedziba Prymasów”

Gołuchów (pow. Pleszew)

- Warsztaty literackie z Michałem Zawadką (filie Kucharki i Tursko)
- „Martyrologia narodu polskiego i żydowskiego” – wykłady Andrzeja Szymańskiego dla gimnazjalistów i dorosłych (także Filia Kościelna Wieś)
- Październik miesiącem ochrony zwierząt. Przedstawienia teatryku Kamishibai (filie Tursko i Kucharki)
- „Na tropach jesieni” (Filia Kościelna Wieś); „Jeże w Bibliotece” (Oddział dla Dzieci) – zajęcia literacko-plastyczne dla dzieci na temat jesieni
- Spotkanie literackie i warsztaty pisania kryminałów z Joanną Jodełką

Gostyń

- „Zamki i pałace w Polsce” – wystawa
- Niedziela w bibliotece – wernisaż wystawy „Kraina mlekiem i miłością płynąca”
- Finał konkursu pięknego czytania – współpraca z Zespołem Szkół w Żyto-
wiecku
- Uroczystość 70-lecia Biblioteki Publicznej Miasta i Gminy w Gostyniu
z koncertem zespołu „Ensemble del passato”
- Spotkanie autorskie z Grzegorzem Skorupskim dla Gostyńskiego Uniwer-
sytetu Trzeciego Wieku
- Audycja w Programie I Polskiego Radia – „Jedyne takie miejsce – Gostyń”
z BPMiG w Gostyniu
- Zajęcia Pracowni Komiksowej prowadzone przez Witolda Tkaczyka
- Zajęcia Pracowni Literackiej prowadzone przez dr Małgorzatę Nawrocką-
Żarnecką

Grabów nad Prosną (pow. Ostrzeszów)

- Wernisaż wystawy podsumowującej projekt „Z ulicy Krańcowej aż po
krańce europejskiego świata... – Mobilność zagraniczna kadry Zespołu
Szkół nr 2 im. Przyjaźni Polsko-Norweskiej w Ostrzeszowie
- „Aktywny Senior” – kurs języka angielskiego
- Cykl zajęć interaktywnych z okazji 91. rocznicy urodzin Kubusia Puchatka
(także w Filii w Bukownicy)

Jutrosin (pow. Rawicz)

- Spotkanie z przewodnikiem regionalnym i autorem książek – Włodzimie-
rzem Ranoszkim na temat „Doliny Baryczy”
- Zebranie członków Stowarzyszenia „Razem dla Dubina” (Filia w Dubinie)
- „Dary Jesieni” – warsztaty manualno-plastyczne dla dzieci (Filia w Szkarad-
owie)
- „Wiersze znane i nieznane zawsze chętnie są recytowane” – IX konkurs
recytatorski dla dzieci
- Spotkanie autorskie z „kryminalistką” – Olgą Rudnicką
- Obchody Światowego Dnia Pluszowego Misia – m.in. inscenizacja przygo-
towana przez uczennice z gimnazjum do wiersza „Stary Zielony Miś” (Filia
w Szkaradowie)

Kalisz

- Spotkanie z Dorotą Masłowską połączone z promocją książki „Jak przejąć
kontrolę nad światem, nie wychodząc z domu”
- „Kaliska historia emigrantów Greków w XVIII i XIX wieku” – prelekcja Mar-
cyna Mikołajczyka – Kaliskie Towarzystwo Genealogiczne KALISIA

- „Biblioteka przestrzenią młodego człowieka” – zajęcia dla uczniów kl. VI i VII szkoły podstawowej (także w listopadzie)
- „Rodzinnemu Miastu – Pamiętamy o Marii Konopnickiej” – prelekcja i pokaz multimedialny dla uczniów Zespołu Szkół nr 7
- „Niska emisja i odnawialne źródła energii” – warsztaty ekologiczne – projekt realizowany przez Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Poznaniu (także Filia nr 4, Filia nr 5)
- Dialogi Literackie: „Warunek” Eustachego Ryłskiego – w ramach Dyskusyjnego Klubu Książki (Filia nr 4)
- „Witamy jesień” – pogadanka dla dzieci z przedszkola (Filia nr 7)
- „Piszemy mikroopowiadanie” – zajęcia edukacyjne dla dzieci z Koła Dziennikarskiego Szkoły Podstawowej w Korzeniewie (Filia nr 9)
- „Czytam tobie i sobie” – pogadanka, zwiedzanie biblioteki, wspólne granie w gry – spotkanie dla uczniów szkoły podstawowej (Filia nr 9 Oddział dziecięcy)
- „Obchodź się łagodnie ze zwierzętami” – pogadanka i prezentacja książek o zwierzętach dla dzieci z przedszkola – w ramach obchodów Światowego Dnia Zwierząt (Filia nr 9 Oddział dziecięcy)
- „Afrykańska przygoda” – przedstawienie teatryku kamishibai dla uczniów szkoły podstawowej – w ramach miejskich obchodów Roku Stefana Szolca-Rogozińskiego (Filia nr 9 Oddział dziecięcy; także w listopadzie)
- „Gałązka heliotropu” – XII międzyszkolny konkurs recytatorski dla uczniów powiatu kaliskiego (współorganizacja)
- Wystawy:
 - ~ „Z dziejów kaliskiego szkolnictwa”
 - ~ „Jestem z tych, którzy wiedzą, że Nauka jest czymś bardzo pięknym” Maria Skłodowska-Curie – dwukrotna laureatka Nagrody Nobla (Filia nr 2)
 - ~ „Biblioteki w Polsce” – autorska wystawa fotograficzna Marcina Galanta (Filia nr 3)
 - ~ „Nakręcanie na czytanie – Niestraszne opowieści dla dzieci” (Filia nr 5 Oddział dziecięcy)
 - ~ „Ex-libris – biblioteki publiczne w kolekcji Władysława Burdosza” (Filia nr 7)
 - ~ „Słowacki wysp tropikalnych” (Michał Choromański) – Rok Josepha Conrada-Korzeniowskiego (Filia nr 9)
 - ~ 50. rocznica śmierci Haliny Poświatowskiej (Filia nr 16)

Kępno

- „Książka, którą zabrałem na wakacje” – finał konkursu literackiego dla dzieci i młodzieży

Kiszkowo (pow. Gniezno)

- Współorganizacja wraz ze Stowarzyszeniem Rehabilitacyjno-Kulturalnym Słoneczny Promyk Kiszkowo wycieczki turystycznej do Torunia i Inowrocławia

Kłecko (pow. Gniezno)

- Udział w Ogólnopolskiej Akcji Kinder Mlecznej Kanapki – Przerwa na wspólne czytanie

Kościan

Miejska Biblioteka Publiczna Kościan

- Z okazji Międzynarodowego Dnia Muzyki spotkanie z książką Herve Tullet „Och! Książka pełna dźwięków” – dla grup przedszkolnych
- „Psia historia – Dżok” – zajęcia dla uczniów kl. I-III z okazji Światowego Dnia Zwierząt
- Z cyklu *Z historią przy kawie*: „Ceremoniał i dwór papieski – zapomniany blask” – wykład dr. Emiliana Prałata
- Towarzystwo Miłośników Ziemi Kościańskiej: „Dylematy kształcenia na poziomie wyższym” – wykład prof. Jacka Mizerki
- Spotkanie autorskie z Jarosławem Kretem – dziennikarzem telewizyjnym i fotoreporterem, autorem licznych reportaży i filmów dokumentalnych o tematyce podróżniczej
- Spotkanie dla młodzieży w klubie czytelniczym „O wszystkim i o niczym”

Biblioteka Gminy Kościan z/s w Kiełczewie

- „Zwierzęta w poezji” – spotkania z uczniami klas II-VI oraz najmłodszą grupą przedszkolną (3-latki) z okazji obchodzonego w Szkole Podstawowej w Kiełczewie Światowego Tygodnia Zwierząt
- „Jakie dobre wiatry was tu sprowadzają” – zajęcia z bajkoterapii dla grupy Biedronek (Filia Racot)
- „O krótkowzrocznej żyrafie” – zajęcia z bajkoterapii dla grupy Pszczołek (Filia Racot)

Koźmin Wielkopolski (pow. Krotoszyn)

- „Nowa Koźmińska Biblioteka Czeaka” – zajęcia dla uczniów szkół podstawowych
- Wizyta gości z węgierskiej gminy Balatonmariofurdo – historia i formy pracy biblioteki
- Obchody 70-lecia istnienia placówki: spektakl „Księża” w wykonaniu Grupy Teatralnej 10,50 działającej przy Gimnazjum im. Zjednoczonej Europy w Koźminie Wlkp.

- Spotkanie autorskie z Wiesławem Drabikiem – dla uczniów klas II szkół podstawowych

Krobia (pow. Gostyń)

- Blok programów „Miesiąc Bibliotek Szkolnych” (konkursy, wystawki, gazetki, bicie rekordu odwiedzin w bibliotece) – współpraca z biblioteką szkolną (Filia w Pudliszkach)

Krotoszyn

- „Wieczór z astronomią” – wykład dr. Ireneusza Włodarczyka oraz „Co robi astronom?” oraz wernisaż wystawy fotografii astronomicznej Zdzisława Pautera
- Promocja XIII tomu „Krotoszyn i okolice” (organizacja TMiBZK)
- W cyklu wykładów „Wiara, nauka, sens – kultura europejska wobec spraw ostatecznych”:
 - ~ „Ewangelicy w Krotoszynie” – wykład Piotra Mikołajczyka
 - ~ „Reformacja – jej wpływ na historię Niemiec i Europy Zachodniej” – wykład Jacka Kępy
- Mini Galeria: wystawa obrazów Anny Ziemiańskiej z Krotoszyna
- Happening „Słowo podbija świat” – przy współpracy ze Stowarzyszeniem Przyjaciół Szkoły na Błoniu, promowanie zadania współfinansowanego przez Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z programu Partnerstwa dla książki (Oddział dla Dzieci i Młodzieży)
- „Słowo podbija świat” – warsztaty dziennikarskie z Krzysztofem Koziółkiem (Oddział dla Dzieci i Młodzieży, Filia)
- Spotkanie autorskie z Jakubem Skworzem „Adaś Mickiewicz – łobuz i mistrz” – spotkanie dla uczniów klas IV-VI szkół podstawowych (Oddział dla Dzieci i Młodzieży)
- Konkurs czytelniczy „Charlie i spółka” dla uczniów klas V-VI szkół podstawowych (Oddział dla Dzieci i Młodzieży)
- „Moja ulubiona postać z bajki” – konkurs plastyczno-literacki (Filia)
- „17 zalet czytania książek” czyli „Książka w każdym domu” – spotkanie dla uczniów kl. III (Filia)
- „Najciekawsza obwoluta do książki” – rozstrzygnięcie konkursu plastycznego (Filia)

Krzemieniewo (pow. Leszno)

- Lekcje regionalne: „Kiszenie kapusty” – dla przedszkolaków, uczniów kl. I, dzieci ze Specjalnego Ośrodka Szkolno-Wychowawczego (Izba Regionalna w Pawłowicach)

- „Jabłko w każdym przypadku” – spotkanie regionalne (Izba Regionalna w Pawłowicach)
- Spotkania Koła Twórczych Czytelniczek – wykonanie herbaciarek (Filia w Pawłowicach)
- Wystawy:
 - ~ „Nasz Wielki Rodak” (Filia w Nowym Belęcinie)
 - ~ „Idźmy naprzód z nadzieją” (Filia w Garzynie)

Krzywiń (pow. Kościan)

- „Klub Kobiet z Pasją” – tworzenie wieńców i bukietów z suszonych kwiatów na Dzień Wszystkich Świętych
- „Zajęcia plastyczne” – cotygodniowe spotkania z dziećmi i młodzieżą
- „Ośmiorniczki i żabki” – prace plastyczne z tępim orzechów (Filia Bieżyń)
- „Duszki, pająki i nietoperze” – w mrocznym, ale pogodnym klimacie wykonanie prac do książki „Z serii z dreszczykiem” (Filia Bieżyń)
- „Symbol Wolności – Tadeusz Kościuszko” – wystawa w 200. rocznicę śmierci Tadeusza Kościuszko (Filia Jerka)
- „Dzieci rodzą się ze skrzydłami. Nauczyciele pomagają im je rozwinąć” – spotkania w przedszkolu z okazji Dnia Edukacji Narodowej (Filia Jerka)
- „Zajęcia piątkowe” – zajęcia dydaktyczno-manualne dla dzieci (Filia Lubiń):
 - ~ „Kolory jesieni” – wykonanie zwierząt polnych i leśnych z kolorowych liści
 - ~ „Październik miesiącem Różańca Świętego” – wykonanie różańców (grupa starsza)
 - ~ „Kasztanowe zoo” – wykonanie zwierząt z kasztanów
 - ~ „Tęczowe parasolki” – wykonanie parasolek w kolorze tęczy
 - ~ „Kaprasy deszczowej chmurki” – wykonanie pierzastych chmurek
- „Październik Miesiącem Różańca Świętego” – wystawa prac przygotowanych na zajęciach piątkowych w Opactwie Benedyktynów w Lubiniu (Filia Lubiń)

Leszno

- Wystawy:
 - ~ „Z książką w tle” – wystawa prac członków Sekcji Leszczyńskich Plastyków przy Miejskim Ośrodku Kultury (Biblioteka Dworcowa; także w listopadzie)
 - ~ „4 do 100. Henryka Derwicha” – wystawa grafik i rysunków współtwórcy tygodnika satyrycznego „Kaktus” oraz autora rubryk humorystycznych w wielu czasopiśmie w kraju i zagranicą. Henryk Derwich przez wiele lat był związany z Leszmem. Tutaj pobierał naukę w szkole po-

- wszechnej i gimnazjum Komeńskiego (Galeria za Regałami; także w listopadzie)
- „60. Pana Romka” – urodziny Romana Jankowskiego w ramach cyklu „Żużlowe spotkania”; prowadzenie: Wiesław Dobruszek
 - „Szklane domy, utopia czy wizja przyszłości. Budowniczowie II RP” – spotkanie z dr. Jarosławem Tomasiewiczem oraz z dr. Rafałem Sierchułą ph. „Obóz narodowy w Wielkopolsce do 1939 r.” w ramach programu „Literacka podróż przez dzieje Polski” dofinansowanego ze środków MKiDN
 - „Fajna Ferajna” – spotkanie autorskie dla dzieci z Moniką Kowaleczko-Szumowską, w ramach projektu „Literacka podróż przez dzieje Polski”
 - „Jak ubierano się na co dzień, a jak od święta w dwudziestoleciu międzywojennym” – wykład dr Kamili Szymańskiej dla młodzieży w ramach projektu „Literacka podróż przez dzieje Polski”
 - „Do ciebie poprzez czas” – spotkanie poetycko-muzyczne w 50. rocznicę śmierci Haliny Poświatowskiej z udziałem poetów: Martyny Mąkowicz, Danki Sikorskiej, Katarzyny Zmysłowskiej, Gabriela Roszaka, Sabiny Klak. Oprawa muzyczna: Agata Nadrowska, Wojciech Danielczyk
 - Spotkanie autorskie z Rafałem Ziemkiewiczem – publicystą, autorem książek m.in. „Złowrogi cień Marszałka” w ramach programu „Literacka podróż przez dzieje Polski”
 - Spotkanie autorskie z Łukaszem Koniecznym – pisarzem, autorem książki „Marcel”
 - „Polscy superbohaterowie – Rotmistrz Witold Pilecki” – spotkanie dla dzieci z Małgorzatą Strękowską-Zarembą w ramach programu „Literacka podróż przez dzieje Polski”
 - „500 lat Reformacji... i co dalej” – wykład zorganizowany przez Świecki Ruch Misyjny „Epifania”
 - „Spotkanie z Nepalem” – w ramach cyklu „Kultura i historia państw” (współorganizator: Fundacja Centrum Aktywności Twórczej)
 - „Teraz niebiesko już jest” – spotkanie autorskie oraz promocja książki Martyny Mąkowicz
 - „Kwiat wycięty z raj” – promocja nowego tomiku poezji Sabiny Klak; oprawa muzyczna: Dr Macki Band
 - „List w literaturze” – wykład dr Małgorzaty Halec dla członków Uniwersytetu Trzeciego Wieku
 - Społeczna zbiórka książek – zbiórka książek dla Oddziału Pediatrycznego Wojewódzkiego Szpitala Zespołowego w Lesznie. Akcja została ogłoszona przez Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich Oddział Wielkopolski

Lipno (pow. Leszno)

- Spotkanie autorskie z Małgorzatą Strękowską-Zarembą dla uczniów klas V-VI szkoły podstawowej, w ramach programu „Literacka podróż przez dzieje Polski” (Filia w Wilkowicach)

Łubowo (pow. Gniezno)

- Dzień Ziemniaka – wystawa prac, gry, zagadki oraz degustacja ziemniaczanych potraw
- Wystawa kolekcji Wojciecha Śmieleckiego – Tadeusz Kościuszko – pocztówki polskie i zagraniczne, monety i banknoty kolekcjonerskie, książki

Mikstat (pow. Ostrzeszów)

- „Urodziny Kubusia Puchatka” – konkurs plastyczny

Nowy Tomyśl

- „W sieć wikliny zaplątany” – wernisaż prac z wikliny autorstwa Rafała Górczyńskiego i jego uczniów z Zespołu Szkół w Jaworze; dedykacja muzyczna: Rafał Putz i jego autorskie kompozycje (Galeria na Piętrze)
- Z cyklu *Czwartkowe wieczory literacko-muzyczne*: Rosyjskie nuty w bibliotece – recital piosenek rosyjskich w wykonaniu Andrzeja Lajborka zatytułowany: „W naszym domu”
- Z cyklu *Spotkania z przyrodą*: „O tożsamości miejsca” – spotkanie z cyklu prowadzonego przez panów – z brodą i bez brody, od biologii i przyrody – Adama Rybarczyka i Rafała Putza, którzy mówili o tożsamości miejsca i naszej przyrody
- Z cyklu *Godziny dla Rodziny*: „Komputerowy ćpun – o tym, jak nie przegrać życia” – spotkanie Krzysztofa Piersy, autora książki „Komputerowy ćpun” z rodzicami i młodymi graczami (Strefa Koloru)
- „Konopnicka Dzieciom” – konkurs czytelniczy, w którym I miejsce *ex aequo* zajęli: Julia Kaczmarek i Grzegorz Szymkowiak, II miejsce – Milena Stankiewicz, a III – Julia Kuraś (Filia w Borui Kościelnej)
- Jesienne warsztaty mehendi – warsztaty zdobienia ciała henną prowadzone przez Klaudynę Bronowską

Oborniki

- „Huculszczyzna – karpacka Atlantyda” – spotkanie autorskie z Michałem Kruszoną
- „Co nam zostało z tych lat...” – koncert w wykonaniu Bogdana Chołdrycha – akordeon, Bernarda Stielera – skrzypce, Antoniego Żuromskiego – gitara i śpiew
- „Arktyka okiem kobiety” – spotkanie autorskie z Ewą Grewling

- Seminarium dla bibliotekarzy z powiatu obornickiego; wykład Rafała Grzeni „O współczesnym reportażu wojennym”
- Wystawy:
 - ~ „ZNP – nasze dzieje w fotografii”
 - ~ „40 lat Cantileny”
- 50 lat przygody Czesława Karolczaka z muzyką – koncert
- Warsztaty z Mądrą Sową:
 - ~ Październikowe ptasie sprawy
 - ~ Nitka babiego lata smutkiem oplata

Ostrowite (pow. Słupca)

- Warsztaty ze zmysłoplastyki – tworzenie ciastoliny

Ostrzeszów

- Spotkanie autorskie dla dorosłych z Barbarą Gruszką – trenerką mentalną, pasjonatką życia, blogerką, autorką książki „Jak w 7 krokach odkryć prawdy życiowe i zrozumieć sens życia”
- Dzień Patrona Biblioteki – Stanisława Czernika połączony z otwarciem wystawy „Wspomnienia z wakacyjnych wojaży” członków Polskiego Związku Emerytów, Rencistów i Inwalidów w Ostrzeszowie
- „Wieczór japoński” – spotkanie dla dorosłych z podróżnikiem Bolesławem Grabowskim
- Gminny Konkurs Plastyczny z okazji I Ostrzeszowskich Targów Książki „Zaczytani w Ostrzeszowie” dla uczniów z klas IV-VII szkół podstawowych na plakat promujący wydarzenie (Oddział Dziecięcy)
- Zajęcia edukacyjno-czytelnicze dla grupy przedszkolnej z okazji Dnia Kundelka (Filia w Siedlikowie)

Pakośław (pow. Rawicz)

- „Dobrem zło zwyciężył” – wystawa poświęcona Błogosławionemu Księdzu Jerzemu Popiełuszcze

Pępowo (pow. Gostyń)

- Spotkanie autorskie z Wiesławem Drabikiem – dla dzieci

Piaski (pow. Gostyń)

- „Sympatyczne żabki” – wystawa i zajęcia literackie

Pleszew

- Warsztaty z kodowania z Karoliną Walecką, trenerką z Fundacji Rozwoju Społeczeństwa Informacyjnego
- „Co w literaturze angielskiej piszczy?” – wykład Magdaleny Genow-Jopek w ramach Bibliotecznego Saloniku Kulturalnego

- Spotkanie autorskie ze Sławomirem Koprem
- Świąto Biblioteki – festyn czytelniczy kończący realizację projektu Biblioteczna Akademia Rozmaitości

Pogorzela (pow. Gostyń)

- Spotkanie autorskie z Michałem Larkiem – dla młodzieży

Poniec (pow. Gostyń)

- Artystyczne dusze” – zajęcia plastyczne dla dzieci
- „Bujać w obłokach z muzyką w tle...” – wieczór poetycko muzyczny Sabiny Klak i zespołu Mus Trio
- Spotkanie autorskie z Jakubem Skworzem (Filia w Żytowiecku)

Powidz (pow. Słupca)

- Wystawa makiet o tematyce Powstania Wielkopolskiego wykonanych z klocków lego

Rawicz

- „Kubuś i Przyjaciele”, „Jesień Kubusia” oraz „Koziołek Matołek wyrusza w świat” – spotkania z Teatrem „KRAK- ART”
- Spotkanie z Anną Uszyńską i bohaterem bajek „Ciekawski Gorge” połączone z warsztatami
- Galeria Jednego Obrazu: „Koło” H. Murkowskiej
- Poranki w Bibliotece „Jesień w parku”: kolorowanie liści i jeża, kolory w parku, czytanie bajek

Rozdrażew (pow. Krotoszyn)

- Uroczystość z okazji 70. rocznicy powstania Gminnej Biblioteki Publicznej w Rozdrażewie; w programie m.in.: koncert zespołu „Malwina Paszek & Tomasz Grdeń, czyli Ludożercy z innej wsi”
- Spotkanie autorskie z Martą Kielczyk, dziennikarką radiową i telewizyjną, autorką książki „Wpadki. Grzechy językowe w mediach”
- Spotkanie autorskie ze Sławomirem Koprem, pisarzem, autorem książek z zakresu historii

Słupca

- Rozstrzygnięcie powiatowego konkursu plastycznego „Widok z mojego okna”

Strzałkowo (pow. Słupca)

- Zajęcia Strzałkowskiego Uniwersytetu Trzeciego Wieku:
 - ~ „Piekło, Ziemia, Niebo – Kambodża, Laos, Tajlandia” – wykład Marka Pindrala

- ~ Wyjazd do Miłostawa na spotkanie autorskie z Krzesimirem Dębskim, autorem książki „Nic nie jest w porządku. Wołyń – moja rodzinna historia” oraz koncert pieśni i piosenek do wierszy W. Szymborskiej, S. Barańczaka, a także pieśni i piosenek filmowych w wykonaniu Anny Jurkiewicz i Krzesimira Dębskiego

Swarzędz (pow. Poznań)

- „Cudze chwalicie, swego nie znacie” – wystawa prac nagrodzonych w konkursie fotograficznym (Galeria Wielokropek)
- Warsztaty scenariuszowe ze Zbigniewem Maserakiem – dla młodzieży ze szkoły podstawowej
- „O poezji, grzechu i... księżnej Daisy” – wieczór poetycko-muzyczny ze Zbigniewem Niedźwieckim Ravicz
- „Autobusem przez linię frontu – opowieść o dombaskim konflikcie” – spotkanie z Filipem Falińskim – dla młodzieży
- „Gruzja z dzieckiem” – wystawa prac Alicji Szeloch
- „Madagaskar. Ósmy kontynent” – spotkanie z Piotrem Kowalczykiem – dla niepełnosprawnych

Śmigiel (pow. Kościan)

- „Śmigielaczek” – zajęcia zabawowo-ruchowe dla dzieci w wieku od 1 do 2 lat (także w listopadzie)
- „Klub Maluszka” – zajęcia zabawowo-ruchowe dla dzieci w wieku 2-3 lat (także w listopadzie)
- „Maluszki” – grupa zabawowa: „Jakie dary niesie jesień” – zajęcia zabawowo-ruchowe dla dzieci od 2 do 3 lat i ich rodziców (Filia w Czaczu; także w listopadzie)
- Warsztaty biblioteczne dla przedszkolaków:
 - ~ „Poznajemy warzywa” – na podstawie wiersza „Na straganie” Jana Brzechwy
 - ~ „Świętujemy Dzień Kundelka”

Turek

- Bajkowy mural w bibliotece – warsztaty plastyczne (także w listopadzie)
- „Europejski Tydzień Kodowania – wszyscy jesteśmy programistami” – zajęcia dla dzieci
- „Przygody jeża spod miasta Zgierza” – zajęcia literacko – plastyczne.
- Palcem malowane – jesienne warsztaty dla maluszków
- Jeż i wiewiórka – zajęcia plastyczne
- „Grzybobranie” – zajęcia literacko-plastyczne
- Bohaterowie wielkiego ekranu – Dzwoneczek

- Spotkania z szachami (także w listopadzie)
- Robotyka WeDo – warsztaty dla dzieci (także w listopadzie)
- Bibliosmyki – zajęcia dla dzieci (także w listopadzie)
- Program 50+:
 - ~ „Jak nie dać się grypie” – spotkanie z lekarzem Patrykiem Wodzińskim
 - ~ „Profilaktyka raka piersi” – spotkanie z Zofią Marc, Prezesem Konińskiego Klubu „Amazonki”

Wijewo (pow. Leszno)

- Spotkanie autorskie z Małgorzatą Strękowską-Zarembą dla uczniów kl. III gimnazjum, w ramach programu „Literacka podróż przez dzieje Polski” dofinansowanego ze środków MKiDN

Włoszakowice (pow. Leszno)

- „Barwy jesieni” – ogłoszenie konkursu plastycznego dla kl. I-III szkoły podstawowej (współorganizacja)
- „80. rocznica śmierci Bolesława Leśmiana” – wystawa (Filia Bukówiec Górny)
- „Urodziny Kubusia Puchatka” – wystawa (Filia Krzycko Wielkie)

Zagórów (pow. Słupca)

- Wystawa numizmatów i znaczków pocztowych z wizerunkiem Jana Pawła II z kolekcji Jana Kloca
- Spotkanie autorskie z Agnieszką Lis
- Zajęcia w ramach akcji Tydzień Kodowania – uczniowie zerówki
- Kodowanie bez prądu w bibliotece – zajęcia dla klas pierwszych

Zduny (pow. Krotoszyn)

- „Fantazje na każdą okazję”:
 - ~ „Historie rodzinne – drzewo genealogiczne mojej rodziny” na podstawie książki Grzegorza Kasdepke
 - ~ Sznurkowe opowieści na podstawie książki R. Jędrzejewskiej-Wróbel i A. Żelewskiej
- „W kolorowym świecie dzieci...” rozmowa o tolerancji i akceptacji – zajęcia biblioterapeutyczne
- „Najpiękniejszy książek świat” – spotkanie z uczniami kl. I
- „Konarzew – ludzie, miejsca pamiętki” – wystawa fotograficzna zorganizowana w ramach projektu „Wielkopolska oś czasu” (Konarzew)
- „Makaton – alternatywne metody komunikacji” – warsztaty dla młodzieży z Ośrodka Szkolno-Wychowawczego w Konarzewie
- III Bal Świąteczny w bibliotece – alternatywa dla Halloween (Konarzew)

Listopad

Bojanowo (pow. Rawicz)

- Spotkania autorskie – Wioletta Piasecka, Wanda Szymanowska, Joanna Krzyżanek
- Biesiada narodowa

Borek Wielkopolski (pow. Gostyń)

- Poranek patriotyczny w Bibliotece – międzypokoleniowe spotkanie z okazji Narodowego Święta Odzyskania Niepodległości (przedszkolaki i seniorzy)
- Spotkanie autorskie Grażyną Bąkiewicz
- Tydzień Pluszowych Misiów – zajęcia edukacyjne dla grup przedszkolnych z okazji Światowego Dnia Pluszowego Misia
- Spotkanie z podróżnikiem Robertem Czerniakiem

Czempiń (pow. Kościan)

- „Ciapkowo” – spotkanie autorskie dla dzieci z Wandą Szymanowską
- „Piękna nasza Polska cała – z biegiem Wisły” – warsztaty przygotowane z myślą o Święcie Niepodległości dla najstarszych grup przedszkolnych oraz klas wczesnoszkolnych
- Czytanie opowiadania (kamishibai) „Opowiadanie o Wiśle” połączone z pracami plastycznymi
- Święto Pluszowego Misia: „Oklapnięte uszko mam” – spotkanie dla dzieci, zajęcia plastyczne
- „Radosne Pierniki” – ogłoszenie konkursu świątecznego
- Spotkanie z pisarką Olgą Rudnicką

Czerniejewo (pow. Gniezno)

- „Bajkowy wieczór” – impreza literacka dla dzieci
- Spotkanie autorskie z Karolem Soberskim
- „Autoportret z Misiem” – konkurs plastyczny z okazji Dnia Pluszowego Misia
- „Misiowe mrużanki” – przedstawienie Teatru Latarenka
- „Dzień Jeża” – zajęcia literacko-plastyczne dla dzieci (Filia Żydowo)
- „Perypetie pluszowego misia” – przedstawienie Teatru Arlekin (Filia Żydowo)
- „Laurka dla Misia” – konkurs z okazji Dnia Pluszowego Misia (Filia Żydowo)
- „Życie na pełnej petardzie, Dasz radę i o innych książkach ks. Jana Kaczkowskiego” – prelekcja w kawiarence dla seniora (Filia Żydowo)

Dobrzyca (pow. Pleszew)

- „Najpiękniejszy portret Pippi” – konkurs plastyczny z okazji 105. rocznicy urodzin Astrid Lindgren
- Andrzejki – andrzejkowy wieczór wróżb dla najmłodszych czytelników

Doruchów (pow. Ostrzeszów)

- Spotkanie czytelników z Bolesławem Grobelnym, autorem książek, regionalistą
- „Skąd się wzięła Wisła?” – warsztaty dla przedszkolaków z okazji Roku Wisły
- „Nie do wiary! W bibliotece kryją się czary!” – spektakl Teatru MASKA promujący czytelnictwo – dla przedszkolaków i dla klas III szkoły podstawowej
- Dzień Pluszowego Misia w naszej Bibliotece – spotkania przedszkolaków z pluszowym misiem, bohaterem książek dla dzieci; włączenie się do akcji „Podaruj misia dzieciom z Przylądka Nadziei”

Gniezno

- Offeliada Dzieciom – cykl imprez zorganizowanych w ramach XI Festiwalu Filmowego Offeliada
 - ~ „Obudź w sobie film” – konkurs filmowy dla dzieci
 - ~ „Warsztaty filmowe dla dzieci” – spotkanie z gościem festiwalu Piotrem Krupą
 - ~ „Dawno temu w filmie” – impreza filmowo-czytelnicza dla dzieci
- „Polscy superbohaterowie” – spotkanie czytelnicze dla dzieci połączone z prezentacją książek o tematyce patriotycznej – „Nasza paczka i niepodległość. O sześciu polskich świętach” autorstwa Zofii Staneckiej, „Kto ty jesteś” Joanny Olech i serii „Polscy superbohaterowie”, które stały się tematem rozmowy o patriotyzmie, barwach narodowych i polskości
- „Jestem sobie mały miś” – impreza czytelnicza dla najmłodszych czytelników z okazji Światowego Dnia Pluszowego Misia, połączona z wystawą prac plastycznych przedszkolaków
- Spotkanie autorskie z Elżbietą Gałęzewska-Krasińską w ramach klubu czytelniczego BPMG „Trzy kwadransy z książką”
- „Mowa drzew” – wernisaż wystawy malarstwa Zdzisława Niteckiego
- „Nasze wędrówki po Europie” – wernisaż wystawy fotograficznej Klubu Foto 50+

Gołuchów (pow. Pleszew)

- „Prawa zwierząt – zajęcia edukacyjno-plastyczne dla dzieci” (Oddział dla Dzieci)
- „Dzień Postaci z Bajek” – zajęcia literacko-edukacyjne dla przedszkolaków (Oddział dla Dzieci)
- Warsztaty literackie z Sylwią Chutnik
- Warsztaty pisania w Internecie z Magdaleną Rusnok

- Recital Poetic Light: „Zacznijmy od wierszy...” – wykonanie Magdalena Gładkowska (recytacja) i Joanna Gogulska (muzyka)
- Podsumowanie projektu „Między rzeczywistością a wyobraźnią – twórcze spotkania z literaturą w bibliotece” – spektakl teatralny „Witajcie w naszej bajce”, otwarcie wystawy poprojektowej, gry i zabawy dla dzieci (Oddział dla Dzieci)
- Dzień Misia w Bibliotece – zajęcia dla przedszkolaków z okazji święta Pluszowego Misia: głośne czytanie, warsztaty plastyczne: malowanie misiów z masy solnej, wyklejanie kolorowym papierem itp. (Oddział dla Dzieci; filie Kościelna Wieś i Tursko)

Gostyń

- Warsztaty literackie z Piotrem Witoniem
- Spotkanie autorskie z Grażyną Bąkiewicz dla młodzieży
- Blok programów edukacyjnych związany z obchodami Światowego Dnia Pluszowego Misia (wystawa misiów, książek o misiach, zajęcia dla gostyńskich przedszkoli i szkół)
- Galeria Obrazów podopiecznych Środowiskowego Domu Samopomocy
- „Nie truj swoich bliskich” – konkurs ekologiczny dla dzieci przy współpracy ze Strażą Miejską
- „O antykach na stole... i nie tylko” – spotkanie GUTW z antykwariuszem Jerzym Tomaszewskim
- Pracownia Komiksowa – zajęcia z Witoldem Tkaczykiem i Filipem Bąkiem
- Pracownia Literacka – zajęcia z dr Małgorzatą Nawrocką-Żarnecką
- Niedziela w bibliotece – „Rok 1984”
- Spotkanie autorskie z Agnieszką Frączek dla dzieci (Filia w Daleszynie)

Kalisz

- Spotkanie filatelistów z okazji jubileuszu 150. rocznicy urodzin marszałka Józefa Piłsudskiego
- „Są ludzie i są prace ludzkie... – Marszałek Józef Piłsudski w dokumentacji pocztowej” – prezentacja multimedialna oraz wystawa autorstwa dr. inż. Jerzego Dudy
- „O literackim Ostrowie Wielkopolskim, czyli jak z prowincji przyrządza się metropolię świata” – spotkanie z Witoldem Banachem
- „Metamorfozy miasta” – prezentacja multimedialna dla uczniów szkoły podstawowej
- Światowy Dzień Pluszowego Misia – pogadanka dla najmłodszych (Filia nr 1 Oddział dziecięcy; Filia nr 2)
- „Jak powstaje książka” – pogadanka dla dzieci z przedszkola (Filia nr 1 Oddział dziecięcy)

- „Władysław Bełza: poeta małych Polaków” – pogadanka dla dzieci przed-szkolnych (Filia nr 2)
- Dialogi Literackie: „Dzienniki kołymskie” Jacka Hugo-Badera – w ramach Dyskusyjnego Klubu Książki (Filia nr 4)
- „Wojtek, żołnierz bez munduru” – pogadanka dla dzieci z przedszkola (Fi-lia nr 5 Oddział dziecięcy)
- „Urodziny misia” – spotkanie z okazji Światowego Dnia Pluszowego Misia dla uczniów szkoły podstawowej (Filia nr 5 Oddział dziecięcy)
- „Afrykańska przygoda” – w ramach miejskich obchodów Roku Stefana Szolca-Rogozińskiego – przedstawienia teatryku kamishibai dla dzieci przedszkolnych (Filia nr 9 Oddział dziecięcy)
- „Bajka o księciu Husajnie i łątającym dywanie” – przedstawienia teatryku kamishibai dla dzieci ze szkoły podstawowej (Filia nr 9 Oddział dziecięcy)
- „Szukając Marudka”, „Rower Walentynki”, „Przygody Myszki Pippi”, „Le-genda o Skarbniku” – przedstawienia teatryku kamishibai dla dzieci przedszkolnych (Filia nr 9 Oddział dziecięcy)
- Wystawy:
 - ~ Wystawa dziecięcych prac plastycznych z okazji Światowego Dnia Plu-szowego Misia (Filia nr 1 Oddział dziecięcy)
 - ~ „Chłopcy malowani. Poezja i proza Legionów Polskich” – wystawa w ra-mach obchodów Roku Józefa Piłsudskiego (Filia nr 4)

Kępno

- Spotkanie autorskie z pisarzem Markiem Krajewskim

Kiszkowo (pow. Gniezno)

- Współorganizacja wraz ze Stowarzyszeniem Rehabilitacyjno-Kulturalnym Słoneczny Promyk Kiszkowo spotkania andrzejkowego

Kłecko (pow. Gniezno)

- Warsztaty bajkoterapeutyczne – Emocjo-bajki, czyli świat dziecięcych emocji – zajęcia dla dzieci

Kościan

Miejska Biblioteka Publiczna

- XL Międzynarodowy Listopad Poetycki – lekcje poetyckie w szkołach z udziałem poetów: Piotra Prokopiaka, Barbary Tylman, Jerzego Zimnego (współorganizacja ze Związkiem Literatów Polskich – Oddział w Poznaniu)
- „Witajcie w naszej bajce” spotkanie dla grup przedszkolnych z okazji Mię-dzynarodowego Dnia Postaci z Bajek
- „Nadchodzi Pippi” – interaktywny spektakl z elementami języka angielskiego w wykonaniu teatru Tak – dla dzieci w wieku 6-10 lat

- „Różni ale tacy sami” – spotkanie kształtowania postaw tolerancji u dzieci z okazji Dnia Tolerancji dla uczniów klas I-III
- W cyklu *Z historią przy kawie*: „Śmierć – czy tylko poważna i straszna?” – wykład dr. Emiliana Prałata
- Spotkanie autorskie z Arkadiuszem Niemirskim, powieściopisarzem, satyrykiem i dziennikarzem – dla uczniów klas V-VIII
- Towarzystwo Miłośników Ziemi Kościańskiej: „WILK (Canis Lupus) w Polsce” – wykład Ireneusza Krzysiaka i Zdzisława Witkowskiego

Biblioteka Publiczna Gminy Kościan z/s w Kiełczewie

- „Misie lubią dzieci, dzieci lubią misie” – Światowy Dzień Pluszowego Misia
- Występy kukielkowe „Jaś i Małgosia” oraz „Dary czterech wróżek” dla dzieci z miejscowego przedszkola w wykonaniu Koła Bibliotecznego
- Światowy Dzień Misia – zajęcia popołudniowe dla dzieci (Filia Racot)
- „Jak złapać spadającą gwiazdkę” – zajęcia w ramach Dnia Pluszowego Misia dla sześciolatków (Filia Racot)
- Urodziny pluszowego Misia z grupą pięciolatków (Filia Racot)
- „Światowy Dzień Pluszowego Misia w bibliotece z przedszkolakami” – zajęcia literacko-plastyczne dla dzieci (Filia Stary Lubosz)
- „Urodziny Pluszowego Misia w bibliotece” – zajęcia literacko-plastyczne dla uczniów kl. I-III (Filia Stary Lubosz)
- Święto Niepodległości – spotkanie dla uczniów klas III szkoły podstawowej w Starej Przysiece Drugiej; rozmowa na temat Święta Niepodległości oraz symboli i barw narodowych; wykonanie flagi oraz plakatu o tematyce patriotycznej (Filia Widziszewo)
- Jak dbać o książkę? – spotkanie połączone z zajęciami plastycznymi (Filia Widziszewo)

Koźmin Wielkopolski (pow. Krotoszyn)

- Spotkanie autorskie z Magdaleną Kordel
- Światowy Dzień Pluszowego Misia:
 - ~ zajęcia dla grup przedszkolaków
 - ~ „Miś – bohater wielu książek” – zajęcia dla uczniów szkoły podstawowej
- „Muzyczny relaks” – biesiada dla koźmińskich seniorów

Krobia (pow. Gostyń)

- „Są ludzie i chwile, których się nie zapomina” – Poetyckie Zaduszki
- Spotkanie z podróżnikiem Robertem Czerniakiem
- Gminny konkurs recytatorski – współpraca z biblioteką szkolną (Filia w Pudliszkach)

Krotoszyn

- Prelekcje prozdrowotne – dr. Maciej Hoffmann (we współpracy z Uniwersytetem Trzeciego Wieku)
- Powiatowy Konkurs Czytelniczy „Stanisław Wyspiański – życie i twórczość” – dla uczniów szkół ponadgimnazjalnych powiatu krotoszyńskiego
- Spotkanie autorskie z Magdaleną Kordel
- Spotkanie z Krzysztofem Piersą, autorem książki „Komputerowy ópun” – dla uczniów gimnazjów i szkół ponadgimnazjalnych
- Podsumowanie projektu „Krotoszyn łączy pokolenia” (UTW, PCPR, Stowarzyszenie „Szansa”)
- Światowy Dzień Pluszowego Misia – spotkania z przedszkolakami, czytanie bajek i zajęcia okołoliterackie (Oddział dla Dzieci i Młodzieży)
- „Tropem niesamowitych istot” – konkurs czytelniczy dla uczniów szkół gimnazjalnych (Oddział dla Dzieci i Młodzieży)
- „Dlaczego warto odwiedzić Krotoszyn?” – wystawa pokonkursowa prac uczniów
- Jesienne wieczory nie mogą być nudne „Popołudnie detektywów”; prowadzący Krzysztof Petek (Zadanie współfinansowane przez MKiDN z programu Partnerstwa dla książki)
- Wystawy (Filie):
 - ~ Święto Niepodległości
 - ~ Dzień życzliwości i pozdrowień
 - ~ „Wróżby andrzejkowe”
- Światowy Dzień Pluszowego Misia – spotkania z przedszkolakami, czytanie bajek i zajęcia okołoliterackie (Filia)

Krzemieniewo (pow. Leszno)

- Wystawy: „Droga do wolności”, „Misiowe lekturki”
- Warsztaty plecionkarskie (Izba Regionalna w Pawłowicach)
- „Narodowe Święto Niepodległości” – wystawa (Filia w Pawłowicach)

Krzywiń (pow. Kościan)

- „Śpiewajmy Tobie Ojczyzno” – widowisko słowno-muzyczne z okazji Narodowego Święta Niepodległości połączone ze wspólnym śpiewaniem pieśni patriotycznych
- „Polskie symbole narodowe” – przeprowadzenie konkursu plastycznego z nagrodami
- „O królewnach, krasnalach i nie tylko” – spotkanie z grupami przedszkolnymi z okazji Dnia Postaci z Bajek; inscenizacja przeplatana zabawami, tańcem, konkursami

- „Każda myśl i czyn Józefa Piłsudskiego to służba ojczyźnie” – okolicznościowa wystawa
- „Przyjaciel wielu dzieci” – spotkanie z grupami przedszkolnymi z okazji Światowego Dnia Pluszowego Misia; prace plastyczne, konkurs
- „Droga otwarta do nieba, tym co służą Ojczyźnie” – wystawa z okazji Święta Niepodległości
- „Jesienne inspiracje” – wykonanie zajęczków z liści (Filia Bieżyń)
- „Andrzejki w Bibliotece” – popołudnie magii i czarów (Filia Bieżyń)
- „Dzień Jeża” – praca plastyczna, wystawa oraz opowieści o jeżu dla najmłodszych (Filia Bieżyń)
- „Międzynarodowy Dzień Postaci z Bajek” – zabawy, konkursy, tańce i opowieści bajkowe w przedszkolu (Filia Bieżyń)
- „11 Listopada” – wystawa (Filia Bieżyń)
- „Baletnice z papieru i tiulu” – praca plastyczna z dziećmi (Filia Bieżyń)
- „Witajcie w naszej bajce” – wystawa z okazji Światowego Dnia Postaci z Bajek (Filia Jerka)
- „W Krainie Bajki i Baśni” – zabawy oraz konkursy zaczerpnięte wprost z baśniowych historii – z okazji Dnia Postaci z Bajek
- „Mały Patriot” – spotkanie Klubu Motyli Książkowych poświęcone obchodom Święta Niepodległości (Filia Jerka)
- „Andrzejki” – wieczór wróżb i zabaw dla dzieci w wieku 4-11 lat (Filia Jerka)
- „Czy to jutro, czy to dziś, wszystkim jest potrzebny miś” – wystawa z okazji Dnia Pluszowego Misia (Filia Jerka)
- „Dzień Misia” z udziałem Krówki Bukietki oraz Prosiaczka Porcusa – misiose zabawy oraz konkursy dla dzieci (Filia Jerka)
- „Biblioteka, gry i Ty” – spotkania z grami stolikowymi (Filia Jerka)
- „Zajęcia piątkowe” – zajęcia dydaktyczno-manualne (Filia Lubiń):
 - ~ „Zła pogoda kapie woda” – wykonanie ilustracji do obecnej pogody (krepa – kuleczki)
 - ~ „Święto Niepodległości” – wykonanie flagi narodowej
 - ~ „Kolorowe śnieżynki” – wykonanie z papieru kolorowych śnieżynek
 - ~ „Świąteczne aniołki” – przygotowanie podbudowy do wykonania aniołków

Leszno

- Wystawy:
 - ~ „Sanktuarium Maryjne” – wystawa w ramach XXVII Leszczyńskich Dni Kultury Chrześcijańskiej ze zbiorów MBP w Lesznie (Galeria Recto Verso)
 - ~ „Generał Józef Haller. Błękitna armia” – wystawa z okazji Narodowego Święta Niepodległości (Galeria Lochy)

- Jazzowe zaduszki – koncert zespołu MUS Trio oraz Damiana Ruskowiaka
- „Wkład Polski w historię, kulturę i dziedzictwo Europy, ze szczególnym uwzględnieniem kwestii czeskiej” – konferencja oraz otwarcie wystaw: Jaroslav Hasek, oraz „Czeskie arcydzieła Santiniego” w ramach projektu „Czescy Bracia. Bibliotekarze ambasadorami Leszna w Czechach”. Zadanie realizowane przez SBP oddział w Lesznie, MBP w Lesznie i Krajská knihovna Vysočina w Havlickovym Brodzie współfinansowane przez Ministerstwo Spraw Zagranicznych RP w ramach konkursu Dyplomacja Publiczna 2017 – komponent „Współpraca w dziedzinie dyplomacji publicznej 2017”
- XXIII Dzień Leszczyński w ramach XL Międzynarodowego Listopada Poetyckiego – w Poranku poetyckim pod ratuszową wieżą udział wzięli: Geza Cseby, Oleksander Gordon, Franciszek Haber, Sabina Klak, Romuald Mieczkowski, Adam Lizakowski, Janusz Taranienko, Eleonora i Ryszard Biberstajnowie, Stanisław Kruk, Krystyna Grys, Maria Urban, Gabriel Roszak, Elżbieta Kuśnierek. Prezentacja wierszy; dyskusja czym jest poezja i w jakim kierunku zmierza; spotkania i lekcje poetyckie z młodzieżą z leszczyńskich szkół. Organizatorzy: MBP w Lesznie, SBP oddział w Lesznie oraz poznański oddział Związku Literatów Polskich
- „Mroczny świat Rzeczypospolitej Ludowej” – spotkanie z Ryszardem Ćwirlejem, autorem książek kryminalnych, w ramach programu „Literacka podróż przez dzieje Polski” dofinansowanego ze środków MKiDN
- Otwarcie Biblioteki Ratuszowej – działalność nowej agendy MBP w leszczyńskim Ratuszu, zainaugurowana koncertem zespołu „4mation”. Biblioteka Ratuszowa łączy funkcję tradycyjnej biblioteki z salonem literacko-muzycznym
- Ratuszowe spotkania z fraszką – z udziałem Danuty Bartosz, Marii Duszki, Pawła Buksalewicza
- Mini-konferencja z udziałem prof. Janusza Mierzwę „Życie codzienne urzędników w Drugiej Rzeczypospolitej” oraz dr. Mateusza Rodaka „Margines społeczny w okresie międzywojennym”, w ramach programu „Literacka podróż przez dzieje Polski”
- „W poszukiwaniu własnego rytmu. Jak spotkanie z książką może stać się przygodą” – nowy cykl; prowadzenie: Eleonora i Ryszard Biberstajnowie, oprawa muzyczna: Tomasz Biberstajn
- Koncert uczniów i nauczycieli Państwowej Szkoły Muzycznej w Lesznie; prowadzenie: Dominik Schulz
- „Ars poetica” – koncert zespołu Boogie Bron Band z cyklu „Wieczory u Brona”
- Recital Sary Kicińskiej z towarzyszeniem gitar Przemysława Maćkowiaka

- „Kościół opoką opozycji antykomunistycznej w Polsce” – mini konferencja dla młodzieży z udziałem ks. prof. Bernarda Kołodzieja i dr Elżbiety Wojcieszek, w ramach programu „Literacka podróż przez dzieje Polski”
- XV Sympozjum ewangelickie z cyklu „Ewangelicy w Lesznie”; prelegenci: dr Marcin Błaszowski „Luter to niezłych bajek naopowiadał”, ks. Walde-
mar Gabryś „Reformacja – geneza, rozwój, Leszno” (współorganizator:
Parafia Ewangelicko-Augsburska w Lesznie)
- „Jak wyglądało życie żaka Akademii Krakowskiej w Renesansie” – spotka-
nie z dr. Wiktoorem Szymborskim dla młodzieży, w ramach zadania „Lite-
racka podróż przez dzieje Polski”
- „Czy potrafimy razem cieszyć się z naszej Niepodległości?” – spotkanie
z cyklu „Obywatelskie czwartki”
- „Jesienne warsztaty” – zajęcia plastyczne dla najmłodszych czytelników
(Wypożyczalnia dla dzieci i młodzieży)
- „Czy Marcin Luter dokończył reformację?” – spotkanie zorganizowane
przez Świecki Ruch Misyjny „Epifania”
- Koncert muzyczny Ani Poszelużnej (Biblioteka Ratuszowa)

Lipno (pow. Leszno)

- „Mistrz Słowa” – eliminacje oraz rozstrzygnięcie konkursu

Łubowo (pow. Gniezno)

- Spotkanie autorskie z Agnieszką Gadzińską dla uczniów z klas IV
- Święto Niepodległości – współpraca przy organizacji gminnych obchodów
- Tydzień Misia – wystawa książek, maskotek, gry i zabawy oraz czytanie
wierszy i misiowych zagadek

Mikstat (pow. Ostrzeszów)

- „Pippi, Lotta, Mio i inni” – konkurs plastyczny z okazji 110. rocznicy urodzin
A. Lindgren

Nowy Tomyśl

- Z cyklu *Czwartkowe wieczory literacko-muzyczne*: „Wspomnień czar” – kon-
cert piosenek z repertuaru m.in. Anny German, Haliny Kunickiej, Mieczysła-
wa Fogga, Edith Piaf i Mireille Mathieu w wykonaniu Marty Grabowskiej
- Z cyklu *Seniorzy w natarciu*: Spotkanie z Romualdem „Aldkiem” Romanem
dla seniorów z Domu Dziennego Pobytu
- Z cyklu *Poranki biblioteczne*: „Kolorowy poranek w bibliotece” – zajęcia
czytelnicze dla dzieci z Przedszkola Arka, prowadzone w przededniu Dnia
Kredki z opowiadaniem Izabeli Mikrut „Co się zdarzyło w piórniku?” (Strefa
Koloru)

- Z cyklu *Godziny dla Rodziny*: „Historie dotykające serca” – spotkanie z Anną Łeske-Jackowską, autorką książki „Dotykając serca. Historie prawdziwe o doświadczaniu siły i szczęścia” oraz wystawa fotografii „Żyję. Kocham. Jestem sobą!” autorstwa Marty Łeske-Bogaczyk
- „Pani Jesień wiersze niesie” – spotkanie Nowotomyskiego Piętra Wyrzów Literackich. W programie: czytanie wierszy przez poetów skupionych wokół Piętra: Wojciecha Budzisz, Teresę Dziewiałowską, Marka Geislera, Roberta Jędrzejczaka, Krzysztofa Karskiego, Dorotę Nowak, Wiesławę Ptaszyk i Mariana Ziomkowskiego oraz *Mikrofon dla Wszystkich* – zaproszenie dla tych, którzy napisali choć jeden wiersz i zechcieli tego wieczoru go zaprezentować; oprawa muzyczna: autorskie kompozycje na pianino Jacka Szofera
- „Aventura Azja 17” – żywiłowy podróżniczy stand-up Sebastiana Henniga i Mateusza Matuszewskiego na temat ich projektu podróżniczego „Aventura”
- Spotkanie z wielkopolską tradycją – spotkanie w ramach działań bibliotecznego Ośrodka Wiedzy o Regionie na temat zwyczajów i tradycji muzycznych przygotowane przez: Karolinę Ociepkę z grupy animacyjnej „Mozaika” oraz Martynę Żurek i Adama Kaisera
- „Listopad z kurą, co tyła na diecie” – zajęcia czytelnicze dla grup zorganizowanych z przedszkoli, świetlic szkolnych i socjoterapeutycznych (Strefa Koloru)
- Międzynarodowy Dzień Postaci z Bajek – czytanie przedszkolakom bajek: „Chłopiec i złodziej”, oraz „Lis i kruk” oraz zagadki, zabawy plastyczne i ruchowe (Filia w Sątopach)
- 10 lat bibliotecznych spotkań – świętowanie jubileuszu spotkań czytelniczych zatytułowanych: „Podwieczorki z książką”, w tym m.in.: jesienna opowieść Marka Wójcika „Las tajemnic” (Filia w Wytomyślu)
- 11 pytań do czytelnika – nietypowe lekcje biblioteczne z wykorzystaniem papierowego teatryku kamishibai (Filia w Wytomyślu)
- Ogólnopolski Dzień Praw Dziecka – spotkanie z dziećmi dotyczące wybranych zagadnień Konwencji Praw Dziecka oraz poznanie życiorysu Janusza Korczaka (Filia w Borui Kościelnej)
- Dzień Pluszowego Misia: zabawy i konkursy, a także słuchanie opowiadania pt. „Masza i Niedźwiedź” oraz fragmentu książki „Dziadek i Niedźwiedek” (Filia w Borui Kościelnej)

Oborniki

- „Ojczyźnie naszej śpiewamy” – koncert
- „Porachunki z przygodą” – spotkanie autorskie z Krzysztofem Petkiem
- Promocja książki „Radzim. Gród i wieś nad Wartą”

- Warsztaty – szyjemy misie
- Wystawa kolejek dużych i małych
- Bal urodzinowy u Misia Uszatka
- „Spojrzenie na Wschód – Gruzja” – wystawa ze zbiorów Instytutu Wschodniego UAM

Osieczna (pow. Leszno)

- „Mroczny świat Rzeczypospolitej Ludowej” – spotkanie autorskie z Ryszardem Ćwirlejem, w ramach programu „Literacka podróż przez dzieje Polski” dofinansowanego ze środków MKiDN
- „Poznaję czarodziejki i niezwykły świat biblioteki” – spotkanie czytelnicze
- Konkurs Talentów dla dzieci
- „W kręgu świątecznych tradycji bożonarodzeniowych” – spotkanie z przedszkolakami

Ostrowite (pow. Słupca)

- Śpiewająca biblioteka – spotkanie muzyczno-literackie
- Spotkanie autorskie z Michałem Larkiem
- Warsztaty malowania ceramiki
- „W barwach jesieni” – konkurs plastyczny

Ostrzeszów

- Dzień Postaci z Bajek – zajęcia czytelniczo-edukacyjne dla grup przedszkolnych (Filia w Rogaszycach)
- I Ostrzeszowskie Targi Książki: kiermasz książek wydawców i hurtowników, bookcrossing, spotkanie autorskie z Olgą Rudnicką i Tomaszem Grzywaczewskim, warsztaty dziennikarskie dla dzieci i młodzieży z Jolantą Reisch-Klose, spotkanie autorskie z Pawłem Beręsewiczem, wykład prof. Piotra Łuszczkiewicza
- Dzień Pluszowego Misia: spotkanie czytelniczo-edukacyjne z grupami przedszkolnymi (Oddział Dziecięcy, filie w Szklarce Przygodzickiej oraz w Rogaszycach)
- „Jak kamień z serca” – XVII Powiatowy Konkurs Recytatorski dla uczniów klas V-VII szkół podstawowych, klas gimnazjalnych oraz szkół średnich

Pakosław (pow. Rawicz)

- „Kiedy śmieje się dziecko – śmieje się cały świat” – wystawa w Światowy Dzień Ochrony Praw Dziecka, obchodzony w rocznicę uchwalenia przez ONZ Konwencji o Prawach Dziecka w 1989 roku

Pępowo (pow. Gostyń)

- „Afryka Kazika” – spotkanie autorskie dla dzieci z Łukaszem Wierzbickim

- „Bohaterowie ziemi rawickiej 1918/1919” – spotkanie z Henrykiem Hejdukim – dla seniorów

Piaski (pow. Gostyń)

- Światowy Dzień Pluszowego Misia – impreza dla dzieci
- Światowy Dzień Pluszowego Misia – zajęcia dla dzieci (Filia w Szelejewie)

Pleszew

- „Ulubiona Książka Licealisty” – konkurs oratorski dla uczniów szkół średnich
- „Niech żywi nie tracą nadziei” – widowisko słowno-muzyczne, impreza podsumowująca projekt „Biblioteka przewodnikiem po historii”
- Spotkanie autorskie z Ryszardem Ćwirlejem
- Międzynarodowy Dzień Postaci z Bajek (Filia w Taczanowie Drugim)
- „Patroni roku 2017 w literaturze” – konkurs recytatorski dla uczniów gimnazjum
- „Gdzie jest dziś mały miś” – występ teatru „Edu Artis” z przedstawieniem w ramach Światowego Dnia Pluszowego Misia

Pogorzela (pow. Gostyń)

- Spotkanie autorskie dla młodzieży z Grażyną Bąkiewicz

Poniec (pow. Gostyń)

- Światowy Dzień Misia – zajęcia dla dzieci w przedszkolu
- Teatrzyk Kamishibai – zajęcia dla dzieci z kl. I–III
- „Znamy twórczość Barbary Kosmowskiej” – konkurs (Filia w Żytowiecku)

Powidz (pow. Słupca)

- Festiwal Chóralny Pieśni Patriotycznej „Dla Niepodległej”
- „Powstańcy Wielkopolscy – powidzanie walczący o Niepodległą” – wykład Haliny Ganińskiej
- Wystawa fotografii „Powidzanie w Powstaniu Wielkopolskim” oraz promocja książki „Powstańcy Wielkopolscy Ziemi Powidzkiej” autorstwa Haliny Ganińskiej

Rawicz

- „Nadchodzi Pipi” i „W siedem dni dookoła bajek” – spotkanie z Teatrem „TAK”
- „Kochamy swoje misie” – warsztaty literacko-plastyczne dla najmłodszych
- Poranki w Bibliotece „Mikołaj w Bibliotece”: prace manualne; ozdabiamy but Mikołaja i dekorujemy choinkę, zabawa z chustą animacyjną, czytanie bajek i wierszyków o Świętym Mikołaju

Słupca

- V Zadzuszki Poetyckie – z udziałem uczestników Międzynarodowej Konferencji Poetyckiej, której głównym organizatorem był Wielkopolski Związek Literatów Polskich
- „Miłość na cztery pory roku” – rozstrzygnięcie konkursu literackiego

Strzałkowo (pow. Słupca)

- Zajęcia Strzałkowskiego Uniwersytetu Trzeciego Wieku:
 - ~ „Wędrówki brzegiem wyspy Santa Isabela” – wykład Krzysztofa Kryzy
 - ~ Książka za książkę

Sulmierzyce (pow. Krotoszyn)

- Wystawa malarstwa Krzysztofa Cepy

Swarzędz (pow. Poznań)

- Magdalena Zarębska o swojej twórczości i gwarze śląskiej – spotkanie dla dzieci ze szkół podstawowych
- 40. Międzynarodowy Listopad Poetycki – spotkania z młodzieżą Zbigniewa Niedźwieckiego Ravicza i Seifu Gebru
- „Nie tylko czułości” – wieczór poetycko-muzyczny z Jerzym Strukiem i zespołem Arete
- O Irenie Sendlerowej opowiadała Renata Piątkowska – dla dzieci ze szkół podstawowych
- „Kult zmarłych” – spotkanie z uczestnikami warsztatów terapii zajęciowej
- Spotkanie z Bogną Skrzypczak-Walkowiak, która mówiła o swoim debiutanckim zbiorze opowiadań „Pani Kent i madame Hyde”
- „Stosunki polsko-ukraińskie w XX-leciu międzywojennym i ich wpływ na ludobójstwo na Wołyniu” – wykład dra Adama Adriana Ostanka
- „Przemijanie” – wystawa fotografii Ewy Przyczynek

Śmigiel (pow. Kościan)

- Maluszki – grupa zabawowa: „Dzień jabłuszka” – zajęcia zabawowo-ruchowe dla dzieci od 2 do 3 lat i ich rodziców (Filia Czacz)
- „Jak tu nie kochać jesieni” – wieczór poetycki dla mieszkańców Czacza przy współpracy Zespołu Szkół (Filia Czacz)

Turek

- Gala Poetycka – podsumowanie XVIII Ogólnopolskiego Konkursu Poetyckiego im. Włodzimierza Pietrzaka
- „Historia prasy turkowskiej” – rozstrzygnięcie Konkursu Multimedialnego
- Podsumowanie projektu „Wspólnie tworzymy własne, żywe książki”
- Dorota Gellner „Duszki, stworki i potworki” – zajęcia literacko-plastyczne

- Międzynarodowy Dzień Postaci z Bajek. „Kopciuszek” – zajęcia literacko-plastyczne
- Symbole narodowe – zajęcia literacko-plastyczne
- Kropelka przygody z wodą – zajęcia plastyczne
- Carlo Collodi „Pinokio” – zajęcia literacko-plastyczne
- „Miś z różnych stron świata” – rozstrzygnięcie konkursu plastycznego
- Kamishibai „Legenda o Skarbniku” – zajęcia literacko-plastyczne
- Promocja książki „Sercowe bajeczki” w przedszkolach na terenie Turku
- Program 50+:
 - ~ Spotkanie autorskie z Arkadiuszem Niemirskim, powieściopisarzem, satyrykiem, i dziennikarzem
 - ~ Spotkanie z redaktorem naczelnym gazety „Echo Turku”

Wijewo (pow. Leszno)

- Warsztaty literacko-plastyczne z ilustratorką książek dla dzieci Jolantą Marcollą

Witkowo (pow. Gniezno)

- Spotkanie autorskie z Ewą Nowak dla uczniów szkoły podstawowej oraz gimnazjum

Włoszakowice (pow. Leszno)

- „Barwy jesieni” – podsumowanie konkursu dla klas I-III szkoły podstawowej
- „Kartka bożonarodzeniowa” – ogłoszenie konkursu plastycznego dla klas I-III szkoły podstawowej
- „95. rocznica urodzin Tadeusza Borowskiego” – wystawa (Filia Bukówiec Górny)
- „110. rocznica śmierci Stanisława Wyspiańskiego” – wystawa (Filia Krzycko Wielkie)

Zagórów (pow. Sępca)

- Warsztaty z pisania reportażu z Michałem Larkiem dla uczniów klasy gimnazjalnej z wykorzystaniem książek pozyskanych w akcji „Paczka Literacka”
- Spotkanie Gminnego Partnerstwa na rzecz Edukacji Cyfrowej Osób Dorosłych

Zduny (pow. Krotoszyn)

- „Młodzi, zdolni i ...ze Zdun” – spotkanie z Marcinem Woźniakiem
- „Wpływ cholesterolu na życie” – spotkanie z lekarzem Maciejem Hoffmannem
- Dzień Niewidomego: spotkanie z kolorem czarnym – zajęcia biblioterapeutyczne

- „Kobiety życie w kratkę” – spotkanie w ramach DKK
- „Fantazje na każdą okazję”:
 - ~ „Barwy jesieni” – spotkanie
 - ~ spotkanie z Ewą Kozyra-Pawlak i Pawłem Pawlakiem, którzy opowiadali o pracy pisarza i tworzeniu ilustracji (także w Baszkowie)
 - ~ „Upiorne andrzejki” – spotkanie
- „Miś kudłaty, stary niedźwiedź...” – Dzień Pluszowego Misia w Bibliotece Publicznej
- Warsztaty rękodziela artystycznego – ozdoby choinkowe wykonane szydełkiem (Konarzew)

C. WOJEWÓDZKA BIBLIOTEKA PUBLICZNA I CENTRUM ANIMACJI KULTURY NA ŁAMACH PRASY

KETZERA „pięszczoty” z czytelnikiem / Przemysław Kuliński. W: *Nowe Książki*. – 2017, nr 7/8, s. 100-101

Recenzja tomu poezji Karola Ketzera „Pięszczoty” wydanego przez WBPiCAK w Poznaniu.

KSIĘGA pytań / Sławomir Buryła. W: *Nowe Książki*. – 2017, nr 10, s. 42-43

Recenzja tomu poezji Piotra Macierzyńskiego „Książka kostnicy” wydanego przez WBPiCAK w Poznaniu.

„MROczne gwary” / Jerzy Madejski. W: *Nowe Książki*. – 2017, nr 7/8, s. 94-95

Recenzja tomu poezji Edwarda Pasewicza „Miejsce” wydanego przez WBPiCAK w Poznaniu.

NIC jako pochodna niczego / Przemysław Koniuszy. W: *Twórczość*. – 2017, nr 7/8, s. 169-171

Recenzja tomu poetyckiego Macieja Meleckiego „Inwersje” wydanego przez WBPiCAK w Poznaniu.

NIKE : siedmioro wspaniałych / Milena Rachid Chehab. W: *Gaz. Wyborcza*. – 2017, nr 206, s. 16-17

Tom poezji Jacka Podsiadło „Włos Bregueta”, wydany przez Wydawnictwo WBPICAK, nominowany do nagrody NIKE.

OBRAZY nie muszą być grzeczne / RAK. W: *Monitor Wielkop.* – 2017, nr 12, s. 8

Podsumowanie konkursu Wielkopolska Press Photo 2017.

OBRAZY nie tylko grzeczne / RAK. W: *Monitor Wielkop.* – 2017, nr 12, s. 1

Podsumowanie konkursu Wielkopolska Press Photo 2017.

PIEŚNI czasu i miłości / Piotr Śliwiński. W: *Gaz. Wyborcza*. – 2017, nr 219, s. 15

Tom poezji Jacka Podsiadło „Włos Bregueta” wydany przez Wydawnictwo WBPICAK nominowany do nagrody NIKE.

POETA pisze dla innych / Janusz Drzewucki. W: *Twórczość*. – 2017, nr 7/8, s. 163-166

Recenzja tomu poetyckiego Jakuba Kornhausera „Wiersze zebrane” wydanego przez WBPICAK.

TEATR z nową siedzibą, a domy kultury i obiekty sakralne zmieniają oblicze! / MARK. W: *Monitor Wielkop.* – 2017, nr 10, s. 12

Dofinansowanie przebudowy siedziby WBPICAK ze środków UE.

WCIAŻ sprawy życia / Marek Olszewski. W: *Nowe Książki*. – 2017, nr 7/8, s. 34-35

Recenzja tomu poezji Macieja Meleckiego „Inwersje” wydanego przez WBPICAK.

WOJCIECH Biedak, rzecznik prasowy Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej i Centrum Animacji Kultury. W: *Gaz. Wyborcza*. – Poznań. – 2017, nr 218, s. 1

Pracownik WBPICAK w Poznaniu mówi o czytanych przez siebie książkach.

WOJEWÓDZKA Biblioteka Publiczna i Centrum Animacji Kultury. W: *IKS*. – 2017, nr 12, s. 92

Nowości wydawnicze WBPiCAK: Emanuela Czeladka „Napływ”; Krzysztof Bąk „Inne”; Dawid Staszczuk „Święto otwartych przestrzeni”.

WOJEWÓDZKA Biblioteka Publiczna i Centrum Animacji Kultury. W: I K S . – 2017, nr 11, s. 102

Wystawa fotografii z konkursu Wielkopolska Press Photo 2017 organizowanego przez WBPiCAK.

WOJEWÓDZKA Biblioteka Publiczna i Centrum Animacji Kultury. W: I K S . – 2017, nr 10, s. 93

Nowości wydawnicze WBPiCAK: Joanna Bednarek „O pochodzeniu rodziny”; Patryk Czarkowski „Czekamy”; Darek Foks „Kronsztad”.

WOJEWÓDZKA Biblioteka Publiczna i Centrum Animacji Kultury. W: I K S . – 2017, nr 11, s. 92

Nowości wydawnicze WBPiCAK: Szczepan Kopyt „Wpisy dla klas pracujących”; Artur Szlosarek „Późne echo”.

[WYDAWNICTWO WBPiCAK poleca nowości serii „Biblioteka poezji współczesnej”]. W: C z a s K u l t u r y . – 2017, nr 1, s. [171]; nr 3, s. [207]

Reklama Wydawnictwa WBPiCAK.

V. KRONIKA

A. Polskie nagrody i wyróżnienia

- **Literacką Nagrodę Europy Środkowej Angelus** w 2017 roku otrzymał *Oleg Pawłow*, rosyjski pisarz, autor trylogii „Opowieści ostatnich dni”.
- **Nagrodę im. Ksawerego i Mieczysława Pruszyńskich** w 2017 roku otrzymała *Ewa Łętowska*, prawniczka, konstytucjonalistka, pierwsza Rzecznik Praw Obywatelskich, była sędzia Trybunału Konstytucyjnego
- **Nagrodę Nike** w 2017 roku otrzymał *Cezary Łazarewicz* za reportaż „Żeby nie było śladów. Sprawa Grzegorza Przemyka”.
- **Nagrodę im. Wisławy Szymborskiej** w 2017 roku otrzymał *Marcin Sendecki* za tomik poezji „W”.
- **Nagrodę Wielkiego Kalibru** w 2017 roku otrzymał *Mariusz Czubaj* za powieść kryminalną „R.I.P”.

B. Międzynarodowe nagrody i wyróżnienia

- **Nagrodę Man Booker International Prize 2017** otrzymał *Dawid Grossman*, pisarz izraelski, za książkę „Wchodzi koń do baru”.
- **Nagrodę Nobla** w dziedzinie literatury w 2017 roku otrzymał *Kazuo Ishiguro*, pisarz japoński.
- **Nagrodę Pulitzera** w 2017 roku otrzymał *Colson Whitehead*, pisarz amerykański, za książkę „Kolej podziemna. Czarna krew Ameryki”.

C. Zmarli

- **Thomas Michael Bond** (27.06.2017), brytyjski pisarz, m.in. autor serii książek dla dzieci o przygodach misia Paddingtona.
- **Liu Xiaobo** (13.07.2017), chiński pisarz, literaturoznawca, laureat Pokojowej Nagrody Nobla.
- **Roman Bratny** (5.11.2017), pisarz, publicysta i scenarzysta filmowy.